

145. Perjantaina 6 päivänä marraskuuta 1992

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

tehdään päätös valtioneuvoston tasavertolakiä koskevan selonteon valiokuntaan lähettämistä 4369

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi maataloustulolain eräiden säännösten soveltamisesta vuonna 1992 annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 225
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 16

2) Ehdotus laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 212
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9

3) Ehdotus laiksi rahalain 2 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 186
Talousvaliokunnan mietintö n:o 38

4) Ehdotukset laiksi julkisista hankinnoista ja laiksi kilpailuneuvostosta annetun lain muuttamisesta 4389

Hallituksen esitys n:o 154
Talousvaliokunnan mietintö n:o 39

S.
5) Ehdotus laiksi ammatinvalinnanohjauksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta 4392

S.
Hallituksen esitys n:o 157
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 5

6) Ehdotukset laeiksi työturvallisuuslain muuttamisesta ja työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasi-oissa annetun lain muuttamisesta 4395

Hallituksen esitys n:o 113
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6

7) Ehdotus laiksi siirtolaisvälityksestä annetun lain kumoamisesta „

Hallituksen esitys n:o 229
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 7

8) Ehdotus laiksi työnvälityslain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 230
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 8

Toinen käsittely:

9) Ehdotus laiksi kiinteistöjen myynnistä Vapo Oy:lle „

Hallituksen esitys n:o 221
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51

10) Ehdotus laiksi eräiden kiinteistöjen vaihdosta valtion sekä Oulun Rakennus Oy:n ja Kiinteistö Oy Lyötynparkin välillä „

Hallituksen esitys n:o 243
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 52

S.

11) Ehdotus laiksi valtion pelastusoppilaitoksista annetun lain 4 §:n muuttamisesta 4396

Hallituksen esitys n:o 132
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 11

12) Ehdotus laiksi kaapelilähetysoinnasta annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 150
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 5

13) Ehdotus laiksi telehallinnosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta 4408

Hallituksen esitys n:o 151
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 6

Ensimmäinen käsittely:

14) Ehdotus laiksi radiovastuulain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 239
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 7

15) Ehdotukset laiksi lääkelaitoksesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi 4409

Hallituksen esitys n:o 172
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 37

16) Ehdotukset laeiksi sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksesta ja terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta sekä niihin liittyviksi laeiksi „

Hallituksen esitys n:o 264
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 38

17) Ehdotus laiksi eräiden elinkeinoalojen valtiontakauksista annetun lain 4 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 257
Talousvaliokunnan mietintö n:o 40

S.

18) Ehdotukset laeiksi osakeyhtiölakiin, asunto-osakeyhtiölakiin, avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annettuun lakiin, osuuskuntalakiin, prokuralakiin, säätiölakiin sekä vesilakiin sisältyvien kansalaisuus- ja asuinpaikkavaatimusten muuttamisesta 4409

Hallituksen esitys n:o 236
Talousvaliokunnan mietintö n:o 41

19) Ehdotus laiksi pienten ja keskisuurten yritysten investointien korkotukilainnoista annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 255
Talousvaliokunnan mietintö n:o 42

Esitellään:

20) Ed. Aulan ym. lakialoite n:o 40 laiksi korkeakouluopiskelijoiden opintotuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta „

21) Asetus 23 päivältä lokakuuta 1992 Suomen hallituksen ja Korean demokraattisen kansantasavallan hallituksen välillä tehdyn eräiden tiettyjen tekstiilituotteiden vientiä ja tuontia koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta (A 11) 4410

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Ala-Harja, Alho, Andersson, Anttila U., Astala, Gustafsson, Hacklin, Hassi, Hurskainen, Jansson, Juhantalo, Kalliomäki, Karhunen, Kääriäinen, Laakso, Laurila, Leppänen J., Miettinen, Moilanen, Morri, Ojala O., Ollila, Paasio, Pietikäinen S., Pykäläinen, Rinne, Saario, Särkijärvi, Tiuri, Urpilainen ja Vehkajoki.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Laurila ja Ala-Harja.

Ilmoitusasiat:**Lomanpyynnöt**

Vapautusta eduskuntaryöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Alho ja Vehkaoja, virkatehtävien vuoksi edustajat O. Ojala ja Särkijärvi sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Ala-Harja, U. Anttila, Jansson, Juhantalo, J. Leppänen, Ollila, Pykäläinen, Rinne ja Saario.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 439, 443, 444, 459, 466 ja 481. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Valtioneuvoston tasa-arvolakia koskeva selonteko

Ensimmäinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen tehdään päätös tasa-arvolakia koskevan valtioneuvoston selonteon valiokuntaan lähettämisestä. Viime keski-viikkona pidetyssä täysistunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. O. Ojala ed. Stenius-Kaukosen kannattamana ehdottanut poiketen puhemiesneuvoston ehdotuksesta, jonka mukaan asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto on tänään pitämässään kokouksessa tarkistanut ehdotustaan ja ehdottaa ed. O. Ojalan ehdotukseen yhtyen, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

Puhemiesneuvoston tarkistettu ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi maataloustulolain eräiden säännösten soveltamisesta vuonna 1992 annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 225

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 16

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 212

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi rahalain 2 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 186

Talousvaliokunnan mietintö n:o 38

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. K o r h o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Toisessa käsittelyssä käyty laaja keskustelu osoitti selvästi linjattomuuden, jolla rahalain uudistamista on viety eteenpäin. Markka on kellunut kohta kaksi kuukautta, joten Suomi on näillä perusteilla leijunut laittomassa tilassa saman ajan.

Rahalain muutoksen alkuperäinen tarve oli sanan "tilapäinen" muuttaminen sanaksi, joka olisi vastannut sisällöllisesti pitempää aikajaksoa kuin kaksi kolme vuorokautta. Tältä pohjalta lähtenyt lain uudistaminen, toi käsiteltäväksi ehdotuksen, joka on paljon muuta kuin pelkkä tekninen korjaus. Tämä lainmuutos johtaa selvään valtasuhteitten muuttamiseen. Toisin sanoen lain sisällä tulisi kellutus lopettaa siinä järjestyksessä kuin se on alkanutkin. Lopettaminen on puhdas raha- ja valuuttapolitiittinen päätös, siihen ei tule sekoittaa muita elementtejä. Lisäksi lainmuutos on täysin ristiriitainen suhteessa pyrkimykseen vahvistaa Suomen Pankin itsenäistä asemaa sekä hallituksen paljon esille ottaman yhteiskunnallisen tehtäväjaon kanssa. Kaikkein heikointa esityksen sisällä on, että taas kerran on tuotu laki käsiteltäväksi poikkeustilanteessa ja poikkeustilannetta hyväksi käyttäen periaatteellisten muutosten tekemiseksi. Tarve olisi ollut aivan selkeään kokonaisuudistukseen, jossa tarkasteltaisiin koko asetelmaa, ja tästä esityksestä ei ole siihen.

Arvoisa puhemies! Edellä esittämilläni perusteilla ehdotan lakiehdotuksen hylkäämistä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä en ole aikaisemmin ymmärtänyt enkä ymmärrä nytkään: Aikanaan vuosi toista sitten eduskunnassa syytettiin Suomen Pankkia ja sitä, että Kullberg aikanaan itsevaltaisesti oli johtanut Suomen Pankin johtajana ja Suomen Pankin valtuuksin Suomen taloudellisesti siihen tilanteeseen missä nyt ollaan. Myös vasemmistoliiton taholta vaadittiin Suomen Pankin toimien parlamentarisoimista, siis pankkivaltuusmiehille enemmän otetta. Hehän ovat semmoisia marionetteja, jotka käyvät siellä syömässä, joilla ei ole mitään päätöksentekovaltaa Suomen Pankissa. Nyt kun yritetään saada parlamentarismille jonkinlaista otetta Suomen Pankkiin, niin kuin politiikassa tehdään, niin kiireesti käännetään selkä ja aletaan viedä näitä lastuja toiseen suuntaan. Mitä tällaisesta päätöksenteosta tulee?

Se, mikä tässä rahalaissa on virheellistä, on se, että "tilapäinen" ja "toistaiseksi" ovat liian paljon Suomen Pankin määräysvallassa ja sieltä puuttuu vielä parlamentaarinen säännöstely. Muuten tämä laki on aivan hyvä.

Mutta en minä yhtään ihmettele, kun tälläkin hetkellä näyttää siltä, että kasinopelurit Suomessa alkavat taas ensimmäisenä pärjätä. Pankkiosakkeita ja osakkeita ostaneet alkavat rahoa merkittävästi, mutta työttömät ovat edelleen työttömiä ja kansa köyhää. Se johtuu siitä, kun eduskunnassa sanotaan väliin näin, väliin noin, niin kuin tiedätte. Kullbergia arvosteltiin ja kirottiin itsevaltaisuudesta ja nyt halutaan Suomen Pankille antaa entistä suuremmat valtuudet.

Tämä laki on kaikessa heikkoudessaan aivan hyvä, ed. Korhonen.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi peräsi parlamentaarista otetta Suomen Pankin ylle. Tällä hetkellähän nimenomaan pankkivaltuusto edustaa tätä parlamentaarista otetta ja sen tulisi nimenomaan toimia tällaisena elimenä. Jos hallitus ottaa vallan Suomen Pankista, sen jälkeen voidaan sanoa, että tämä parlamentaarinen ote on muuttunut täysin poliittiseksi pelinappulaksi.

Ed. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Meillä on aivan erilainen näkemys ed. Aittoniemen kanssa siitä, mikä on parlamentarismia ja mitkä päätökset siihen vaikuttavat. Tällä päätöksellä eduskunnan valtaa kavennetaan. Se on aivan selkeä ja johdonmukainen kanta siihen esitykseen nähden, joka hyvin ilmeisesti tulee menemään tässä salissa läpi. Se ei kyllä ole parlamentaarisen vallan kasvattamista eduskunnassa ja eduskunnan suhteessa Suomen Pankkiin, minkä minun mielestäni pitäisi olla pyrkimyksenä. Silloin tietenkin korostuu pankkivaltuutettujen asema. Minun henkilökohtainen näkemykseni on se, että pankkivaltuutetut ovat jotakin muuta kuin pelkkiä nukkeja, joita narusta voidaan vetelemällä ohjata.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi sotkee Suomen Pankin parlamentaarisen valvonnan ja Suomen Pankin harjoittaman politiikan. Suomen Pankin johtokunnan politiikka on ajanut Suomen tuhon partaalle. Meillä on harjoitettu vahvan markan politiikkaa, johon on ollut

Suomen Pankin johtokunta ratkaisevalla tavalla osallisena kuten myös sinipunahallitus ja kuten myös sinipunahallituksen toimintaa jatkanut nykyinen porvarihallitus. Tämä maamme kuiluun ajaminen on tapahtunut laajan konsensuksen vallitessa.

Mutta Suomen Pankin rakenteiden perusteella olisi ollut mahdollista puuttua tähän politiikkaan. Jos pankkivaltuusto olisi halunnut, se olisi voinut saada aikaan muutoksen tähän politiikkaan. Pankkivaltuutetut olivat kuitenkin suurelta osin yksimielisiä. Tämän hallituksen aikana on ollut myöskin eriäviä mielipiteitä pankkivaltuustossa harjoitetun politiikan suunnasta. Edellisessä pankkivaltuustossa oli suuri yksimielisyys. Tämän takia vika on pankkivaltuutettujen henkilöissä, ei systeemissä. Nyt ed. Aittoniemi sotkee systeemin ja henkilöt. Systeemiä pitää puolustaa, vaikka henkilöt ovatkin tehneet suuria virheratkaisuja ja ovat vastuussa siitä politiikasta, jota maassa on harjoitettu. Mutta jos pankkivaltuusmiehillä on tahto, myöskin politiikka muuttuu. Tällä hetkellä pankkivaltuuston enemmistö on tahtonut harjoittaa tällaista politiikkaa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos minä vähän sekoitan jotakin, niin tapansa mukaan ed. Seppänen sekoittaa kaikki keskenään. Kysymys on siitä, niin kuin hän totesi, että kaiken onnettomuuden syy on se, että Suomen Pankki on liian itsevaltiainen. Kysymys on ollut myöskin siitä, että pankkivaltuusmiehet eivät ole olleet muuta kuin ruokavieraista ja ottaneet vastaan neuvoja, että teette näin ja näin. Te menette valmiille paperille, jonka te hyväksytte. Teillä ei ole mitään tekemistä koko Suomen Pankin systeemissä, ed. Seppänen. Varmasti tiedätte sen varsin hyvin.

Mitä tulee ed. Korhosen puheenvuoroon, jonka vuoksi varsinaisesti tämän vastauspuheenvuoron pyysin, niin valtioneuvostolle asetetaan täällä tietyt oikeudet Suomen Pankin toimintaan nähden. Valtioneuvosto nauttii taas eduskunnan luottamusta. Jos me olemme suuria päättäjiä täällä Suomenmaassa, niin totta kai me pidämme hallituksen rautaisessa hanskassa ja näin ollen päätöksentekovaltaa siirretään tässä tapauksessa eduskunnalle mutta liian vähän, olisi pitänyt siirtää enemmän. Meidän täytyy silloin pitää myöskin hallitus hanskassa, että hallitus tekee niin kuin me sanomme. Silloin Suomen Pankin valtaa on siirretty parlamentaariselle tasolle, ed. Seppänen.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Aittoniemi tekee rakenteellisen virheen, kun hän tarkoittaa, että eduskunnassa olisi joku toisenlainen tahto, jota hän edustaa, mutta jota eduskunnan enemmistö ei edusta. Eduskunnan enemmistö on antanut tukensa tälle poliitikalle, tälle hallitukselle, ja me, vähemmistö, emme voi eduskunnassa mitään sille, emme myöskään pankkivaltuustossa niitä vastaan, jotka muodostavat siellä enemmistön. Siis tämän takia tämä rakenne, jossa toivomme parlamentarismien aseman vahvistuvan ja jossa päätöksenteossa toivomme eduskunnan edustajien olevan mukana ja tarvittaessa myöskin muuttavan väärää politiikkaa, on tärkeä säilyttää. Mutta se, että eduskunnassa on enemmistö, joka on antanut hallitukselle ja Suomen Pankin johtokunnalle tukensa näissä asioissa, on fakta, jonka politiikan muuttamiseen meidän voimamme ei riitä. Saammepa me ruokaa tai emme, mutta haluan sanoa kyllä ed. Aittoniemelle, että saa sitä ruokaa näköjään muuallakin kuin Suomen Pankissa.

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta kyllä ed. Seppänen on siinä oikeassa, että ed. Aittoniemi sekoilee, koska hän ei näytä tuntevan asian taustaa. Taustahan on kuitenkin yksinkertainen tosiasia, että laissa luki, että voidaan kelluttamista harastaa "tilapäisesti", ja sitä sanontaa piti muuttaa sanonnaksi "toistaiseksi". Silloin hallitus ja joku minulle tuntematon lainsäädäntöneuvos käyttivät tilaisuutta hyväkseen muuttaakseen rahalakia hallituksen eduksi. Sitä me vähemmistön edustajat vastustamme. Tämä on tämän asian ydin. Minä en ymmärrä, miksi tästä täytyy riidellä.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Näyttää siltä, että kaksi pankkivaltuutettua, edustajat Seppänen ja Donner, ovat perusasiassa erehtyneet. Tällä lailla ei muuteta valtasuhteita valtioneuvoston eduksi. On muistettava, että Suomen markka liikkuu sinäkin aikana, kun markan vaihtelualueen rajat ovat kiinni, noissa rajoissa valtioneuvoston antamin valtuuksin. Kun nyt tilapäisen irrottautumisen sijasta irrottautuminen voi olla toistaiseksi jatkuva tapahtuma, on luonnollista, että valtuuksien antajalla pitää olla oikeus katkaista tämä valtuus. Ei se muuta valtasuhteita tässä suhteessa.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Louekosken käsitystä sikäli, että ne, jotka vastustavat tätä lakia, sanovat, että valtasuhteet muuttuisivat. Näin ei kuitenkaan ole, vaan nimenomaan tällä lailla valtasuhteet eivät muutu. Mielestäni heidän pitäisi sen sijaan sanoa, että he haluavat muuttaa valtasuhteita ja siitä syystä lain tulisi olla toisenlainen. Näitä kahta asiaa ei millään voi kytkeä toisiinsa: valtasuhteet eivät muutu ja että laissa on jokin virhe tässä suhteessa. Tässä on sisäisessä johdonmukaisuudessa päättelyvirhe ed. Seppäsellä ja ed. Donnerilla.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Louekoski toi esille epäilynsä, että edustajat Donner ja Seppänen, jotka molemmat ovat pankkivaltuutettuja, olisivat erehtyneet valtasuhteiden muutoskuviassa. Siihen täytyy lisätä, että niin on erehtynyt myös pankkivaltuutettu Hämäläinen, joka viime istunnossa asiaa käsiteltäessä toi myös esiin aivan samanlaisen näkökulman kuin edustajat Donner ja Seppänen ja minä eli sen, että tämän lain avulla valtasuhteita muutetaan keskuspankilta hallituksen hyväksi. Nyt herää vain kysymys, ovatko kaikki kolme pankkivaltuutettua, jotka tässä asiassa ovat puheenvuoroja käyttäneet, erehtyneet, vai voisiko olla niin, että talousvaliokunnan puheenjohtaja olisi tässä asiassa erehtynyt.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on kysymys merkittävästä valtasuhteiden muuttamisesta hallituksen hyväksi kosketellen sitä asiaa, miten kelluttaminen päätetään. Aikaisemmassa lainsäädännössä ei ollut määrätty, miten kellunta päätetään. Se on nyt ensimmäistä kertaa tulossa lakiin. Lakiin on tulossa muoto, jonka mukaan kellunta päätetään eri tavalla kuin se aloitetaan. Jos kellunta päätetään eri tavalla ja päätetään sillä tavalla, että hallitus saa suuremman vallan kelluttamisen päättämiseen kuin sillä on kelluttamisen aloittamisessa, niin kysymys on merkittävästä hallituksen vallan lisäyksestä tällaisessa muodollisessa prosessissa, joka tapahtuu.

Meillä on asiasta syvä erimielisyys ed. Louekosken kanssa. Minä en ymmärrä, miten ed. Louekoski on päätenyt tällaiseen tulkintaan. Tulkinta, joka ed. Louekoskella on, perustuu huonoon informaatioon siitä, miten laki on laadittu ja mitkä eri osapuolet ovat lain syntyyn vaikuttaneet missäkin erilaisissa vaiheissa. Huo-

limatta siitä, että eduskunnan enemmistö päättää, että tässä yhteydessä valtasuhteet ei muutu, hyväksyessään hallituksen esityksen, olen ehdottomasti sitä mieltä, että valtasuhteet muuttuivat, perustaen asian käytännön muuttumiseen sen suhteen, miten kellutus aloitetaan ja miten se päätetään.

Ed. Laurila merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen aikaisemmissa käsittelyissä todennut, että olen taipuvainen myöntämään, että valtasuhteet tässä asiassa muuttuvat muodollisesti hallituksen hyväksi. Mutta en suinkaan yhdy ed. Donnerin ja ed. Seppäsen näkemyksiin siitä, että kyseessä olisi näin dramaattinen, näin voimakkaasti hallituksen ja Suomen Pankin asemaan vaikuttava muutos kuin he kuvaavat. Minusta tässä on hyvin käytännöllinen lähestymistapa löydettävissä. Tässä on kysymys menettelystä, jota hyvin yleisesti on noudatettu tähänkin saakka käytännössä.

Suomen Pankin asemaa joudutaan joka tapauksessa säädösten vanhentuneisuuden vuoksi tarkastelemaan uudelleen. Suomen Pankin asemaa joudutaan tarkastelemaan uudelleen myös sen takia, että meidän toimintaympäristömme muuttuu, Euroopan yhdentyminen tuo uusia vaatimuksia. Minusta näihin valtasuhteisiin ehditään moneen kertaan ja hyvin syvällisesti paneutua, enkä koe, että tässä tapauksessa olisi niin suurista ja dramaattisista muutoksista kysymys kuin edustajat Donner ja Seppänen todellakin täällä kuvailivat.

Ed. S-L. A n t t i l a : Arvoisa rouva puhemies! Täällä käydyssä keskustelussa niin ensimmäisessä kuin toisessakin käsittelyssä kuin myös jo tähän asti käydyssä debatissa on puututtu siihen, että rahapolitiikan alalla me olemme toki tehneet 80-luvun puolivälistä eteenpäin merkittäviä virheitä, jotka heijastuvat kansantalouden ja valtiontalouden tämän hetken ongelmiin. Venäjän-kaupan romahtamisen lisäksi rahapolitiikan virheet ovat juuri niitä, joiden seurauksista me nyt kärsimme. Markan liian nopea vapauttaminen ja luottojen jakaminen ilman riittävää vakuutta vain arvopapereita vastaan ovat johtaneet osaltaan mm. pankkien jättimäisiin luottotappioihin. Sinipunahallituksen suhdannetilanteeseen täysin sopimaton talouspolitiikka ja ns.

suuri verouudistus, joka kevensi verotusta, tilanteessa, jossa olisi pitänyt verotusta kiristää, on ollut omiaan syventämään suhdannetaantumaa.

Osa virheiden sarjaa oli myös Suomen Pankin vuonna 88 tekemä revalvaatio. Virheiden sarja jatkui, kun markka kytkettiin ecuun 4 päivänä kesäkuuta 1991 liian korkealla arvolla. Sehän osoittautui tosiasiaksi vuosi sitten ajautuessamme pakkodevalvaatioon. Ostovoimaan nähden yliarvostettu markka on suurta itsepetosta ja samalla kädenojennus ulkomaiselle tuonnille ja tuotannolle. Tässä on osasyy työttömyyslukuihimme. Suomen Pankkiin siirtyi eurorahakuriin ja eurorahajärjestelmään jo siinä vaiheessa, kun aloitimme keskustelun Eta-sopimusmahdollisuudesta.

Seuraavana kysynkin: Sopiiko kiinteä valuuttakurssi ja siten Euroopan rahaunioni pienelle heikolle kansantaloudelle? Jokaisen maan kansantalous toimii omalla tavallaan, ja liikkuvat valuuttakurssit ovat joustaneet. Tämä myös käytännössä on antanut mahdollisuuden kansallisten erojen näkyä elintasossa. Tämä on talouselämän realiteetti, enkä ymmärrä, miten tämä tilanne voisi sillä muuttua, että me siirrymme eurorahakuriin ja kiinteisiin valuuttakursseihin keinotekoisesti. Tästä toimimattomuudesta on hyviä osoituksia viime viikoilta, kun Euroopassa liira, punta ja escudo irrotettiin eurorahakurista.

Seuraavana muutama ajatus vastuusta.

Täällä on jo keskusteltu tehdyistä virheistä ja siitä, kuka niistä vastaa. Yleensä politiikassa sanotaan, että poliitikot ottavat vastuun tehdyistä virheistä seuraavissa vaaleissa. Sen sijaan kuka ottaa vastuun Suomen Pankissa tehdyistä virheistä? Toki tiedämme, että johtaja Markku Puntila on omasta aloitteestaan vuosi sitten pakkodevalvaation jälkeen eronnut. Mutta edelleen olen sitä mieltä, että Suomen Pankista on tullut liiaksi politiikkojen jäähyttely- ja eläkevirkojen paikka. Mielestäni Suomen Pankkiin tulisi palkata maan parhaat talous- ja rahapolitiikan asiantuntijat. Onhan rahapolitiikka varsin keskeinen toimija kansantaloudessa. Suomen Pankin lokeroissa istuu kymmeniä ekonomisteja, mutta siitä huolimatta pankin johdolla olemme tässä maassa rahapolitiikassamme ajaneet ykkösluokassa metsään tavalla, josta kärsivät tilanteeseen syyttömät ihmiset.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi totean, että Suomen Pankkia valvovat eduskunnan valitsemat pankkivaltuusmiehet. Olisiko sittenkin parempi, että Suomen Pankin toimintaa ohjaisivat ja valvoisivat alan ammattilaiset eivätkä poliiti-

kot? Se, että Suomen Pankkia ovat valvoneet pankkivaltuusmiehet ja käytännön toimita on epäonnistuttu lähes täysin, tuo vastuun tehdyistä virheistä kuitenkin meille poliitikoille. Itse en ainakaan ole valmis vannomaan Suomen Pankin harjoittamaan rahapolitiikan nimiin, vaikka kuinka olenkin eduskunnan jäsen ja eduskunnan pankkivaltuusmiehet ovat Suomen Pankin toimintaa johtaneet.

Suomen markan arvon puolustamiseksi lienee poltettu paljon rahaa. Kuinka paljon, sen toivon selviävän, kun Suomen Pankin ja pankkivaltuusmiesten toimintakertomusta seuraavan kerran käsittelemme. Meillä pitää olla oikeus tietää tämän puolustustaistelun hinta.

Kun Suomen Pankki ja hallitus tekevät seuraavan siirron Suomen rahapolitiikassa kohti eurorahakuria, kehotan vakavaan pohdintaan sitä ennen koko eurorahakurin soveltuvuudesta pienelle, syrjäiselle, suhdanneherkän teollisuuden kansantaloudelle. Vähin mitä voi toivoa tästä eteenpäin, on se, että Suomessa käydään perusteellinen keskustelu nyt kun EY-jäsenyys tavoitteista päätetään, myös siitä, sopiiko Suomen kaltaiselle pienelle maalle valuuttakurssien keinotekoinen sitominen kuten eurorahajärjestelmässä edellytetään. Joustavat valuuttakurssit ovat mahdollistaneet elintasoerojen näkymisen. Millä keinoin sen jälkeen elintasoerot näkyvät?

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. S.-L. Anttila käytti poleemisen, mutta myös hyvin mielenkiintoisen puheenvuoron, ja varmasti tämän kaltaista, sanoisinko, juuriin menevää talouspoliittista ja rahapoliittista keskustelua Suomessa enemmän tarvitaan.

Itse kiinnittäisin lyhyessä vastauspuheenvuorossani huomiota vain erääseen kohtaan, koska etsiessään syyllisiä ja vastuunkantajia ed. Anttila ei malttanut olla sinipunahallitusta tässä yhteydessä muistamatta.

Kun hän sanoi, että sinipunahallituksen, Holkerin hallituksen, verouudistus kevensi verotusta ja vääraän aikaan, niin kyllä minulle tuli hyvin mieleen edellinen vaalikausi, jolloin Harri Holkerin hallitus tätä verouudistusta teki. Emme kyllä silloin kuulleet ed. Anttilan emmekä kenenkään muunkaan hänen ryhmätoverinsa moittivan verouudistusta siitä, että se keventää verotusta tai että se keventäisi liikaa verotusta. Päinvastoin silloin tätä verouudistusta luonnollisesti opposition toimesta moitittiin riittämättömäksi

ja vaadittiin paljon huomattavampia alennuksia verotukseen.

Ed. Ala-Harja merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S a a s t a m o i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minäkin puheenvuorossani olisin halunnut kiinnittää huomiota ed. S-L. Anttilan puheenvuoron siihen kohtaan, jossa hän etsi syyllisiä. Tässä asiassa mielestäni — rahalain muutoksen käsittelyn yhteydessä — ei ole välttämätöntä keskustella niistä virheistä, joita talouspolitiikassa on tehty. Mutta kun ed. Anttila otti asian esille, niin muistutan, että rahamarkkinoiden vapautuminen tapahtui jo ennen Holkerin hallitusta. Talouspolitiikan epäonnistumiseen ovat vaikuttaneet viime vuosina myös monet ulkoiset tekijät. Tietenkin virheitä on tehty varmasti myös ihan kotoperäisesti.

Kun Suomi liittyy EY:hyn, sitten kun tuo asia meidän osaltamme on valmis ja kun olemme todella liittymässä Euroopan yhteisöön ja myös rahaliittoon, niin on aivan varmaa, että Suomen talous siinä vaiheessa on jo aivan toisessa kunnossa kuin se nyt on. Me varmastikin parin vuoden sisällä pääsemme kyllä nousemaan ja olemme myös rahapolitiisesti eurokunnossa siten.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti. En puheenvuorossani sanonut, etteikö myös opposition taholla ole tehty virhearviointoja. En puuttunut siihen. Mutta, ed. Zyskowitz ja ed. Saastamoinen, molemmat tiedätte aivan hyvin, että silloin kun meillä on hallitus, hallitus kantaa myös vastuun harjoitetusta politiikasta.

Myönnän myös sen, että ed. Saastamoinen oli siinä oikeassa, että markan vapauttaminen tehtiin jo vuonna 86 eli sitä edellisen hallituksen aikana, ja siinä tehtiin tietyt määrät virheitä niin kuin itse totesin. Ei meitä tässä auta se, että me syyllisiä haemme. Mutta näistä virheistä meidän on pakko oppia. Jos me emme tiedosta, missä me olemme menneet metsään, niin emme myöskään pysty toimimaan oikein.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. S-L. Anttila meni väärin perustein myöntymään ed. Saastamoisen väitteeseen, jonka mukaan rahamarkkinat olisi vapautettu jo vuonna 86. Sellaista prosessia kuin

rahamarkkinoiden vapauttaminen ei ole tapahtunut minään yksittäisenä päätöksenä vaan monien vuosien aikana, ja pääosa näistä päätöksistä tehtiin Holkerin hallituksen aikana vuodesta 87 lähtien. Jotain pohjustavaa työtä tehtiin vuonna 86, mutta pääosin tämä prosessi tapahtui 80-luvun loppuvuosina.

Minä haluan huomauttaa, että me olemme ainoa ryhmä, vasemmistoliitto, joka ei tehnyt sinä aikana, kun näitä pääomamarkkinoita vapautettiin, mitään virhettä. (Välihuutoja) Me toimme asiat esille joka kerta pankkivaltuusmiesten kertomusten käsittelyn yhteydessä, me toimme nämä asiat täällä äänestykseen, jolloin edustajat Saastamoinen ja S-L. Anttila ja Vähänäkkikin, jotka sieltä huutelevat, äänestivät niitä esityksiä vastaan, joita me teimme, joissa toivottiin rahamarkkinoiden vapauttamisessa suurempaa malttia ja kontrollia ja joissa asetettiin vastuu tapahtuneista rahapolitiisista virheistä Suomen Pankille. Siinä tilanteessa poliitikot menivät antamaan tukensa sille politiikalle, jota maassa harjoitettiin, niin keskusta kuin sosiaalidemokraatit.

Mitä tulee myöskin ecukytkentään, me olemme ainoa ryhmä, joka emme siinä yhteydessä tehneet virhettä, mihin virheeseen myöskin ed. S-L. Anttila osallistui.

Toivoisin, että jos syylliset sanovat, että eipä etsitä syyllisiä, niin muistaisivat ainakin, että kaikki eivät ole edes olleet syyllisiä.

Ed. S a a s t a m o i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä en ed. Seppäsenä kauhean vahvasti puhuisi siitä, että te ette tehneet siellä ääriavasemmalla virheitä. En tiedä, teittekö virheitä, mutta kovin perusteellisiin muutoksiin te olette nimenomaan sinä aikana joutuneet. Teillä ovat puolueiden nimet ja ryhmityksetkin kovasti muuttuneet.

Ed. L u u k k a i n e n: Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä kuin edustajat Korhonen ja Donner siitä, että tässä vaiheessa olisi riittänyt rahalain muutokseksi vain se, että sana "tilapäinen" olisi muutettu sanaksi "toistaiseksi". Nyt hallitus käyttää tilaisuutta hyväkseen ja yrittää tässä yhteydessä toteuttaa vallankaappauksen, jolla hallitus yrittää nurkanvaltausta keskuspankista, ja näyttää siltä, kun näitä puheita kuuntelee, että siinä myös onnistuu ja näin kaappaa itselleen rahapolitiista päätösvaltaa.

Ensinnäkin tämä on täysin vastoin hallituksen omaa vallan kolmijako-oppia, jonka mukaisesti

rahapolitiikka pitäisi jättää keskuspankille ja hallituksen pitäisi keskittyä finanssipolitiikkaan. Jos katselemme maassa ympärille, toteamme, että siinä kyllä hallituksella varmasti olisi tarpeeksi töitä, tuskin sen ammattitaito tai aika edes rahapolitiikan puolelle riittäisikään.

Toiseksi tämä hallituksen esitys on päinvastainen kuin EY:ssä olevat kehityskuviot, joissa nimenomaan on tarkoituksena ja näin on tapahtunut, että maittaiset keskuspankit ovat itsenäisiä ja riippumattomia maittaisista hallituksista. Suomen mahdollisen EY-liittymisen jälkeen tämä laki on jälleen edessämme ja muutettava täsmälleen toiseen suuntaan.

Arvoisa puhemies! Tässä vaiheessa ainoa tapa yrittää estää hallituksen rahapolitiittinen vallankaappaus on hylätä tämä lakiesitys, ja kannatan ed. Korhosen tekemää hylkäysehdotusta.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Luukkainen puhui vallankaappauksesta. Valtaan liittyy aina vastuuta. Kysyn vain, millä tavalla Suomen Pankki on ottanut vastuun niistä virheistä, joita rahapolitiikan sektorilla on tehty. Tämä on asia, joka pitää selvittää, ja silloin en pidä ollenkaan pahana, että myöskin valta ja vastuu kulkisivat käsi kädessä.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luukkainen pitää tätä kehitystä huonona, jos hallituksen vaikutusmahdollisuudet lisääntyvät suhteessa Suomen Pankkiin. Mutta jos katsoo viime vuosien kehitystä, näyttää aika selvältä, että suurimmat virheet Suomen talouspolitiikassa ovat olleet seurausta siitä, että Suomen Pankki on tehnyt rahapolitiikassa karkeitakin virheitä ja on keskittynyt vain rahapolitiikan ja tarkkaan markan arvon varjeluun ottamatta huomioon sitä, että yhteiskunnassa on paljon laajempia muita näkemyksiä, jotka pitäisi myöskin rahapolitiikassa ottaa lisäksi huomioon.

Lisäksi ed. Luukkainen uumoilee tätä kehitystä erilaiseksi kuin EY-maissa tapahtuu. Voisi kyllä väittää myöskin toista viime kuukausien kehityksen perusteella. Sielläkin on nähty tilan sellaiseksi, että vapaa markkinatalous rahapolitiikassa ei johdakaan muuhun kuin massiiviseen sijoitusvoittojen tavoitteluun, mitä eivät keskuspankit yksinään pysty hallitsemaan, mikä auttamatta johtaa siihen, että hallituksilla tulee jatkossa olla suurempi sanavalta rahapolitiikan säätelijöinä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun satun pitkästä ajasta olemaan ryhmätoverini ed. Luukkaisen kanssa lopputuloksesta samaa mieltä, niin se on syytä myöskin pöytäkirjaan merkitä. Mutta perustelut, jotka tällä päätökselläni ovat, sattuvat olemaan kuitenkin lievästi erilaiset kuin ed. Luukkaisella. Omat perusteluni ovat samat kuin ed. Seppäsellä, joka on päättänyt tämän laatuiseen tulokseen, mikäli olen oikein ymmärtänyt.

Tähän liittyy myöskin se, että henkilökohtaisessa päätöksenteossani hyvin selvästi erotan henkilöasiat ja järjestelmäasiat toisistaan, jotka mielestäni pitää ehdottomasti erottaa toisistaan, se on aivan fundamentaalinen periaate.

Toisekseen toteaisin sen, että jos itse rahapolitiikassa mennään sille tielle, kuin ed. Korva ehti juuri todeta, ollaan kyllä erittäin syvän veden alueella ilman, että happi riittää.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. S-L. Anttila otti esiin sen, että Suomen Pankin pitäisi ottaa vastuuta virheitä. Jos nyt viime aikojen tapahtumia elikkä esimerkiksi Ahon hallituksen aikakautta katsotaan, niin Suomen Pankkihan on ottanut vastuuta myös hallituksen virheistä. Kun finanssipolitiikka on ollut pielessä, niin keskuspankista on pudonnut päitä, ei hallituksesta, ja markan keltoukseen on jouduttu nimenomaan epäuskottavan finanssipolitiikan takia, ei rahapolitiikan virheiden takia.

Mitä tulee ed. Korvan näkemyskeskityksestä, että nimenomaan EY-kuvioissa pitäisi mennä sen tyypisiin keskuspankkien ja hallituksien välisiin suhteisiin, että hallitus ikään kuin on keskuspankkien yllä ja keskuspankit ovat epäitsenäisempiä kuin nyt, haluan muistuttaa, että vastikään on tästä asiasta valmistunut työryhmän mietintö, josta voin lyhyesti referoida, että "Suomen liittyminen Euroopan yhteisöön tulee pienentämään poliitikkojen vaikutusta Suomen Pankin päätöksiin. Keskuspankin päätösvalta keskittyisi enemmän pankin omalle ja myöhemmin tulevalle Euroopan keskuspankin johtokunnalle". Tämä on nimenomaan tapahtunut suunta EY-kuvioissa tähänkin asti, ja tämä tulee varmasti olemaan myös jatkokehitys.

Rahapolitiikka on nimenomaan talouspoliittista päätöksentekoa. Sitä ei tule kytkeä poliittisiin virtauksiin, mitä milloinkin on menossa, eikä mitenkään antaa hallituksen poliittisen mielipiteen muodostuksen alaiseksi.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustan tarkastelutapa yhteiskuntapolitiikkaan näyttää jatkuvasti olevan selkä tulevaisuuteen päin. Rahapolitiikkaakin he tarkastelevat katse tiukasti 80-luvun puoliväliin kiinnittyneenä, eikä kyetä irrottamaan katseen suuntaa tulevaisuuteen.

On aivan selvää, että hallituksen lähtökohdista, siitä vallan kolmijako-opista, jota Esko Aho hallitus on todistanut, tilanne on juuri sellainen kuin ed. Luukkainen kuvasi. Hallitus pyrkii jatkuvasti sekaantumaan toisaalta työmarkkinaosapuolten rooleille, komentelemaan työmarkkinaosapuolia. Siitä huolimatta hallitus sanoo, että vallan kolmijako-oppia pitäisi noudattaa. Tässä nyt tapahtuu myös roolien sekoittuminen.

Kokonaan keskustalta on jäänyt huomiotta Euroopan yhteisön tulevaisuutta tarkasteleva näkökulma, jossa päämääränä on, jos hallitus sen päämäärän todella hyväksyy, jonka se on sanonut hyväksyvänsä, hyvin itsenäinen eurooppalainen keskuspankki, joka ei todellakaan ota miltään hallitukselta mitään ohjeita. Ed. S-L. Anttilan puheenvuoro on jyrkässä ristiriidassa kaikkien näiden hallituksen suuntaviittojen kanssa.

Minä en puolestani hyväksykään sellaista valanjako-oppia, jota Esko Aho on julistanut. Olen sitä mieltä, että näin pienessä kansantaloudessa eri toimijoiden pitää pyrkiä toimimaan yhteistyössä ja keskustellen. Sen vuoksi minulle ei tuota lainkaan niin suuria vaikeuksia tämän nimenomaisen muutoksen hyväksyminen, mutta minusta on tavattoman valitettavaa, että niistä menneistäkään virheistä ja näköalattomuuksista, joita rahapolitiikassa nimenomaan oli silloin, kun rahapolitiikka liberalisoitiin, ei vieläkään osata ottaa oppia ja edes yrittää tehdä uutta näköalaa siihen, mihin nyt ollaan menossa.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luukkainen siteerasi mietintöä, joka on ilmeisesti tehty sen uskon varassa, mikä Euroopan yhteisössä ja Suomessakin on ollut rahapolitiikan perustana viime vuosina, eli se, että vapaa markkinatalous ja sääntelemätön kilpailu hoitaa kaikki asiat. Mutta Euroopan valuuttakriisi opetti niin Länsi-Euroopan pankkeja kuin myös Pohjois-Amerikan pankkeja sillä tavalla, että tänä päivänä käydään, sikäli kuin lehtitietoihin on uskomista, aivan avointa keskustelua näillä suurilla markkinoilla myös siitä, että on todettu, että viime vuosien kaltainen

vapaa rahaliikenteen ihannointi ei tule onnistumaan muitten yhteiskuntapolitiittisten tavoitteitten valossa.

Voin ennakoida, toivottavasti olen myös oikeassa, että niin Länsi-Euroopassa kuin sen jälkeen tietysti Länsi-Euroopan matkijoissa kuten Suomessa tapahtuu uudelleenarviointeja rahapolitiikan hoidon osalta.

Ed. Pulliaiselle toteaisin, että kyllä ainakin Suomessa näyttää jo tapahtuneen sillä tavalla, että heti kun niin sanotusti hallinnollisesti puututtiin korkomarkkinoihin, myös korot alenivat. Nyt selitetään, ja varmasti osittain pitää paikkansa, että säästöpaketti tiputti korkoja. Mutta minusta vielä merkittävämpi tai ainakin yhtä suuri ase korkojen alastuloon oli se, että pankkien vakuusrahastosta ilmoitettiin kylmästi, että mikäli maksetaan ylikorkoja lähes 100 miljardin markan sijoitustodistuksista, siitä tulee seuraukseksi, että tukea ei anneta. Se oli selvä hallinnollinen päätös, joka säästöpaketin ohella toi heti korkoja alas.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Luukkainen vastauspuheenvuorossaan ei halunnut lainkaan edes myöntää niitä virheitä, joita Suomen Pankin toimesta rahapolitiikan sektorilla on tehty. Ed. Luukkainen, 4.6. tehtiin eukurytkentä ja tietääkseni siinä yhteydessä nimenomaan Suomen Pankin taholta loppuun saakka pidettiin varmana sitä, että nyt ei ole tarvetta devalvaatioon. Kuinka kävi 14.11.? Minusta vähin rehellisyys tietää sen, että me myönnämme tämän, että silloin mentiin metsään. Silloin meni myös hallitus metsään, mutta pitkälti siitä syystä, että Suomen Pankissa asia nähtiin näin.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Luukkainen totesi, että Suomen Pankki on ottanut vastuun, vaikka hallituksen olisi pitänyt ottaa vastuu väärästä finanssipolitiikasta. Jos näin ajatellaan, silloin tietenkin pitäisi jatkaa ja sanoa, että opposition pitäisi ottaa vastuu finanssipolitiikasta, koska hallitus ei ole voinut harjoittaa sellaista finanssipolitiikkaa, mitä se olisi halunnut harjoittaa, ilman opposition tukea. Kyllä oppositio on vähintään yhtä syyllinen kuin hallitus, mutta kyllä pääsyyllinen löytynee kuitenkin Suomen Pankista. Me olemme harjoittaneet aivan liian tiukkaa rahapolitiikkaa ja liian löysää finanssipolitiikkaa. Pääsyylliset löytyvät pankista ja tästä talosta molemmilta puolilta.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korvalle kommenttina, että jos hänen äsken esittämänsä malli korkojen laskemisesta on tosi, niin siinähan on löydetty nyt instrumentti, kuinka se toimii. Mielenkiintoistahan siinä on veronmaksajien kannalta se, että se tapahtuu veronmaksajien kukkarolla koko homma.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on mielenkiintoista, että keskusta nyt kasvot vasemmistoon käännetyinä koko ajan opettaa meille irralleen päästettyjen markkinavoimien tuhoisuutta. Minusta olisi kohtuullista, että keskusta kävisi tätä keskustelua omassa piirissään ja opettaisi oppia nimenomaan hallitukselle, joka varmasti tulisi tätä oppia enemmän tarvitsemaan kuin vasemmisto. Me olemme kyllä olleet markkinatalouden kannalla, mutta olemme olleet sitä mieltä, että ihmisten suojaksi ja yhteiskunnan suojaksi pitää olla myös hallituksella valtaa säädellä markkinavoimia siinä, missä tarvitaan. Mutta kääntäkää, arvoisat kollegat, katseenne hallitukseen ja ministereihin päin ja kertokaa sama asia heille. He eivät ole vielä sitä uskoneet.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan ensin ed. Korvalle. Hänen rahapoliittisen päätöksenteon mallinsa ei ainakaan tulisi vakauttamaan mitenkään valuuttamarkkinoita, koska hänen näkemyksensä on se, että valuuttojen kurssit ja liikkeet määriteltäisiin lähinnä poliittisten kriisien ansiosta. Tämä jos mikä tulee taatusti aiheuttamaan vielä enemmän heilahduksia ja kriisejä valuuttamarkkinoilla.

Ed. S-L. Anttila syytti Suomen Pankkia viime syksyn devalvaatiosta. Oma käsitykseni on kyllä se, että devalvaatiota nimenomaan ruokittiin hallituksen omasta piiristä ja se, etten sanoisi, oli tietyllä tavalla mittatilaustyö joidenkin ministerien taholta.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Äskeisen puheenvuoron johdosta haluan vielä todeta, että jos haluan korostaa sitä, että myös hallituksella pitää olla vastuun rahapolitiikasta eikä sitä saa jättää pelkästään keskuspankkien varaan, niin haluan nimenomaan kertoa, että rahapolitiikka on niin keskeinen osa yhteiskuntapolitiikkaa, että se ei voi olla pelkästään pankkimiesten asia. Mutta se ei tarkoita sitä, että rahapolitiikasta sovitaan ikään kuin

tulopoliittisena sopimuksena. Yksi lyhyt esimerkki kuvatkoon sitä. Jos pankki- ja rahapolitiikan päättäjillä on tiedossa, että esimerkiksi sijoitustileiltä ei makseta 20:tä prosenttia eikä ole mahdollista maksaa tai että niiltä ei makseta yli 12:tä prosenttia, se on sitä päätösvaltaa, joka pitää poliittisilla päättäjillä pitää hyppysissään, jolloin ylilyönti rahamarkkinoilla on etukäteen otettu pois.

Vapaasta markkinataloudesta on todettava ed. Hämäläisen puheenvuoron johdosta, että voi kritisoida erityisesti myös tätä hallitusta siitä, että on uskottu, että sääntelemätön markkinatalous hoitaa ongelmat. Ei hoida.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Muutama sana keskustelusta, ennen kuin siirryn käsittelemään rahalain muutosta.

Ed. Sirkka-Liisa Anttila vaatii poliitikkoja vastuuseen virheistä mutta unohtaa tunnustaa omat virheensä siinä mielessä. Hän tunnustaa kaikkien muiden virheet mutta ei omiaan. Minä haluaisin kysyä ed. Sirkka-Liisa Anttilalta, miten hän äänesti ecupäätöksen yhteydessä kesäkuussa 1991, ja vastaan, että ecupäätöksen puolesta. (Ed. S-L. Anttila: Se oli virhe!) — Se oli virhe. Ed. S-L. Anttila on siis myös tehnyt virheitä. Tämä on ensimmäinen kerta, kun ed. S-L. Anttila myöntää salissa tehneensä virheen minun kuulteni. Mutta olipahan mukana tekemässä sitä virhettä, jota minun ei tarvitse myöntää, koska äänestettiin sitä ecukytentä vastaan, koko meidän ryhmämme äänesti ecukytentä vastaan. Tässä mielessä myös enemmistö voi tehdä virheitä enemmistövallalla. (Ed. Aittoniemi: Esitittekö devalvaatiota?) — Esitettiin devalvaatiotakin. Minä esitin eduskunnan pankkivaltuutettuna Suomen Pankin pankkivaltuuston kokouksessa devalvaatiota. (Välihuutoja) — Me esitimme devalvaatiota siinä yhteydessä, ja kirjattiin se pöytäkirjoihinkin, ed. Aittoniemi. (Eduskunnasta: Sekin oli virhe!) — Devalvaation esittäminen oli oikea toimenpide siinä yhteydessä. Oli oikea toimenpide myös devalvoida syksyllä 1991. Se oli oikea toimenpide, koska muuten ei vienti vetäisi edes sillä tavalla kuin se tänä päivänä vetää.

Mutta mitä tulee vastuunkantoon, minusta järjestelmä on oikea, jos eduskunnan pankkivaltuutetut voivat vaikuttaa Suomen Pankin politiikkaan niin kuin tänä päivänä voivat, mutta ei ole ollut tahtoa vaikuttaa. Keskustan pankkivaltuutetut, edustajat Kääriäinen, Jäätteenmäki ja Tenhiälä, ovat kaikissa pankkivaltuuston

kokouksissa kaikissa päätöksissä olleet Suomen Pankin johtokunnan esitysten kannalla. Tältä osin, jos he olisivat olleet eri mieltä, jos he olisivat siinä yhteydessä ilmaisseet, että he eivät kannata päätöksiä, Suomessa harjoitettaisiin tänä päivänä erilaista rahapolitiikkaa.

Tässä mielessä päätöksiä tehtäessä tämä järjestelmä on arvokas. On mahdollisuus vaikuttaa Suomen Pankin päätöksiin eduskunnan pankkivaltuutettujen kokouksessa, ja tältä osin systeemi täytyy säilyttää. Uupuu vain se, että olisi tahto vaikuttaa päätöksiin toisella tavalla kuin tähän asti on vaikutettu. Mutta ehdottomasti systeemi on, että kansanedustajat voivat vaikuttaa Suomen rahapolitiikkaan. Se mahdollisuus täytyy säilyttää, ja se on kansakuntamme edun mukaista.

En ole ollenkaan varma, että on kansakunnan etujen mukaista keskuspankin vaikutusvallan lisääminen sillä tavalla kuin Emu-ratkaisun yhteydessä Maastrichtin sopimuksen hengessä keskuspankin valtaa lisätään. Tässä yhteydessä minä lähestyn asiaa päinvastaisesta suunnasta kuin ed. Luukkainen eli lähestyn siitä suunnasta, että on viisas myös EY-oloissa säilyttää keskuspankilla tietty kontrolli, jonka eduskunta sille tuo, eikä toimia siihen suuntaan, että keskuspankki vapautetaan myös eduskunnan kontrollista.

EY tuo mukanaan sen, että keskuspankki vapautetaan eduskunnan pankkivaltuutettujen kontrollista. Sitä ruvetaan kontrolloimaan EY:stä, ulkomailta, Saksasta ja Brysselistä. Tämä on Suomen Pankin toimintaan vaikuttava EY-päätös, eli rahapolitiikan itsenäisyyttä lisätään, mutta rahapolitiikka tulee samanlaiseksi kuin se, mitä harjoitetaan meistä kaukana. Eduskunta menettää joka tapauksessa päätösvaltansa siinä yhteydessä. Minä ja meidän ryhmämme, jotka haluamme tässä yhteydessä säilyttää eduskunnan vallan vaikuttaa, tuemme Suomen Pankin rakenteita, joiden mukaan eduskunta säilyttäisi rahapolitiikan vallan, ei antaisi sitä hallitukselle eikä antaisi sitä EY:lle, niin kuin se tulee menemään siinä tapauksessa, että Suomi liittyy EY:n jäseneksi Emun ja Maastrichtin sopimuksen hengessä.

Mitä tulee rahalain muuttamiseen, käyn lyhyesti vielä läpi tämän prosessin, koska se on aika kuvaavaa suomalaiselle päätöksenteolle. Suurimman virheen rahalain tulkinnassa teki oikeuskansleri marraskuussa 1991 tilanteessa, jossa Suomi ajautui devalvaatioon ja jossa aivan oikein Suomen markka devalvoitiin. Tässä tilan-

teessa oikeuskansleri esitti, että markka ei voisi kellua rahalain mukaisesti kuin kenties noin viikonlopun yli.

Siinä tilanteessa oikeuskansleri oli opportunisti. Oikeuskansleri asettui istuvan hallituksen puolelle Suomen Pankin johtokuntaa vastaan. Suomen Pankin johtokunta olisi siinä tilanteessa halunnut kelluttaa pitempään, mutta hallituksella ministeri Väyrysen johdolla oli erittäin kiire devalvoida. Valtioneuvoston oikeuskansleri Jorma S. Aalto siinä tilanteessa opportunistisesti antoi Väyrystä tukevan tulkinnan siitä, mitä rahalain kelluttamispykälä pitää sisällään, eli tuki sitä, että kelluttaminen lopetetaan mahdollisimman nopeasti, koska se antoi ministeri Väyrykselle mahdollisuuden vaatia mahdollisimman suurta devalvaatiota siinä tilanteessa. Me muut olimme pienemmän devalvaation kannalla kuin ministeri Väyrynen. Ministeri Väyrynenhän sai siinä tilanteessa nimenomaan oikeuskanslerin avustuksella tahtonsa läpi. Tässä mielessä oikeuskanslerin tulkinta tulee tilanteesta, jossa hän asettui hallituksen puolelle.

Sitten tulimme uudelleen tilanteeseen syyskuun alussa tätä vuotta. Tilanteessa pohjana oli oikeuskanslerin tulkinta, jonka mukaan kelluttaminen voi lain mukaan tapahtua vain tilapäisesti ja sana "tilapäisesti" oli nyt tulkinnan kohteena. Tällä kertaa oikeuskansleri tulkitsi asian niin, että kun koko päätöksentekoprosessi oli tapahtunut yksimielisesti toisin kuin edellisen kerran asiasta päätettäessä, yksimielisyys antoi oikeuskanslerille mahdollisuuden tarkistaa omaa vanhaa tulkintaansa niin, että "tilapäisesti" tarkoitti pitempää aikaa kuin viikonlopun yli tapahtuvaa kelluttamista. Tässä mielessä oikeuskansleri esitti uuden tulkinnan, joka oli jälleen opportunistinen, joka näytti muotoilevan tapauksia tosiasioita ja konsensusta mutta joka oli erilainen kuin hänen aikaisempi tulkintansa.

On aivan selvää, että oikeuskansleri joutui tässä tilanteessa hetteikköön, ja käsitykset siitä, että maassa vallitsee laiton tila, ja lain muuttamisvaatimukset tulivat esille. Tässä mielessä olemme monet sitä mieltä, että oikeuskanslerin vanhan tulkinnan johdosta maassa todella vallitsi laiton tila ja sitä ei muuttanut oikeuskanslerin uusi tulkinta, joka oli opportunistinen. Tämän takia rahalain muutokseen on menty.

Ensinnä rahalain muutoksen esitti hallitus, tietyn sananmuodon siihen, jonka se toi Suomen Pankin johtokuntaan ikään kuin saneluratkaisuna. Suomen Pankin johtokunta esitti hallituksen kanssa eräällä tavalla konsensuksessa valmistel-

lun ratkaisun pankkivaltuustolle, jossa pankkivaltuutettuina ed. Donnerin kanssa totesimme, että tämä muuttaa valtasuhteita Suomen Pankin ja hallituksen välillä. Mutta Suomen Pankin johtokunta oli pakotettu valtasuhteiden muuttamisen hyväksyntään, koska sillä ei ole lainsäädäntövaltaa niin kuin on hallituksella mahdollisuus tehdä lakiesityksiä eduskunnalle. Kun Suomen Pankki ei voi tehdä lakiesityksiä eduskunnalle vaan hallitus vain voi tehdä, Suomen Pankin johtokunnan kädet olivat sidotut, ja se oli pakotettu hyväksymään lakimuutosesityksen, joka muutti valtasuhteita hallituksen eduksi. Siinä tilanteessa sosialidemokraattien pankkivaltuutetut ed. Hämäläinen ja ed. Ranta äänestivät tyhjää ja käyttivät puheenvuoroja, joiden mukaan, ainakin ed. Hämäläisen mukaan, kysymyksessä on selvä valtasuhteiden muutos.

Kysymyksessä oli valtasuhteiden muutos mutta ei vielä riittävä hallituksen hyväksi. Kun asia oli menossa presidentin esittelyyn, presidentinkin halusi vielä sormenjälkensä asiaan ja siihen suuntaan, että valtioneuvostolle annettaisiin vielä enemmän valtaa kuin valtioneuvosto oli yhdessä Suomen Pankin kanssa itselleen ehdottanut rahalain käsittelyn yhteydessä silloin, kun se tuotiin pankkivaltuustoon ja kun se oli menossa hallituksesta läpi. Tasavallan presidentti halusi siinä tilanteessa vielä selkeämmän vallan muutoksen hallituksen hyväksi kuin hallitus oli itse ehdottamassa rahalain muutosesityksenä. Tässä tilanteessa edelleen tiukennettiin sitä tulokintaa, jonka mukaan valtasuhteet muutetaan hallituksen hyväksi.

Minä toivoisin, että ed. Louekoski olisi myös tämän ottanut huomioon. On tapahtunut prosessi, jossa on siirretty valtaa hallituksen suuntaan kahdessa eri yhteydessä. On aivan selvää, että Suomen Pankin johtokunta, jonka kädet ovat asiassa sidotut — eihän voi olla riitaa tässä maassa tässä tilanteessa valtasuhteista hallituksen ja Suomen Pankin johtokunnan välillä, kun markka kelluu ja meillä ei ole valuuttavarantoa, eihän tässä tilanteessa voi tällaista hallinnollista ja valtasuhderiitaa olla — tämän takia oli pakotettu hyväksymään valtasuhteiden muutoksen hallituksen hyväksi.

Valtasuhdekysymys on se ongelma, joka tähän tuotiin. Jos olisi haluttu säilyttää valtasuhteet muuttumattomina, olisi muutettu sana ”tilapäisesti” sanaksi ”toistaiseksi”, ja mitään valtasuhteiden muutosta ei olisi tapahtunut. Mutta nyt, kun haluttiin tehdä valtasuhteiden muutos, toimittiin niin kuin toimittiin, ed. Louekoski, ja

tasavallan presidentti pani vielä paremmaksi hallituksen hyväksi tässä yhteydessä kuin mihin hallitus oli itse edes valmis.

Tämä on asian tausta. Sen takia en voi ymmärtää niitä puheenvuoroja, joita käytettiin, että valtasuhteet eivät muka muutu, koska täytyy tietää myös asioiden taustat, miten valmistelu on syntynyt ja kuka ja mistä syystä ja mistä syystä tässä tapauksessa Suomen Pankin johtokunta lähtee nyt tehtyä ratkaisua puolustamaan. Sillä ei ole muuta vaihtoehtoa tässä tilanteessa, jossa hallitus sanelee ratkaisut.

Lopuksi toinen asia, joka tulee tuottamaan eduskunnassa samanlaisen keskustelun siitä, muuttuuko vai eikö muutu. Valmistella on, tästä hälytän, peruskoron perusteiden muuttaminen, peruskorosta luopuminen. Väitetään, että korot eivät sen seurauksena nousisi. Nyt peruskorkojärjestelmää ollaan muuttamassa ja väitetään, että peruskorot eivät sen seurauksena muuttuisi. Uskokaa, te kaikki, että korot eivät sen seurauksena muuttuisi. Varmasti muuttuvat ja varmasti muuttuvat keskipitkälläkin juoksulla ylöspäin. Jos luovumme peruskorkojärjestelmästä, mistä nyt siis hälytän, sitä ollaan muuttamassa mahdollisesti, se tuo mukanaan peruskoron nousun, vaikka näyttäisi siltä, että päätöksentekohetkellä peruskorko ei muutu. Se ei muutu kenties muuttamishetkellä, mutta se muuttuu jo lyhyehköllä aikavälillä muutospäätöksen jälkeen.

Tästä hälytän, jotta te ette pääsisi käyttämään tietämättöminä valiokunnissa sellaisia puheenvuoroja, että peruskorkojärjestelmän muutoksella ei ole vaikutusta korkotasoon. Varmasti on, ja peruskorkojärjestelmää muutetaan sen takia, että peruskorkosidonnaisten lainojen korko nousisi.

Jos me tässä tilanteessa haluamme korkoja alas, meidän on alennettava peruskorkoa. Tässä mielessä toivoisin, että eduskunnan keskustalaiset — kokoomuslaisista minä en tätä usko, mutta edes keskustalaiset — pankkivaltuutetut tulisivat sen ehdotuksen taakse seuraavassa pankkivaltuuston kokouksessa, että peruskorkoa alennetaan. Tulen ehdottamaan, että peruskorkoa alennetaan, ja toivon, että keskustalaiset edustajat tulevat tukemaan tätä ehdotusta. Sitten katsomme, mitä mahdollisuuksia on vaikuttaa hallinnollisilla päätöksillä suomalaisen korkotasoon. Jos keskustalaiset eivät lähde tämän päätöksen taakse, niin kysymys on siitä, että on järjestelmä, jolla pystytään vaikuttamaan, mutta on ihmiset ja politiikka, jotka eivät halua mitään

muutoksia. Tässä mielessä keskustalaiset tulevat olemaan tässä asiassa keskeisellä tavalla esillä päätettäessä peruskoron kohtalosta seuraavassa kokouksessa.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Seppäsen lyhyesti: 4 päivänä kesäkuuta 91 hallituksen esitys vietiin, jos oikein muistan, tässä talossa saman vuorokauden aikana kahden käsittelyn läpi. Silloin aamuyöllä vähän vaille 3, ed. Seppänen, olen pitänyt puhujakorokkeelta puheenvuoron, jonka toivon teidän kaivavan esiin ja jossa kerroin rehellisesti epäilykseni tehtyyn ratkaisuun nähden. Olen sen jälkeen avoimesti myöntänyt monessa yhteydessä, että se oli virhe.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen Pankilla on oikeus valmistella sitä koskevaa lainsäädäntöä, mm. rahalakeja. Kerrotaan, että on ollut perinteistä, että niitä on aina Suomen Pankki yhteistyössä hallituksen kanssa valmistellut. Nyt esillä olevan muutoksen valmistelun aikana minusta näytti selvältä, että hallitus ja Suomen Pankki eivät kyenneet sopimaan sellaisesta tarvittavasta muutoksesta, jossa toisaalta toimivaltasuhteita ei olisi muutettu ja jossa toisaalta olisi kuitenkin pystytty kirjaamaan tapa, jolla kellutus olisi päätetty.

Kun pankkivaltuustossa asiaa käsiteltiin, niin pankkivaltuutettu Ranta ja minä nimenomaan pidimme epäilyttävänä sitä, että laki jäisi tulkinnanvaraiseksi edelleen niiltä osin, mikä koskee kellutusta, emmekä sitten myöskään halunneet äänestyksellä ottaa kantaa puoleen eikä toiseen, koska pidimme tätä nimenomaan suurena puutteena. Pidän hyvänä sitä, että lakia on sen jälkeen kyetty selkiinnyttämään jo hallituksen esityksessä ja talousvaliokunnan käsittelyssä sen suuntaisesti, että siinä nyt ilman mitään tulkintoja voidaan todeta, millä tavalla prosessi kulkee, niin että ilman tulkintoja voidaan selvästi sanoa, millä tavalla kellutus päätetään.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minulla ei tässä asiassa ole pienimpiäkään poliittisia intohimoja, mutta minua kiusaavat tässä keskustelussa eräät sisäiset epäjohtonmukaisuudet, ja ne sisältyvät ensisijaisesti ed. Seppäsen puheenvuoroihin.

Minä pohdin tässä, minkä takia tämä asia on nyt niin vaikea, miksi ed. Seppänen voi jatkuvasi esittää täällä semmoista tietoa, joka on virheel-

listä, ja se näyttää uppoavan kuin häkä ainakin osaan edustajista. (Ed. Seppänen: Mikä on virheellistä?) Tämä ilmeisesti johtuu siitä, että tässä on kysymys lopulta sekä Suomen Pankin että hallituksen vallan lisäämisestä, kummankin vallan lisäämisestä. Aikaisemmin ei ole ollut käytössä tällaista instrumenttia — ainakaan oikeuskanslerin sen tulkinnan mukaan, että ”tilapäisesti” kestäisi vain viikonvaihteen yli — jonka avulla markkaa voitaisiin kelluttaa pidempäänkin. Jos ”tilapäinen” tulkitaan sillä tavalla, että se on vain viikonvaihteen yli, niin tämä lainmuutos tuo itse asiassa uuden instrumentin käyttöön: Markkaa voidaan kelluttaa pitempäänkin. Siitä päättävät Suomen Pankki ja valtioneuvosto yhdessä, nämä kaksi. Ne päättävät sen aloittamisesta ja ne päättävät sen lopettamisesta. Tällä tavoin se, mikä on ainakin ilmeistä, on se, että valtioneuvoston ja Suomen Pankin yhteinen valta lisääntyy. Nyt on kysymys siitä, lisääntyykö se sopivassa suhteessa vai ei. Koska se lisääntyy siten, että molemmat päättävät aloittamisesta ja molemmat päättävät lopettamisesta, niin ilmeisesti se lisääntyy silloin oikeassa suhteessa.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnä jatkaisin ed. Paloheimon esittämästä kritiikistä. Tosiaankin tämä kellutusmahdollisuus pitkänä avaa Suomen Pankille monella tapaa uusia valtuuksia. Sehän nähtiin esimerkiksi tänä syksynä. Suomen Pankki ohjaili korkotasoa, piti sitä ylhäällä juuri kellutuksen turvin. Se pystyy vaikuttamaan korkotasoon paremmin kuin silloin, kun valuuttakurssi on määrätty. Nämä tekijät, että on kokonaan uuden tilanteen sääntelystä kysymys, johtavat siihen, että oli haettava tavallaan uusi tasapaino tällä uudella normilla, eikä voida todeta, että vanhan sanamuotoa muuttamalla säilyisivät valtasuhteet entisellään.

Tämä toinen seikka sitten. Ed. Seppänen kritikoii pankkivaltuuston toimintaa, ja siihen hän on varmasti syytäkin. Se on hyvin pitkään myönteisesti Suomen Pankin johdon näkemyksiä, ja usein on tapahtunut niin, että pankkivaltuusmiehet enemmän tuovat sanansaattajina Suomen Pankin terveisiä eduskuntaan kuin päinvastoin, mikä tietysti olisi toivottava tilanne.

Mutta toinen pankkivaltuuston arvovaltaa ja valtaakin heikentävä piirre on ollut tämä hölösuinen, journalistisesti suuntautuva siipi pankkivaltuusmiehistä, joka on tätä korkeaa asemaa hyväksi käyttäen hakenut julkisuutta ja heitellyt

huolettomasti kommentteja. (Ed. Kekkonen: Niimiä!) — Ed. Seppästä ja ed. Donneristahan tällaisia esimerkkejä löytyy, mutta miksei myös puheenjohtajasta, ed. Mäki-Hakolasta. — Pankkivaltuusmiesten pitäisi hyvin tarkkaan pitää huolta siitä, että heidän puheensa eivät aiheuttaisi sen kaltaisia seuraamuksia kuin viime viikkoina on nähty. Nythän kaikki ulkomaiset tarkkailijat tai meillä nämä herkkäsärmiset valuuttadiilerit eivät aina edes osaa arvioda, kuinka painavia jonkun pankkivaltuusmiehen sanat ovat. He saattavat ottaa todesta sellaisia heittoja, jotka ovat vain julkisuuden takia heitettyjä.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Lipponen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ainakin yksi asia täällä on selvinnyt. Sen jälkeen, kun ed. S-L. Anttila tunnusti olevansa erehtyväinen, niin ainoastaan yksi erehtymätön on jäljellä: ed. Seppänen.

Rahalain muutoksen vastustajilla on täysin vastakkaisia motiiveja. Edustaja, poliitikko Luukkainen katsoo, että poliitikot pitäisi saada kokonaan irti tästä puuhasta. Tämä on vihreille tyypillinen elitistinen näkemys. Hän näkee Euroopan sellaisena mahdollisuutena, että lopullisesti irrotetaan letkut tähän taloon ja myös hallitukseen. Tämä on aivan käsittämätön näkemys. Ei rahapolitiikkaa voida eikä pidä harjoittaa tällaisessa tyhjiössä. Myös EY-Euroopassa tulevat talouspolitiikkaa johtamaan poliitikot.

Ed. Seppänen on taas sotamiesneuvosto-opin kannattaja. Aivan ymmärrettävää, tämä on tyypillistä vasemmistoliitolle. Hän on sitä mieltä, että täältä tällaisen joukkion pitäisi välillä miehittää Suomen Pankki ja määrätä, mitä siellä tehdään. Ei tässäkään ole mitään järkeä, vaan tietenkin eduskunnan luottamusta nauttiva hallitus on se, joka pääasiassa asioi Suomen Pankin kanssa.

Silloin kun rahalakitilanne muuttuu niin, että kellutus on tärkeä instrumentti, jolla on myös talouspoliittista merkitystä, niin aika tarkkaa peliä on sitten se, miten laki on asetettava. Olen aivan samaa mieltä oikeuskanslerin toiminnasta ja siitä, mitä viime syksynä tapahtui. Mutta näinhän on ollut, että vasemmistoliitto on ollut kannattamassa älyttömiä menojen lisäyksiä ja ylikorkeita palkkoja ja sitten teollisuus on yli-investoinut ja Suomen Pankkikin on tehnyt omat virheensä. Täällä on nyt turha Suomen Pankkia, jonka itsenäisyyttä puolustetaan, sa-

malla leimata täysin syylliseksi kaikkeen tapahtuneeseen.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimolle on korjattava harhaluulo. Ei aloittaminen ja lopettaminen tapahdu samalla tavalla. Se tässä on se olennainen pointti, joka oikeastaan johti tähän keskusteluun ja johti myös esitykseen siitä, että tämä esitys tulee hylätä tässä vaiheessa. (Ed. Paloheimo: Miten niin ei samalla tavalla?) — Koska lopettaminen päättyy valtioneuvoston yksipuoliselle päätöksellä, ei Suomen Pankin esityksestä. Valtioneuvosto voi pyytää lausunnon Suomen Pankilta. Näin se on kirjoitettu lakiesitykseen. (Ed. Paloheimo: Lukekaa myös perustelut!) Valtioneuvosto voi myös omasta aloitteestaan, ottaen huomioon raha- ja valuuttamarkkinoiden tila, peruuttaa oikeuden olla toistaiseksi noudattamatta vaihtelualueiden rajoja. Ei kai tätä voi tulkita toisella tavalla kuin siihen, että valtioneuvostolla on yksipuolinen päättänoikeus päättää kellutus. Kyllä se on se lopputulos, joka tästä tulee. Se, että aloittaminen ja päättäminen ovat eri tavalla suoritettavia, tämän ongelman aiheuttaa ja se, että se on aivan uusi elementti, joka nyt annetaan valtioneuvoston käyttöön ja jota aikaisemmin ei ole ollut.

Edelleen rahalain sisälle jää mahdollisuus tilapäiseen kelluttamiseen, kuten tällä hetkellä voimassa olevassa rahalaissa, joka tapahtuu Suomen Pankin esityksestä ja aloitteesta. Siitä eteenpäin kaikki on uutta. Kun se muuttuu toistaiseksi voimassa olevaksi valtioneuvoston päätöksellä, niin lopettaminen tapahtuu yksipuolisella valtioneuvoston päätöksellä. Siinä ed. Paloheimo on väärässä, kun hän sanoo, että aloittamisesta ja lopettamisesta päätetään samalla tavalla.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korhosen puheenvuoro oli mahtava isku ed. Paloheimon logiikkaa vastaan. Kyllä tässä nyt on ed. Paloheimolla nieleksimistä, kun on tullut oltua talousvaliokunnassa eikä ole tullut luettua lakitekstiä sen vertaa, että tietäisi, mitä on ollut mukana päättämässä päättäessään, että valtasuhteet muuttuvat.

Ed. Paloheimo sanoi, että Suomen Pankin ja hallituksen valta, molemmat, lisääntyvät. Me olemme koko ajan puhuneet, ed. Paloheimo,

keskinäisistä valtasuhteista. Keskinäisissä valtasuhteissa valtasuhteiden muuttumisen summa on nollasummapieliä. Jos puhutaan keskinäisistä suhteista, niin se on kuin yhtyvissä astioissa: Jos toinen laskee, niin toinen nousee, jos toinen nousee, niin toinen laskee. Tämän takia molemmat eivät voi yhtä aikaa nousta, jos nesteen määrä on vakio. Tämän, ed. Paloheimo, tekniikan tohtori, luulisi olevan vakuuttava todiste sen puolesta, että nyt on mennyt arvio ja logiikka pieleen.

Mitä tulee ed. Lipposen puheenvuoroon, niin hänenkin pointtinsa tuli mielenkiintoisella tavalla esille: Hän haluaa lisää valtaa hallitukselle. Hän esitti talousvaliokunnassa suoranaisesti, että hallituksen pitää saada lisää valtaa ja että tämä joukkio, joksi hän kutsui eduskunnan valitsemia pankkivaltuutettuja, on väärä elin käyttämään valtaa Suomen rahapolitiikassa. Tämän takia minä ymmärsin, että sosialidemokraattina hän on tämän esityksen takana ja haluaakin lisää valtaa hallitukselle.

Mutta se ei vielä tee minulle ymmärrettäväksi ed. Louekosken toimintaa tässä asiassa. Ed. Louekoskea olen yleisesti pitänyt järkevänä ihmisenä, jonka kanssa meillä on paljon yhteisiä näkemyksiä, mutta nyt hän on tässä kysymyksessä väärässä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Koskinen ehti kuvata rahamarkkinoiden käyttäytymistä. Jos hänen kuvauksensa sattui kohdalleen, niin sellaista järjestelmää tulee kavahtaa, ja siitä tulee päästä järkevään järjestelmään sitä korvaamaan.

Ed. Lipposen äskeistä puheenvuoroa ed. Seppänen ehti arvioimaan. Totean, että kavahdan sitä Euroopan unionia, joka käyttää valtaa ed. Lipposen mallin mukaisesti. Se mahtaa olla hirvittävä laitos, kun sikäläiset poliitikot päättävät rahamarkkinoista ed. Lipposen kuvaamalla tavalla.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan ed. Lipposelle. Hämmästelen sitä, että ed. Lipponen on valmis tekemään markan kellutuksen lopettamispäätöksen poliittisin perustein. Minusta markan kellutuksen lopettaminen on puhtaasti talouspoliittinen päätös. Talouspoliittisin kriteereinhan se täytyy lopettaa, eikä siihen saa liittää puoluepoliittisia intressiristiriitoja tai elementtejä. Tämä hallituksen esitys merkitsee sitä, että markan kelluttamisesta tulisi poliittisen spekulatiivisen ja kaupan-

käynnin kohde, mikä nimenomaan lisäisi sen epävakautta.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Osallistun keskusteluun lyhyesti siinä mielessä, tarvitaanko yhteiskunnallista näkemystä rahapolitiittisissa päätöksissä. Yhdyn ed. Lipposen näkemukseen hyvin pitkälti. Ehkä jos ajattelemme Suomen Pankin roolia, niin edellisen pääjohtajan ongelma oli juuri se, että ei ollut riittävää yhteiskunnallista kontaktipintaa ja kokemusta, kun sen sijaan mennään hieman taaksepäin Koiviston, Rydin tai Karjalaisen varhaisiin päiviin, niin nähdään, että Suomen Pankin pääjohtajalla täytyy olla ja myös pankissa olla yhteiskunnallinen näkemys aika vahvana.

Mitä tulee eduskunnan pankkivaltuutusmiesten rooliin, olen kiinnittänyt aivan samaan asiaan huomiota kuin ed. Lipponenkin. Ei pankkivaltuutusmiesten rooliin mielestäni sovi iltpäivälehdissä esiintyminen näissä keskeisissä asioissa, vaan kyllä aika paljon täytyy pitää mölyt mahassa näistä keskeisistä kysymyksistä, kun esiinnyttään julkisuuteen. Pankkivaltuutusmiehen toiminta on vastuullista toimintaa myös julkisuuteen nähden. Itsekin Suomen Pankin tilintarkastajana olen seurannut tätä siinä mielessä ja jäänyt vähän kaipaamaan hieman vastuullisempaa julkista esiintymistä eräiltä pankkivaltuutusmiehiltä.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä nyt luen täältä ed. Seppäselä ja ed. Korhoselle tätä tekstiä. Varmasti me kuitenkin luemme tätä tekstiä ihan samalla tavalla. Sivulta 5: "Esityksen markan kelluttamisen lopettamisesta tekisi normaalisti Suomen Pankki." Täällä sanotaan näin. Sitten hieman myöhemmin puhutaan siitä, että myös valtioneuvostolla tulisi olla tämä mahdollisuus poikkeustapauksissa.

Ed. Antvori (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Ala-Nissilän kanssa ihan samaa mieltä siitä, että suomalainen yhteiskunta on sillä tavalla moniportainen, että ei täällä voi päättää, että yksiselitteisesti joku tekee jotakin, vaan kaikki vaikuttaa kaikkeen. Minusta tuntuu, että sen takia juuri Suomen Pankin rahapolitiikka on mennyt jatkuvasti mäkeen, koska siellä on hyvin tiukasti noudatettu teoreettisia oppeja, unohdettu, että Suomi ei ole mikään markkinatalousmaa, ja unohdettu myös, että tässä yhteiskunnassa määrätty psykologia toimii, etteivät pankin käyrät aina pidä paikkaansa.

Ihmiset toimivat niin kuin toimivat. Suomen Pankki on myös unohtanut sen, että meillä on etujärjestöt, jotka elävät omaa elämäänsä. Kyllä nämä kaikki puolet on otettava huomioon. Se on vain elämän realiteetti.

Ed. L i p p o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luukkainen, joka on tänne valittu tietääkseni Suomen poliittisen järjestelmän mukaan, on sitä mieltä, että Suomen Pankki on ja sen pitäisi olla jotenkin täysin irrallaan omassa ylhäisessä yksinäisyydessään tekemässä päätöksiä, joihin ei saisi poliittisin perustein puuttua.

Kyllähän demokraattisessa järjestelmässä, jossa me elämme, talouspolitiikan päävastuu on hallituksella, joka nauttii eduskunnan luottamusta. Suomen Pankin rahapoliittiset ratkaisut, joilla tulee olla itsenäinen asema, ovat talouspoliittisia ratkaisuja, joiden täytyy pitkässä linjassa olla viime kädessä sopusoinnussa sen talouspolitiikan kanssa, jota maassa muuten harjoitetaan.

Minä en käsitä tällaista oppia, jossa yleensä voitaisiin kuvitella, että Suomen Pankki on täysin irrallaan. Eihän sen uskottavuus ulospäinkään kestäisi sitä, että se olisi jatkuvasti ristiriidassa hallituksen kanssa. Ei se pärjäisi kansainvälisillä markkinoilla tällaisella opilla. Ei pärjää Bundesbank, ei pärjää Fed, ei pärjää mikään. Kyllä ne joutuvat joka tapauksessa hallituksen politiikkaan sopeutumaan. Näin täytyy meilläkin olla. Nyt tässä tilanteessa katsotaan vain se, että mahdollisimman pitkälle ei tapahdu mitään muutosta. Niin kuin olen aikaisemmin sanonut, vaatii aika paljon kanttia hallitukselta vaatia kellutuksen lopettamista, jos Suomen Pankki sitä vastustaa. Siinä mielessä Suomen Pankin asema on edelleenkin erittäin vahva.

Ed. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimolle täytyy taas huomauttaa, että perustelutekstiossa ja lakitekstiossa ovat kaksi eri asiaa. Perustelutekstissä lukee näin, ja tämä on alkuperäinen perusteluteksti ottaen huomioon, että lakiin on tehty valiokunnassa muutoksia, kuten ed. Paloheimo muistaa. Lakiteksti on aivan yksioikoinen ja yksiselitteinen, ei siitä ole mitään epäselvää. Perustelutekstissäkin sanotaan aivan selkeästi, että ennen päätöksen tekemistä olisi Suomen Pankille varattava tilaisuus lausunnon antamiseen.

Kuten ed. Lipponen edellä totesi, se tilanne varmaan on poikkeuksellinen, ei-toivottava ti-

lanne, että tällaista syntyy. Edellisen tilanteen aikana kaikki muistavat, mitkä seuraukset siitä oli. Mutta kun tällainen mahdollisuus lakitekstin sisälle jää ja antaa mahdollisuuden valtioneuvostolle käyttää sitä, niin pelättävissä on, että sitä käytetään muuhun kuin raha- ja valuuttapolitiikkaan. Silloin jos siitä tulee kaupankäynnin kohde ja väline, ei olla oikeilla jäljillä. Sitä taustaa vasten lakitekstin pitäisi olla muotoiltu aivan selkeästi vanhan lakitekstin malliin, että siitä ei tule kaupanteon välinettä, koska ei meidän taloutemme kestä sitä.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Käytin viime tiistaina yhden ainoan lyhyen paikalta pidetyn puheenvuoron tässä asiassa, ja silloin oli vain yksi tarkoitus. Oli tarkoitus vastata ed. Paloheimon silloin esittämään väitteeseen, jossa hän totesi, että ed. Seppänen kertoo täällä eduskunnalle virheellisiä tietoja, ja kun tämä on niin vaikea asia kansanedustajien käsitettäväksi, niin ed. Seppäsen puheenvuoro saattaa johtaa harhaan eduskunnan jäseniä. Silloin yritin niillä argumenteilla, joita mm. täällä ed. Korhonen on käyttänyt, todistaa, että ed. Paloheimo itse oli erehtynyt. Jos joku luottaa siihen, mitä ed. Paloheimo silloin puhui, silloin tulee harhaanjohtetuksi.

Nyt minä uudelleen esitän hämmästykseni siitä, että talousvaliokunnan vakinainen jäsen, ed. Paloheimo ei ole tutustunut siihen tekstiin, mistä hän on päättänyt. Kyllä tässä nyt kiistatta sekä hallituksen esityksessä että valiokunnan käsittelyn jälkeen lukee, että "valtioneuvosto voi myös omasta aloitteestaan". Aikaisemmin tällaista omaa aloiteoikeutta valtioneuvostolla ei ollut, ja se on juuri se uusi lisä, joka tällä 4 momentilla nyt tulee valtioneuvostolle. Toivoin, että ed. Paloheimo tämän nyt huomaaisi eikä ainakaan jatkossa väittäisi muiden käyttämiä puheenvuoroja harhaanjohtaviksi.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koska epäilen, että ed. Louekoski hyvin perusteellisesti seuraavassa puheenvuorossa selvittää tämän taas kerran kaikille kuulijoille, en puutu tähän sen enempää kuin toteamalla vain sen, että jos tilapäistä aikaa olisi pidennetty rajattomasti ja aloituksen ja lopetuksen olisi siis vain saanut tehdä Suomen Pankki eikä valtioneuvosto missään olosuhteissa, niin silloinko valtasuhteet olisivat säilyneet samanlaisina. Sitähän täällä yritetään väittää. Olen eri mieltä tästä asiasta.

Ed. Louekoski: Rouva puhemies! Nyt voimassa olevan rahalain mukaan valtioneuvosto määrää Suomen markan vaihtelualuerajat ja määrää ne esityksestä, jonka tekee Suomen Pankki. Valtioneuvosto ei voi valtuuksiensa mukaan pyytää tällaista esitystä. Esityksen tekee Suomen Pankki omasta aloitteestaan. Jos valtioneuvoston määräämistä vaihtelualuerajoista häiriötilanteen vuoksi on hyvä poiketa, poikkeamisesityksen tekee jälleen Suomen Pankki omasta aloitteestaan. Tämä asia on kaiken kaikkiaan hyvin selvä. Lain tulkintoja ei tarvittane.

Poikkeaminen, joka voi Suomen Pankin aloitteesta tapahtua, voi olla vain tilapäinen. Mitä "tilapäinen" ajanjaksona on, siitä voidaan perustellusti olla monta mieltä. Mutta kun on erittäin korkealla laintulkinnan tasolla, oikeuskanslerin toimesta, johon valtioneuvosto on suostunut ja jota eduskuntakaan ei ole protestoinut, tultu siihen tulokseen, että tilapäisyys tarkoittaa muutamia päiviä, niin kai on minunkin syytä tulkita lakia tältä osin niin, että tilapäinen poikkeaminen valtioneuvoston määräämistä rajoista käsittää vain muutaman päivän.

Tätä tulkintaa talousvaliokunta haki myös asiantuntijalausunnoista ja sai korkeasti oppineiden juristien ja myös Suomen Pankin edustajien lausunnoista vahvistuksen sille kannalle, että tilapäinen poikkeaminen on muutaman päivän mittainen. Itse asiassa vanhan ja nyt vielä voimassa olevan lain mukaan tilapäisyys näyttää voivan jatkua pari kuukautta. Niinhän se on jatkunut. Rahalain 2 § on voimassa tuossa äsken selostamassani muodossa edelleen, ja markka kelluu. Ei ole hätistetty ketään erityisesti, valtioneuvostoakaan, määräämään uusia rajoja nyt, vaan niin kuin eräissä keskustelussa aikaisemmin tänään ed. Seppäsen kanssa totesimme, näyttää tilapäisyys kestävän parikin kuukautta.

Kun nyt lakia ehdotetaan muutettavaksi sillä tavalla, että Suomen Pankki voi saada pyynnöstään valtioneuvostolta oikeuden kelluttaa markkaa toistaiseksi, on selvää, että tämä "toistaiseksi" on huomattavastikin pidempi aika kuin "tilapäisesti". Tässä Suomen Pankki valtioneuvostolta saa tietyt valtuudet. Tuo "toistaiseksi" ei ole pelkkä aika silloin, kun kysymys on Suomen Pankin valtuuksien käytöstä tilapäistä pidempänä ajanjaksona, vaan se sisältää Suomen Pankille mahdollisuuden käyttää erilaisia operaatioita markan arvon vakiinnuttamiseksi, sen nostamiseksi taikka laskeutukseksi. Toisin sanoen tällä aikamäärällä "toistaiseksi" annetaan Suomen Pankille enem-

män operaatiomahdollisuuksia kuin aikana, joka on vain tilapäinen.

Kun valtuudet annetaan nyt pidemmäksi aikaa kuin tilapäiseksi ajaksi, on katsottu, että valtioneuvoston täytyy voida myös katkaista valtuuksien käyttäminen jopa omasta aloitteestaan. Minä olen sitä mieltä, niin kuin talousvaliokunnan enemmistökin oli, että kun tilapäinen kellutus on edelleen vanhojen sääntöjen mukaan mahdollista ja sitten sen rinnalle tulee jatkoksi toistaiseksi tapahtuva kellutus valtioneuvoston antamien valtuuksien puitteissa, tasapaino valtuuksissa säilyy, kun valtioneuvosto voi myös itse katkaista tämän kellutuksen.

Minusta tämä logiikka on hyvin selvä. Talousvaliokunnalla oli tilaisuus testata logiikkaa korkeasti oppineitten juristien kanssa. He olivat sitä mieltä, että tämä suurin piirtein säilyttää valtuudet ennallaan. Jos nimittäin olisi käynyt niin, että Suomen Pankki olisi saanut valtuudet kelluttaa markkaa toistaiseksi ja sitten oman harkintansa mukaan edelleen tehdä esityksen kelluttamisen lopettamisesta ja uusien vaihtelualan rajojen määräämisestä, se olisi epäilemättä merkinnyt, toisin kuin täällä on esitetty, Suomen Pankin valtuuksien lisäämistä suhteessa valtioneuvostoon. Ettei tulisi erimielisyyksiä ainakaan minun henkilökohtaisesta kannastani asiassa, voin todeta, että minulle se olisi hyvin sopinut. Olen sitä mieltä, että markan arvon kohdistuvien häiriöitten aikana markan arvon puolustamisessa täytyy olla riittävä arsenaali käytössä. Sen arsenaalin sopivin käyttäjä on Suomen Pankki, ja silloin olisi aivan hyvä, että Suomen Pankki voisi käyttää tällaisia valtuuksia "toistaiseksi". Se lisäisi, toistan vielä, Suomen Pankin valtuuksia valtioneuvostoon nähden.

Ed. Luukkainen sanoi täällä, että lain korjaukseksi olisi riittänyt, että sana "tilapäinen" olisi muutettu sanaksi "toistaiseksi". Minulle se olisi riittänyt, mutta korostan, että se olisi lisännyt Suomen Pankin valtuuksia ilman muuta. (Ed. Paloheimo: Ja suhteessa!)

Sen vuoksi tämä nyt talousvaliokunnassa hyväksytty enemmistön kanta säilyttää suurin piirtein entisen tasapainon ja säilyttää sen epäilemättä paremmin kuin yksinkertaiselta näyttävä kellutusajan pidentämistä tarkoittava muutos.

Minusta tämä asia on varsin selvä, kun sitä katselee valtuutusnäkökulmasta. Saatan olla väärässä. Minä en ole yhtä erehtymätön kuin ed. Seppänen, (Ed. Seppänen: Kyllä minä jossain erehdyn, mutta en tässä!) mutta näin kuitenkin omalla logiikallani olen päättellyt ja huomasi-

että sain siihen hyvin arvovaltaista ja minua paljon viisaampaa ajatteluapua.

Valtuutettujen on voitava, aivan niin kuin täällä ed. Seppänen sanoi, tästä me olemme yhtä mieltä ja varmastikin täysin erehtymättömiä, vaikuttaa Suomen Pankin ratkaisuihin. Näin tulee olla nyt ja näin tulee olla vastakin. Millä tavalla valtuutettujen asema muodollisessa päätösprosessissa myöhemmin muuttuu, on avoin kysymys. Näyttää siltä, että integraation edessä valtuutettujen asema ja eduskunnan asema muuttuu Suomen Pankkiin nähden. Näyttää myös hyvin selvältä, niin kuin ed. Lipponen täällä sanoi, ettemme voi suinkaan sallia sellaista kehitystä, että Suomen Pankin päätöksenteko kokonaan irrotettaisiin poliittisesta valvonnasta, korostan vielä: kansallisesta poliittisesta valvonnasta. Kyllä eduskunnalla täytyy olla rooli Suomen Pankin päätöksenteossa vastaisuudessakin.

Ed. Seppänen puhui siitä, kuinka oikeuskanslerin tulkinta näissä aikamäärissä ja ehkä valtuuksienkin vertailussa on ollut opportunistinen. Minä en käytä tätä sanaa, mutta totean, niin kuin asian toisen käsittelyn yhteydessä käyttämässäni puheenvuorossa, että oikeuskanslerin tulkinnoille on vaikea löytää pitävää pohjaa voimassa olevasta laista. Ei se seikka, että korkeat valtioelimet yksituumaisesti toteavat, että tilapäinen kellutus voi olla esimerkiksi vuoden mittainen, tee tätä tulkintaa lain mukaiseksi. Valtioneuvoston, Suomen Pankin johtokunnan ja valtuutettujen yhteinen tulkinta ei muuta muutama päivän mittaiseksi laissa tarkoitettuja valtuuksia esimerkiksi vuoden mittaisiksi.

Ed. Seppänen epäili, että talousvaliokunta ei olisi ollut selvillä lain valmistelun eri vaiheista. Hän kertasi ne tässä hyvin seikkaperäisesti ja värikkäästikin. Voin valiokunnan puolesta todeta, että kyllä me suurin piirtein olimme selvillä, miten kaikki on tapahtunut. Monia sellaisia yksityiskohtia, joita meille asian käsittelyn yhteydessä selvisi, jäi ed. Seppäselältä mainitsematta. En väitä, ettei hän olisi niistäkin tietoinen. Tosin sanoen lainvalmistelun taustat olivat valiokunnassa täysin selvät.

Puutun vielä parilla sanalla ed. Seppäsen peruskorkoilmoitukseen. Tiedossahan on muutenkin, että pankit ovat pitemmän aikaa halunneet irrottautua hallinnollisesta peruskorosta. Syy tähän on hyvin selvä: Pankkien antolainauksesta noin puolet edelleen on peruskorkosidonnaista. Kun rahan hankinta tapahtuu markkinaehtoisin korkoratkaisuin, pankkien tileissä näkyy, että peruskorkosidonnainen lainakanta

tuottaa pankeille tappiota. Jos nyt peruskorosta luovuttaisiin ja siirryttäisiin johonkin muuhun pitkäaikaiseen korkojärjestelmään, esimerkiksi sidonnaiskorkojärjestelmään, hyvin todennäköisesti pitkäaikaiset korot nousisivat, koska tällä hetkellä pitkäaikaiset markkinakorot ovat huomattavasti korkeammalla tasolla kuin peruskorko. Näin todennäköisesti käy, jollei talouspolitiikkaan tule sellaista uutta vakautta, joka antaisi aiheen laskea myös pitkäaikaisia markkinakorkoja.

Ed. Seppäsen ilmoitus oli kyllä tässä yhteydessä esille otettuna mielenkiintoinen ja hänen johtopäätöksensäkin korkojen tulevasta kehityksestä varmaan oikea sillä varauksella, että yleisessä talouspolitiikassa ja yleisessä luottamuksessa talouspoliittisia linjanvetoja kohtaan ei tapahdu muutosta parempaan suuntaan. Vain pysyväisluonteinen muutos nimittäin alentaa pitkäaikaisia markkinakorkoja. Jos pitkäaikainen viitekorko korvaa peruskoron, siinä tapauksessa viitekorko seuraa luonnollisesti markkinakorkoja toisin kuin nykyinen peruskorko.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Tähän on oikeastaan, kun vastauspuheenvuoroja ei enää ole pyydetty, hyvä minun puolestani lopettaa, kun ed. Louekosken tavanomaisesti hyvin selkeä esitys on tietyllä tavalla kruunu tälle kaikelle. Siitä piti kyllä jokaisen käsittää, mitä hän tarkoitti.

Sen verran vielä haluan todeta, että ei tämän lain perusteella Suomen Pankin ja valtioneuvoston, jonka pitäisi nauttia eduskunnan luottamusta, siis parlamentaarisen järjestelmän, välille tule minkäänlaista hankausta. Minun mielestäni olisi pitänyt enemmän siirtää valvontavaltaa parlamentarismien puolelle valtioneuvostoon ja sitä kautta eduskunnan puolelle viitaten niihin näkemyksiin, mitä täällä salissa on vuosien aikana ollut silloin, kun Suomessa talous alkoi kehittyä huonoon suuntaan. Silloin katsottiin, että Suomen Pankki on liian itsellinen, liian kaukana poliittisesta järjestelmästä. Ei muuta, herra puhemies.

Ed. D o n n e r : Arvoisa puhemies! Totean tässä tyydytyksellä, että talousvaliokunnan puheenjohtaja ilmoittaa, että hänelle olisi riittänyt

se ehdotus, joka minullekin olisi riittänyt ja josta puhuin toisessa käsittelyssä: sanan "tilapäisesti" muuttaminen sanaksi "toistaiseksi". Tämä olisi riittänyt mainiosti minulle, ja minä olen ihmetellyt, miksi tätä rahalain pykälää piti ruveta muuttamaan tähän suuntaan.

Ruotsin keskuspankin pääjohtaja Dennis piti keskiviikkona lounaspuheen, jolloin hän totesi, että keskuspankki ei voi toimia vapaana siitä kansantaloudellisesta ympäristöstä, jossa se sijaitsee, ei myöskään Ruotsin keskuspankki ja tuskinpa Bundesbank eikä myöskään Suomen Pankki.

Mutta jos me ajattelemme viimeisen 1,5 vuoden kansantaloudellista kehitystä Suomessa, niitä huhuja ja spekulatioita, jotka ovat johtaneet devalvaatioon, kellutuksiin, ehkä sinänsä hyödyllisiin kellutuksiin, niin niiden juuret ovat hyvin pitkälti hallituksen politiikassa ja myös voidaan sanoa, hallituksen edustajissa Suomen Pankissa. Kun puhutaan Suomen Pankista, niin tavallaanhan puhutaan johtokunnasta ja pankkivaltuusmiehistä. Tämä kokonaisuus aika sokeasti seuraa sitä, mitä mieltä hallitus on. Sen olen joutunut lyhyenä aikanaani pankkivaltuusmiehistä toteamaan.

Oikeastaan ainoa dissidentti tästä hallitusryhmäjoukosta olen minä, koska olen ollut pitkälti sosialidemokraattisen opposition ja myös ed. Seppäsen kanssa samaa mieltä, mutta se ei auta juuri kovin paljon, koska tämä kumileimasinkarakttäri pankkivaltuusmiesten toiminnassa on hyvin ilmeinen: Mitä hallitus haluaa, se toteutuu joko sitä tai tätä tietä. Olisin tietysti toivonut enemmän selkärankaa pankkivaltuusmiehiltä.

Hallituksella on tämä keskeinen asema, ja ainakin tämä hallitus ja mahdollisesti edellinenkin, jossa ed. Louekoski oli mukana tärkeällä postilla, on tehnyt useita kansantalouteen ja rahatalouteen liittyviä ratkaisuvia virheitä. Yhdestä ratkaisevasta virheestä me olemme jo tänään puhuneet pitkälti, siis ecupäätöksestä, ja siitä koko huhumyllystä, joka liittyi hallituksen toimintaan ja hallituksen ministereiden erilaisiin käsityksiin rahapolitiikasta.

En edelleenkaan voi olla hyväksymässä tämöistä lakimuutosta, josta ainakin minun nähdäkseni se tulkinta on oikea, joka on ollut edustajilla Seppänen ja Luukkainen ja monella muulla, että tämä muuttaa valtasuhteita. Tämä on minusta periaatteellisesti tärkeä kysymys, enkä ymmärrä, miksi talousvaliokunnassa, jos sen puheenjohtajalle olisi sopinut tällainen pieni

muutos — enemmistöstä puhun, ed. Louekoski — mentiin tähän muutokseen, joka vielä enemmän voi olla vaarantamassa meidän kansantalouttamme, joka muutenkin on retuperällä, sillä että hallitukselle annetaan enemmän aloitevaltaa. Näin ollen toivoisin, että itsenäisesti ajattelevat kollegat täällä vastustaisivat tämän lain muuttamista tähän suuntaan.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Herra puhemies! Olen jonkin verran kiusaantuneena kuunnellut tätä kamppailua, joka nyt läpi kaikkien kolmen käsittelyn on käyty tämän rahalain muutoksen yhteydessä. Näyttää siltä, että täällä salissa valitsisi sellainen käsitys, että Suomen Pankin ja hallituksen välillä olisi suuri ristiriita toimivallan jaosta ja kamppailu voimasuhteista ja toimivaltuuksista ja että se ristiriita nyt heijastuu tähän saliin, jossa toisaalta on noussut esille Suomen Pankin itsenäisyyden puolustajia, toisaalta hallituksen toimivallan puolustajia.

Minun tulkintani ja sen perusteella suhtautumiseni tähän lakiesitykseen on hiukan toisenlainen. Minun tulkintani on se, että sekä Suomen Pankki että hallitus näkevät toimivansa yhteiskunnassa, jossa kaikkien keskeisten talouspolitiikan toimijoiden tulee toimia yhteistyössä toistensa kanssa keskustellen eikä eristyen omiksi linnakkeikseen. Minusta tämä rahalain muutoksen valmistelu on osoittanut tämän tulkinnan oikeaksi.

Rahalain muutoksen valmistelu lähti siitä täällä jo moneen kertaan esillä olleesta ongelmasta, että todettiin, että markkaa ei voida jättää nykyisen rahalain puitteissa kellumaan pitkähköksi aikaa, niin kuin silloin todettiin. Tämä nimenomaan oli oikeuskanslerin tulkinta. Tästä päädyttiin siihen, että rahalakia tulee muuttaa niin, että sanan "tilapäinen" tilalle tulee sana "toistaiseksi".

Kun ensimmäisiä luonnoksia pankkivaltuus-tossa käsiteltiin, ne heijastelivat mielestäni hyvin selvästi sitä tilannetta, jossa hallitus yhdessä Suomen Pankin kanssa oli valmistellut nykyisistä toimivaltasuhteista ja nykyisistä käytännöistä lähtevää muutosta. Ensimmäisissä luonnoksissa kiistely pykälä oli suurin piirtein entisessä muodossaan sillä muutoksella, että sana "tilapäinen" oli korvattu sanalla "toistaiseksi", jonka katsottiin antavan oikeuden markan pitempään kelluttamiseen, mitä toisaalta pidettiin tarkoituksenmukaisena.

Kuten pankkivaltuusmiehet hyvin muistavat, lain perusteluihin, jotka ensimmäisissä luonnok-

sisä olivat, oli kirjattu menettely, jonka mukaan hallituksella olisi oma-aloitteinen, aktiivinen oikeus päättää markan kellutuksen keskeyttämisestä. Se ehkä kuvasi kiirettä, jolla rahalain valmistelu on jouduttu toteuttamaan tilanteessa, kun oikeuskansleri oli tehnyt kellutuksesta juridisen ongelman nykyisen lain puitteissa. Mielestäni juridinen ongelma muodostui myös sen luonnoksen puitteissa, jonka perusteluosa ja pykälät eivät vastanneet sisällöltään toisiaan. Tähän kiinnitimme pankkivaltuutetuissa huomiota ja saimme asian jatkovalmisteluun.

Jatkovalmistelun yhteydessä uusi viittaus hallituksen itsenäiseen aloitteenteko-oikeuteen oli perusteluista poistettu. Perusteluosa ja pykäläosa olivat saman suuntaiset eivätkä ristiriidassa keskenään. Mutta edelleenkin ei sen paremmin uuden version perusteluista kuin pykälästäkään kyllin selvästi ilmennyt, miten markan kelluttamisen päätös tosiasiallisesti tapahtuisi. Siltä osin osa pankkivaltuutetuista piti uuttakin esitystä puutteellisenä.

Esityksen valmistelun aikaisempi historia, jota mielestäni ei ollut muodollisesti kuntoon saatettu, kun perustelut ja pykälätekstit poikkesivat toisistaan, kuitenkin osoitti sen, että hallituksen ja Suomen Pankin yhteistyössä valmistelma lakimuutos ylläpitämiseen. Siinä tähdättiin siihen yhteistyöhön, joka tähänkin mennessä Suomen Pankin ja hallituksen välillä on ollut rahapoliittisissa toimenpiteissä. Hallitus on tähänkin mennessä pitänyt oikeutenaan tehdä aloite markan kelluttamisesta päätettäessä riippumatta siitä, ettei sitä ole rahalakiin kirjattu. Historia on osoittanut, että näin on myös tapahtunut.

Voi olla, että ajan puutteesta tai muusta johtui, että hallitus ja pankki valmisteluyhteistyössään eivät minunkaan mielestäni onnistuneet riittävän pitkälle. Ei onnistuttu laatimaan pykälää, joka toisaalta olisi vahvistanut jo käytössä olleen yhteistyömuodon niin, ettei sitä tulkita toimivallan muutokseksi, ja joka toisaalta olisi nimenomaisesti osoittanut sen tien, mitenkä kellutuksesta päätetään, ilman että syntyy juridisia tulkintaeroja tilanteessa, jossa pankki ja hallitus ajautuisivat ristiriitaan. Niin kauanhan tulkintaeroja ei synny, kun yhteistyö on saumatonta, niin kuin se on näyttänyt tämän mennessä olevan.

Kun minä en koe, että tässä olisi Suomen Pankin ja hallituksen välillä asiallista toimivaltaristiriitaa, en ole myöskään nähnyt lainmuutosta

niin dramaattisena. Toistan uudelleen sen, mitä olen eri käsittelyjen aikana sanonut: Joka tapauksessa, nähdäänpä toimivallan muutos suuntaan tai toiseen tapahtuneeksi, on hyvä, että pykälä on kirjoitettu niin, että se mahdollisimman pitkälle koko prosessin ajan ilman tulkintaepäselvyyksiä kertoo, mikä on lain edellyttämä menettelytapa. Se oli mielestäni suurin puute, joka valmisteluvaiheessa pankkivaltuutetuista hallitukselle lähteneeseen esitykseen sisältyi. Sen vuoksi en myöskään kyennyt olemaan sen takana silloin, kun pankkivaltuutetut sen hallitukselle lähettivät. Olen iloinen siitä, että prosessi on jalostanut lakiesitystä niin, että tällä hetkellä tästä ristiriidasta voidaan välttyä ja mahdollisimman pitkälle toimia erilaisissa tilanteissa niin, että tulkintaristiriitoja toimivallasta ei ole.

Sen vuoksi, herra puhemies, olen valmis hyväksymään esityksen enkä todellakaan näe siinä niin dramaattista voimasuhde-eroa ja toimivaltaristiriitaa kuin eduskunnan keskustelun perusteella näyttäisi olevan.

Ed. S e p p ä n e n : Herra puhemies! Ed. Hämäläisellä on kummalliset perustelut. Ensinnä hän sanoi, että tosiasiallista ristiriitaa ei ole hallituksen ja Suomen Pankin johtokunnan välillä ja sen takia häntä eivät kiinnostaneet mahdolliset muodolliset ristiriidat, jotka tässä yhteydessä syntyvät. Kuitenkin muodosta me olemme nyt päättämässä. Sen takia olisin toivonut, että ed. Hämäläistä olisi kiinnostanut tämä muoto ja siihen liittyvät valtasuhteet. Tämän takia minä ihmetelen myöskin ed. Hämäläistä, kun hän kertoi omasta toiminnastaan: Yhtäkkiä hän olikin kiinnittänyt huomiota muotoon, kun on pitänyt pykälään kirjata joitain ristiriidattomia menettelytapoja. Eivät ne olleet ongelma, niin kuin ed. Hämäläinen tietää. Meillä oli täysin selvä käsitys siitä, että Suomen Pankissa päätöksenteko tapahtuu aina järjestyksessä pankkivaltuutetut ja johtokunta ja kun sana Suomen Pankki esiintyy laissa näissä yhteyksissä, se tarkoittaa pankkivaltuutettuja ja johtokuntaa. Pykälässä tämä asia, joka oli kaikille asianosaisille selvä jo aikaisemminkin, on muodollisesti saanut kirjauksen.

Silloin kun asiaa käsiteltiin eduskunnan pankkivaltuustossa ensimmäisen kerran, ei tämä ollut se kysymys, johon ed. Hämäläinen kiinnitti huomiota. Hänellähan oli suorastaan oma pykäläesitys tässä asiassa. Se lähti siitä asiayhteydestä, ettei tässä ole kysymys neutraalista hommasta, vaan kyllä ed. Hämäläinen täällä aivan oikein

edellisessä keskustelussa sanoi, että kysymys on toimivallan muuttamisesta hallituksen hyväksi. Toivoisin, ettei hän kiertelisi ja kaartelisi tätä kysymystä puhueksaan tällä kertaa jostain muotoseikasta, joka ei ole tärkeä.

Ed. Korhonen: Herra puhemies! Ed. Hämäläinen käytti hyvin laajan puheenvuoron, jossa hän tarkasteli kokonaisuutena rahalain muutosesitystä ja sen taustoja, mutta johtopäätöksen osalta olen eri mieltä kuin ed. Hämäläinen. Ihmettelen lähinnä sitä, että nyt kun puhutaan rahalain uudistamisesta, niin eikö rahalaki olisi pitänyt sitoa kokonaisuutena valtakysymykseen ja tarkastella isompaa kokonaisuutta. Kuten monta kertaa näissä puheissa on tullut esille, tilapäistä häiriötilaa käytetään nyt hyväksi, eikä se ole oikea menettelytapa näin ison asian suhteen.

Kun lopettamisesta vielä puhutaan, niin eikä loogista olisi, että lopettaminenkin sidotaan häiriötilan päättymiseen, jos alku sidotaan vakavan häiriötilan jatkumiseen? Mutta nyt ei tapahtunut minkäänlaista sitomista elikkä valtioneuvostolle annetaan aivan vapaat kädet siinäkin tapauksessa, että valtioneuvosto tekee päätöksen — joka niin kuin aikaisemminkin olen todennut, ei tietenkään ole toivottava tilanne — että rahalakia käytetään jossakin muussa yhteydessä kuin varsinaisessa raha- ja valuuttapolitiikassa. Siitä voisi tulla kaupankäyntiväline, jota mahdollisesti käytetään esimerkiksi tupojen yhteydessä tai jossakin muussa vastaavassa tilanteessa. Ed. Hämäläiseltä puuttui arvio, mitkä seuraukset voivat silloin olla. Ne voivat olla vakavia, ei-toivottavia seurauksia. Sen takia rahalain nykyisen muotoinen sisältö ei ole tyydyttävä.

Ed. Donner: Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläisellä oli mielenkiintoinen jalostustekninen puheenvuoro, jossa mainittiin, että esitys on jalostuneena parantunut. Jos me aiomme jatkaa tätä jalostustyötä, niin voisimme yksinkertaisesti hylätä tämän esityksen ja toivoa hallitukselta parempaa esitystä. Tämä vahvasti minun uskoani siihen, että tämä esitys pitäisi kaataa ja odottaa tätä jatkuvaa jalostusta hallituksen suulla.

Ed. Hämäläinen: Arvoisa puhemies! En ole käyttänyt puheenvuoroani käännättääkseni sen paremmin ed. Donneria kuin ed. Seppästäkään. Halusin vain omasta puolestani korostaa, että minulle on prosessista jäänyt se vaikutelma, että hallituksen ja Suomen Pankin välillä ei ole

sellaista toimivaltaristiriitaa kuin mm. edustajat Seppänen ja Donner ovat yrittäneet väittää. Olen edelleen sitä mieltä, että pykälän kirjoittaminen niin, että siitä selviää alusta alkaen prosessi, miten kellutus käynnistyy, kuin myöskin se, miten se lopetetaan, turvaa sen, että toimivaltaristiriitaa ei myöskään voi syntyä siinä tilanteessa, jos hallitus ja Suomen Pankki tosiasiallisesti ajautuvat erilaisille linjoille. Minusta se on huomattavasti parempi kuin että asia jätetään juristien ratkaistavaksi siinä tilanteessa, jos tällainen kuvitteellinen ristiriitatilanne todellisuudessa syntyisi.

Ed. Donner: Arvoisa puhemies! Sanoisin tässä vielä lopuksi, että ed. Seppänen vastaa omista puheenvuoroistaan, mutta minä en ole käynyt täällä väittämässä, että Suomen Pankin johtokunnan ja hallituksen välillä olisi toimivaltaristiriitaa. Minä puhun vain eduskunnan puolesta tässä asiassa enkä tiedä, millä tavalla Suomen Pankin johtokunta ja hallitus kähmitä yhdessä. Varmaan ne yhdessä pystyvät romuttamaan Suomen kansantaloutta vielä enemmän kuin nykyinen hallitus, mutta minä puolustan tässä eduskunnan asemaa.

Ed. Hämäläinen: Arvoisa puhemies! Yhden puheenvuoron vielä halusin ed. Donnerille käyttää. Eduskunta voi valvoa rahapolitiikkaa kahta kautta. Se valvoo toisaalta pankkivaltuusmiesten kautta Suomen Pankkia, mutta eduskunta aivan yhtä lailla valvoo hallitusta ja hallituksen toimia päättämällä hallituksen luottamuksesta, ja siinä kysytään aina silloin myöskin ed. Donnerin mieltä. Ed. Donnerin on ehkä helpompi toimia pankkivaltuutetuissa, jotka ovat julkisuudelta piilossa, mutta ed. Donner voi aivan yhtä hyvin osoittaa mielensä rahapolitiikan suuntaan osoittamalla hallitukselle luottamusta tai epäluottamusta, aivan niin kuin se kulloinkin ansaitsee.

Ed. Donner: Arvoisa puhemies! Totean vain, että ed. Hämäläinen ei näytä olevan tietoinen siitä, kuinka monta kertaa olen yrittänyt äänestää epäluottamusta hallitukselle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Korhonen ed. Luukkaisen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Toinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aho E., Aittoniemi, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Anttila S.-L., Antvuori, Aula, Backman, Bell von, Biaudet, Björkenheim, Enestam, Halonen, Heikkinen, Hiltunen, Huuhtanen, Häkämies, Hämäläinen, Iivari, Jaakonsaari, Jokiniemi, Jurva, Järvilahti, Jäätteenmäki, Kaarilahti, Kallis, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Kempainen, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korkea-osa, Korva, Koski, Koskinen, Kuittinen, Laakkonen, Lahikainen, Lahti-Nuuttila, Laitinen, Laivoranta, Laukkanen M., Laukkanen V., Laurila, Lehtinen, Lehtosaari, Liikkanen, Lindqvist, Lindroos, Linnainmaa, Lipponen, Louekoski, Louvo, Luhtanen, Markkula, Mattila, Muttilainen, Myller, Mäki-Hakola, Mölsä, Niinistö, Nordman, Ojala A., Paakkinen, Paloheimo, Pekkari-nen, Peltari, Perho-Santala, Pokka, Puhakka, Puisto, Pura, Rauramo, Renko, Renlund, Roos J., Roos T., Rusanen, Rönnholm, Saapunki, Saari, Saastamoinen, Sasi, Savela, Savolainen, Seivästö, Suhola, Suhonen, Taina, Takala, Toivonen, Tuomioja, Turunen, Törnqvist, Vanhanen, Varpasuo, Viinanen, Viljamaa, Viljanen, Vistbacka, Vuorensola, Väistö, Väyrynen, Westlund ja Zyskiewicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Apukka, Donner, Haavisto, Hautala, Helle, Korhonen, Laine, Luukkainen, Nikula, Polvinen, Pulliainen, Riihijärvi, Rimmi, Rätty, Seppänen, Stenius-Kaukonen, Tennilä, Ukkola, Vähäkangas ja Wahlström.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho R., Alaranta, Alho, Andersson, Anttila U., Astala, Dromberg, Gustafsson, Hacklin, Hassi, Hurskainen, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jouppila, Juhantalo, Jääskeläinen, Kalli, Kalliomäki, Kanerva, Kankaanniemi, Karhunen, Kauppinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Laakso, Laaksonen, Lahtinen, Lamminen, Lax, Lep-

pänen J., Leppänen P., Luttinen, Malm, Metsämäki, Miettinen, Moilanen, Morri, Mäkelä, Mäkipää, Norrback, Nyby, Näsi, Ojala O., Ollila, Paasio, Pesälä, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Polvi, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta, Rask, Rehn E., Rehn O., Rinne, Rossi, Ryynänen, Röntynen, Saario, Salolainen, Skinnari, Särki-järvi, Tiuri, Tykkyläinen, Uosukainen, Urpilainen, Vehkaoja, Vihriälä, Virrankoski, Vuoristo ja Vähänäkki.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 107 jaa- ja 20 ei-ääntä; poissa 72. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotukset laiksi julkisista hankinnoista ja laiksi kilpailuneuvostosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 154

Talousvaliokunnan mietintö n:o 39

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Niin monia valuuttakurssi- kuin muitakin ongelmia voitaisiin helpottaa, jos julkisissa hankinnoissa suosittaisiin kotimaisia tuotteita, kotimaisia tuottajia. Julkiset hankinnat vuodessa ovat 60 miljardin markan luokkaa, joten ei ole samantekevää, mistä nuo hankinnat tehdään.

Eta-sopimukseen liittyen hallitus on antanut esityksen uudeksi laiksi julkisista hankinnoista ja kilpailuneuvostosta. Tämän tarkoituksena on se, että asetuksella tarkemmin määrättävät julkiset hankinnat on kilpailutettava Etan piirissä.

Valiokunnassa on kuulemma asetettu suuria toiveita siihen, että nyt suomalaiset valmistajat pääsevät Eta-markkinoille ja saavat siellä hankkeensa hyväksytyä. Tätä intoa ehkä hieman laimentaa se tieto, mikä EY:n sisällä jo voimassa olleesta julkisten hankintojen kilpailuttamisesta

on ollut. Minulla on tässä lehtileike. Tässä ei ole päivämäärä, miltä ajalta tämä on, mutta tämä ei ole tältä vuodelta. Tässä on muutama esimerkki. Tutkimus oli tehty neljän kuukauden ajalta.

Tanskassa oli 122 julkisesta tilauksesta 121 päätyntä tanskalaiselle myyjälle. Saksassa 84 julkisesta kaupasta 82 meni oman maan yrityksille. Ranskassa 181:stä "vain" 175 meni oman maan yrityksille. Tämä kuvaa varsin hyvin sitä, miten EY-maat itse julkisten hankintojen kilpailusäännöksiä noudattavat. Siellä vedetään kotiin päin niin paljon kuin keritään. Mielestäni tämä on aivan ymmärrettävää.

Myös Suomessa tulisi julkisissa hankinnoissa pyrkiä hankkimaan tuotteet kotimaasta nimenomaan sillä perusteella, että on tehtävä kokonaistaloudellinen vertailu siitä, mikä on edullisin. Tätä asiaahan talousvaliokunta kovasti painottaa. Epäilemättä tässä on takana huoli työllisyydestä. Työllisyyttä ei valiokunnan lausunnossa kuitenkaan missään kohtaa mainita. Jos me ajattelemme kokonaistaloudellisuutta, niin kyllä koko suomalaisen yhteiskunnan ja nimenomaan julkisten hankkijoiden, valtion ja kuntien, talouden kannalta on kokonaistaloudellisesti edullisempaa, että tuotteet hankitaan kotimaasta, vaikka hinta ei aina olisikaan halvin. Totta kai on pyrittävä siihen, että monopolihinnat saadaan rikottua eikä liian korkeita hintoja makseta.

Jos me ajattelemme, että pelkästään työttömyysvakuutusmaksu, joka oli viime vuoden alkupuolella 0,9 prosenttia, on tänä vuonna 3,7 prosenttia maksetuista palkoista ja ensi vuonna arvioidaan, että työttömyysvakuutusmaksu on 6 prosenttia maksetuista palkoista, niin kyllä siitä tulee aika paljon lisämenoa ja lisähintaa yhteiskunnan maksettavaksi. Tähän ongelmaan voidaan puuttua juuri sillä, että yritetään vähentää työttömyyttä, todella ryhdytään toimenpiteisiin työttömyyden vähentämiseksi, ei niin kuin hallitus tänäänkin on tehnyt antamalla esitykset työttömyysturvan leikkaamisesta. Ei tällä työttömyysongelmaa ratkaista. Päinvastoin työttömien asemaa sillä vaikeutetaan.

Seuraavaksi hallitus aikoo antaa esityksen työllisyyslain romuttamisesta. Ei silläkään työttömyysongelmaa ratkaista. Työttömyysongelma ratkaistaan sillä, että luodaan edellytykset kotimaiselle tuotannolle. Yksi tapa luoda niitä edellytyksiä on se, että me itse ostamme suomalaisia tuotteita. Niin kuin sanoin, julkinen sektori ei tässä ole mikään merkityksellinen, vaan julkisen sektorin hankinnat ovat noin 60 miljardin markan luokkaa.

On erittäin lyhytnäköistä, että tähän asiaan ei enempää ole hallituksen toimesta paneuduttu. Ministeri Pekkarinen aina silloin tällöin yrittää sentään puhua kotimaisen tuotannon puolesta, mikäli muistan oikein referaatteja, mitä olen lukenut. Nekin taitavat olla jossakin Kotimaisen Työn Liiton juhlissa pidettyjä, missä ei tietysti muunlaisia puheita kannata yrittää pitääkään. Mutta muuten hallituksen toimesta hyvin vähän on tähän kiinnitetty huomiota. Työllisyyden hoidon nimissä ja juuri kokonaistaloudellisen ajattelun nimissä hankinnat pitäisi tehdä kotimaasta. Se on ainoa tapa, millä pääsemme ulos nykyisestä kurimuksesta.

Toivon, että kun tätä lakia ryhdytään soveltamaan käytäntöön, kunnissa ja Valtion hankintakeskuksessa ja muissa valtion hankintoja suorittavissa paikoissa ei kuvitella, että meidän kilpailukykyämme parannetaan ja me saamme tuotteitamme enemmän kaupaksi sillä, että me pääsemme Eta-alueelle kilpailemaan. Totta kai sitäkin kannattaa yrittää. Mutta ensisijaisesti meidän suomalaisten yritystemme tilanne paranee sillä, että hankitaan kotimaasta tuotteita.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Aivan oikein, ed. Stenius-Kaukonen. Oli mukavaa, että olitte etsinyt nuo tilastot. Mutta hallituksen taholta, ministeri Salolaisen suunnasta, on nimenomaan korostettu sitä, että nyt kun kilpailu julkisten hankintojen alueella vapautuu, niin me kahmimme Euroopasta valtavat määrät hankintoja ja sillä meillä lisätään työllisyyttä. Tämä oli hyvä. Jälleen murenee yksi EY-tavoitteiden plusapuoli. Ei mitään ulkomaisen kilpailun ja hankintojen puolelle. Päinvastoin suomalaiset ovat niin hyväsydämiä, että suomalaiset ajattelevat, että meidän on noudatettava lakeja ja säännöksiä, direktiivejä, ja lasketaan tulemaan ulkomalaiset tänne ja menetämme nekin 60 miljardia, mistä äsken puhuttiin.

Ed. M a t t i l a : Herra puhemies! Julkisten hankintojen osuus on todella niin suuri kuin ed. Stenius-Kaukonen sanoi eli vuositasolla lähes 60 miljardia markkaa. Olen myös samaa mieltä, että niin paljon kuin mahdollista täytyy kotimaisia tuotteita pystyä hankkimaan julkiselle sektorille. Mutta siinäkin toki on mahdollisuus meillä kilpailla. Kunhan me saamme aikaiseksi vain kunnolliset ostomenetelmät kotimaan markkinoitakin ajatellen, saamme aikaiseksi kunnollisen varastokierron eri hankintakohteisiin, saamme aikaiseksi hävikin vähentämisen minimiin,

pystymme säästämään varoja, niin kuin lain perusteluissa on todettu, varsin merkittävästi.

Toinen kokonaisuus on se, että emme me Suomessa saa tyytyä yksistään siihen, että turvaudumme siihen, että vain suomalaisella kuluksella pystymme pitämään tuotantoa yllä. Ei missään tapauksessa. Meidän täytyy myös pyrkiä laajentamaan reviiriämme.

Mutta mitä tulee tännepäin tulevaan virtaan, sen osalta kyllä hiukan esittäisin kysymysmerkkejä. En niinkään ole näkemässä pelkoa, että Utsjoen kunnan hankkeisiin Keski-Euroopan taholta tultaisiin tarjouksia noin vain tekemään. Mutta lähtökohtana tietysti on se, että kilpailulla pitää hintatasoa saada paranemaan edullisemmaksi, ja toisaalta tulee pitää kiinni siitä, että niin paljon suomalaista kuin mahdollista on hankittava.

Ed. Saastamoinen: Herra puhemies! Ed. Stenius-Kauosen puheenvuoron johdosta haluaisin todeta, että julkisten hankintojen osalta myös hankintojen tekijä on kotiin päin vetäjä tai ainakin hänen tulee olla kotiin päin vetäjä. Tästä syystä valiokunnassa todellakin voimakkaasti painotettiin tuota kohtaa "kokonaistaloudellisesti edullisin", ei siis halvin hinta, vaan kokonaistaloudellisesti, jolloin kyllä tulevat huomioon otetuksi myös ed. Stenius-Kauosen mainitsemat työllisyysnäkökohdat.

Toinen tärkeä asia on se, että me valiokunnassa painotimme ja keskustelimme paljon ja kuuntelimme asiantuntijoita myös asian toisesta puolesta eli siitä, että kotimaiset yritykset täysipainoisesti pääsevät mukaan julkisiin hankintoihin. Tässä mielessä valiokunnan mietinnössä painotetaankin eurotietoisuuden ja tiedottamisen lisäämistä koskien tarjousmahdollisuuksia ja juuri sitä, että kotimaisilla yrityksillä kielivaikeuksista tai muista syistä huolimatta on tarpeeksi tietoa hankintamahdollisuuksista.

Kotimainen tuotanto meillä kyllä valiokunnassa oli vahvasti esillä, ja meillä oli mm. asiantuntijoita juuri tältä alalta.

Ed. Stenius-Kauonen: Herra puhemies! Vientiteollisuuden kilpailuedellytykset on saatu kuntoon, ja se on erittäin hyvä asia. Mutta niin kuin me kaikki tiedämme, tällä hetkellä nimenomaan kotimarkkinateollisuuden tilanne on ongelma. Tässä suhteessa julkisilla hankinnoilla on erittäin suuri merkitys.

Ed. Mattila on kyllä vähän hyväuskoinen, kun hän kuvittelee, että jossain Utsjoella ei

osteta mitään ulkomaisia tuotteita. No, Utsjoen kunnan tilannetta en niin tarkkaan tunne mutta joidenkin muiden kuntien tilannetta vähän paremmin. Ikävä kyllä on sanottava, että monissa kunnissa tuntuu olevan sellainen henki, että kun vain ulkomainen tuote on hankittu, niin se on paljon hienompi. Sisu-Autonkin edustajatkin ovat olleet kertomassa valiokunnalle, miten monissa kunnissa ajellaan Mersu- tai Scania-kuorma-autoilla, kun taas Saksassa missään kunnassa ei varmaan ajeta millään muilla kuin kotimaassa valmistetuilla kuorma-autoilla.

Toinen alue on esimerkiksi tekstiili- ja vaate-tusteollisuus, kenkäteollisuus varmasti myös mukana. Jos ajattelemmme esimerkiksi julkisten laitosten tekstiilihankintoja, siinä olisi yksi tapa, jolla juuri tällaista työllistävää kotimaista teollisuutta voitaisiin pitää yllä, jos haluttaisiin. Mutta me tiedämme, mikä on tällä hetkellä kotimaisen tekstiili- ja vaateteollisuuden tila.

Tässä yhteydessä on annettava tunnustus ministeri Rehnille, joka poiketen monien aikaisempien ministerien toimista on nimenomaan määrännyt, että puolustusvoimien tekemät tilaukset on valmistettava kotimaassa. Tämä tuo omaan kotikaupunkiini Tampereelle työtä tehtaassa, mikä juuri oli lopetettu. Myöskin meidän alueellamme, Pirkanmaan alueella, toisessa tehtaassa, jonka tuotanto oli kokonaan lopetettu, tällä vaatimuksella tuotanto saatiin uudestaan käynnistetyksi, vaikka neljäksi kuukaudeksi, mutta sekin on parempi kuin ei mitään.

Ed. Saastamoinen: Herra puhemies! Varsin usein vasemmalta laidalta kuulee tällaisia epäilyjä, ettei luoteta kunnallisiin päätöksentekijöihin. Minun mielestäni Suomen kuntien päättäjiä työllisyys tällä hetkellä kaikilla tasoilla on niin tärkeä asia, ettei pidetä "hienona" sitä, että jokin tuote on ulkomaalainen. Minun mielestäni on edesvastuutonta väittää tämän maan kuntien päätöksentekijöistä sellaista, että he pitävät "hienona" sitä, että jokin tuote on ulkomaalainen. Totta kai meillä oli siellä, niin kuin valiokunnan mietinnöstä käy selville, myös Sisu-Auton edustajat, mutta eivät suinkaan puhumassa Mersuis-ta.

Ed. Stenius-Kauonen: Herra puhemies! Valitettavasti monissa kunnissa tilanne on se, mitä kuvailin. Ei tarvitse mennä kauemmaksi kuin kansanedustajakollegoiden kanssa keskustelemaan, jotka ovat mukana kunnallisessa päätöksenteossa. Ei heillä ole ollut mitään suur-

ta intoa kotimaisten hankintojen puolesta. On todella onni, jos nyt viimeinkin tässä tilanteessa, kun monet teollisuuden alat on melkein alas ajettu ja konkurssseja on valtavat määrät, huomataan se, että kyllä sentään meidän pitäisi kotimaisiltakin tuottajilta hankkia valmisteita.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi ammatinvalinnanohjauksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 157

Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 5

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Vilja Ma: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä n:o 157 ehdotetaan muutettavaksi ammatinvalinnanohjauksesta annetun lain 2 §:n säännöksiä, jotka koskevat vajaakuntoisten ammatinvalinnanohjaukseen liittyvää tutkimusta ja ohjausta. Kyseessä näyttää olevan puhdas säästölaki. Vajaakuntoisten ammatinvalinnanohjaukseen liittyvästä tutkimuksesta ja ohjauksesta hallitus laskee säästävänsä kokonaista 3,4 miljoonaa markkaa ja käyttävänsä tähän toimintaan noin 1,5 miljoonaa, kun siirrytään lain ehdottamiin ostopalvelusysteemeihin.

Työhallinto on lähettänyt asiakkaitaan kolmeen laitokseen, Invalidisäätiön, Kuntoutussäätiön ja Reumasäätiön asiantuntijalaitoksiin, tutkittavaksi ja ohjattavaksi ja maksanut näille laitoksille valtionapua. Tänä vuonna eli vuonna 92 näiden laitosten valtionapu oli 4,9 miljoonaa. Asiakas on lähetetty näihin laitoksiin yleensä silloin, kun on tarvittu yhtenäistä lääketieteellistä, psykologista ja sosiaalista tutkimusta sekä näihin tutkimuksiin liittyvää ammatinvalinnanohjausta. Nämä kolme laitosta ovat pitkälle erikoistuneita ja antavat varsin laadukkaita pal-

veluita. Jos niiden valtionapu vähenee 4,9 miljoonasta 1,5:een, merkitsee se näiden laitosten romuttamista.

Valiokunnassa kuullut asiantuntijat esittivät huolensa vajaakuntoisten ammatinvalintapalvelujen laadun säilyttämisestä ja useat pitivät varsin riittämättömänä lakiesityksen ratkaisua. Esimerkiksi Reumasäätiön sairaalan edustaja esitti, että kun valtionapu sairaalalle lakkautetaan, se hidastaa satojen tuki- ja liikuntaelinsairaiden ammatillisen kuntoutuksen käynnistymistä ja heikentää ammatinvalinnanohjauspalvelujen tasoa. Valtionapu Reumasäätiön sairaalalle saatiin noin 20 vuotta sitten mm. sillä perusteella, että työelämään paluuta ja siellä pysymistä edistävää ammatillinen kuntoutus voidaan niveltää asiakkaan sairauden hoidon yhteyteen.

Työministeriö esittää perusteluina lainmuutokselle mm. sitä, että paikallisten ammatinvalintapsykologien ulottuvilla on nykyään aikaisempaa paremmin erikoislääkärien palveluja ja kuntoutustutkimuspalveluja, joita voidaan ostaa. Nämä palvelut eivät ole kuitenkaan niin kokonaisvaltaisia kuin esimerkiksi Reumasäätiön sairaalan erityispalvelut, jotka voidaan todella liittää asiakkaan taudin hoidon eri vaiheisiin. Työvoimatoimistojen ammatinvalintapsykologeilla ei laajan soittokierroksen perusteella, jonka tein, ole myöskään aina riittävää asiantunte-musta eri vammaisryhmien ohjaukseen.

Lain perusteluissa esitetään lisäksi, että laitosten, näiden kolmen laitoksen, tarjoamat sosiaalityöntekijöiden palvelut pystytään pääosin korvaamaan työvoimatoimistojen tarjoamilla palveluilla. Asiantuntijat katsovat kuitenkin, ettei sosiaalityöntekijöiden ammattitaitoon perustuvaa vajaakuntoisten neuvontaa, tukea ja ohjausta voi todellakaan korvata työvoimaneuvojan palveluilla.

Työasiainvaliokunnan mietintöön kyseisestä laista liittyy vastalause, jonka ensimmäisenä allekirjoittajana on ed. Pekka Leppänen ja johon koko oppositio on yhtynyt. Siinä sanotaan, että esitys tulee heikentämään erityisesti Invalidisäätiön, Kuntoutussäätiön sekä Reumasäätiön asiantuntijalaitosten palvelujen käyttöä. Hallitus ei esitä lisäresursseja työvoimahallintoon, mikä johtaa käsityksemme mukaan asiakkaan aseman heikentymiseen. Tästä syystä esitämkin ja esitämekin lakiesitystä hylättäväksi.

Erityisohjauslaitoksilla on oma merkittävä paikkansa suomalaisessa tutkimus- ja hoitokäytännössä. Laitoksissa oli vuonna 91 ammatinvalinnanohjaukseen liittyvissä tutkimuksissa

ja ohjauksessa yhteensä 1 165 asiakasta, joista yli 200 oli työhallinnon lähettämiä.

Lakiesityksen perusteluissa korostetaan, että nykyään on aikaisempaa paremmin todella erikoislääkärin palveluja, keskussairaaloiden, kuntoutusyksiköiden ja työklินิกoiden tarjoamia kuntoutustutkimuspalveluja, joita voidaan tarvittaessa ostaa. Tiedossa on, että ammatinvalinnanohjaustoimistoilla on nykyiselläänkin varsin riittämättömät määrärahat näiden erikoispalvelujen ostamiseen. Jos lakiesityksen mukaan määräraha lisääntyisi tässä 1,5 miljoonaa markkaa, merkitsi se noin 150 000 per työvoimapiiri näiden erityispalvelujen ostoon. Käytännössä ne varmasti jäisivät ostamatta. Tällaisen kuvan sain myös keskusteltuani puhelimitse ammatinvalinnanohjaustoimistojen kanssa. On todellakin kysyttävä, missä on asiakkaan oikeusturva, kun tällainen säästölaki tuodaan.

Työasiainvaliokunta mietinnössään hieman hurskastellen toteaa, että erityistä huomiota on kuitenkin kiinnitettävä sellaisten erityisryhmien, kuten sokeat ja kuurot, palvelujen kohdalla siihen, että näiden ryhmien pienuudesta huolimatta erityistaitoja vaativaa ammatinvalinnanohjausta on saatavissa. Kyllähän sitä saatavissa on, jos maksaja löytyy, mutta tämä säästölakiesitys säästää maksajat pois.

Lain perusteluissa käytetään sosiaalisesti suotavaa ilmaisua "palvelut tuodaan mahdollisimman lähelle asiakasta", mutta jos palvelujen laatu oleellisesti heikkenee, jää sekin ilo vähäiseksi, että ne ovat lähellä. Valiokunta korostaa myös sitä, että ostopalveluihin siirtyminen ei saa lisätä turhaan asioiden käsittelyvaiheita ja byrokratiaa. Valitettavasti tämä valiokunnan toinen hurskas toive ei toteudu, koska lakiesitys väistämättä lisää byrokratiaa. Kaikki ammatinvalinnanohjaukseen liittyvää tutkimusta ja ohjausta haluavat ja tarvitsevat vajaakuntoiset on kierrätettävä paikallisen ammatinvalinnanohjaustomiston kautta, jotta he saisivat lähetteen ostopalveluun ja ostopalvelusopimus tehtäisiin.

Paikallinen erityislääkäri on tähän saakka voinut suoraan lähettää kyseisen henkilön esimerkiksi reumasairalaan. Nyt hänen on käytettävä asiakas ensinnä ammatinvalinnanohjauksen kautta, ja todennäköisesti siellä todetaan, että tarvetta olisi erityispalveluun mutta rahaa ei ole, eli lähettämättä jää.

On myös erittäin merkittävä asia asiakkaan kannalta, että erityislaitoksissa on varsin tiivis tiimityöskentely — lääkäri, sosiaalityöntekijä, psykologi jne. — työkykyä ja sijoittumista arvi-

oitaessa. Avohuollossa tämä työskentely jää varsin usein vähäiseksi. Se tapahtuu yleisimmin puhelimitse lankoja myöten, ei kasvokkain. Yhteydenpidon vaikeuden tietää todellakin, kun ajattelee, että tietty erityislääkäri tapaa useita asiakkaita ympäri läänin. Hänen olisi oltava useihin työvoimatoimistoihin yhteydessä, kuntien sosiaalityöntekijöihin jne., eli nämä palvelut ovat hyvin hajallaan.

Valitettavasti olen havainnut, että käytännössä avohuollossa tiiviin yhteistyön idea ei ollenkaan toimi siten kuin sen pitäisi toimia. Siksi vaikeissa tapauksissa on perusteltua, että erityislaitosten palveluja käytetään. En kuitenkaan halua väheksyä paikallisen tason merkitystä, ja kuitenkin suuri osa helpoimmista tapauksista tulee autetuksi paikallisen tason asiantuntemuksella.

Arvoisa puhemies! Katson kuitenkin, että lakiesitys on siinä määrin puutteellinen ja vajaakuntoisten palvelutasoa heikentävä, että ehdotan lakiehdotuksen hylkäämistä.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Lakiesitys lähtee siitä, kuten ed. Viljamaa ansiokkaassa puheenvuorossaan toi esiin, että voimassa ollut käytäntö Invalidisäätiön, Reumasäätiön ja Kuntoutussäätiön oikeudesta saada valtionapua lopetettaisiin ja ammatillista kuntoutusta ja ammatinvalinnanohjausta tarvitsevat henkilöt otettaisiin työministeriön toimeksiannosta erilaisten työklínikoitten hoitoon ja niiden hoidettavaksi tämä asia.

Esityksellä kerrotaan säästettävän 3,4 miljoonaa markkaa. Sitä perustellaan myös sillä, että palvelut olisivat lähellä saatavissa. Se on tietysti periaatteessa hyvä asia, että on lähellä saatavissa. Nyt on kuitenkin tiedossamme se, että Invalidisäätiö, Kuntoutussäätiö ja Reumasäätiö ovat olleet hyvin tehokkaita ja tunnustettuja laitoksia, ja nyt niiltä on tämä mahdollisuus menossa. Pelkään kovasti sitä, että myös kuntoutusta tarvitsevat henkilöt tulevat tästä kiistatta kärsimään. Perustelen tätä ajatustani silläkin, että jos 3,4 miljoonaa aiotaan säästää, en usko, että edellä mainitsemani laitokset ovat niin tehotomia ja niiden toiminnot olisivat niin paljon kalliimpia, että vähintään samat palvelut paljon pienemmällä rahalla saataisiin aikaan. Ammatillinen kuntoutus on hyvin tärkeä asia näille ihmisille ja koko yhteiskunnalle. Siksi lakiesitys on mielestäni hylättävä.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Viljamaan ehdotusta.

Ed. Ala-Harja: Arvoisa puhemies! Ed. Viljamaalle ja ed. Rimmille muutama selvennys. Nythän Invalidisäätiö ja Reumasäätiön sairaala ovat erikoisklinikkoja ja edustavat huipputietämystä ja -taitoa maassamme. Näitten toiminta täytyy turvata. Mutta ammatinvalinnassa ja kokonaisvaltaisessa kuntoutustutkimuksessa meillä tietysti vain marginaaliryhmä voi näihin päästääkään, koska meillähän on keskussairaالاتasolla kuntoutustoimintaa: On lääkinällinen kuntoutus, on kuntoutustutkimusyksiköt ja kuntoutustyöryhmät, joissa selvitetään yhdessä työvoimahallinnon kanssa vajaakuntoisten työkuntomahdollisuudet ja ammatinvalinta- ja uudelleen koulutusmahdollisuudet. Meillähän on tällaista päällekkäisyyttä, on terveydenhuollossa ammatinvalinnanohjaajia ja on työvoimahallinnossa. Minusta on aivan oikein, että tätä päällekkäisyyttä karsitaan ja siinä säästetään.

Monen keskussairaalaapiirin alueella toimii erittäin hyvin alueellinen kuntoutustyöryhmä, jossa tehdään sekä lääkärin, sosiaalityöntekijän että työvoimahallinnon ja vieläpä Kelan yhteistyön kokonaisarvio. Silloin tämä arvio tapahtuu hyvin nopeasti ja tehokkaasti, ja kun meillä kuitenkin reumayksikötkin ovat kaikissa keskussairaaloissa, minusta on todella pikkuisen haaskausta, jos potilaita joudutaan lähettämään ammatillisen kuntoutuksen ja kuntoutustutkimuksen vuoksi erikoisklinikkoihin. Tietysti poikkeuksia löytyy.

Ed. Komi: Arvoisa puhemies! Edustajat Viljamaa ja Rimmi toivat esille, että vammais palvelut heikentyvät. Mielestäni hallituksen tarkoitus on katkaista se automaatio, joka on valtionapujen turvin näitä laitoksia pyörittänyt. Kun tiedämme, että vammaiset useimmiten ovat keskussairaaloiden hoidossa, paikallisesti varmasti paremmin kyetään nämä ihmiset ja heidän olosuhteensa huomioimaan ja yhdessä työvoimatoimistojen ja kuntoutusklินิกoiden kanssa etsimään parhaat vaihtoehdot ammatinvalinnanohjaukseen.

Nykyinen käytäntö on enemmänkin sitä, että ihminen on pompoteltu kaukaa keskussairaalaasta säätiöiden ammatinvalinnanohjaukseen. Sitä kautta tapahtuu liian paljon hajottamista ammatinvalinnanohjauksen osalta. Katsoisin, että tämä on kuitenkin parannus asiakkaille.

Ed. Viljamaa: Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harjalle ja ehkä myös ed. Komille: Kyse ei todellakaan ole päällekkäisestä toiminnasta.

Tässäkin tilanteessa noin puolet hoidetaan paikallisella tasolla ja noin puolet erityispisteissä. Ketään ei hoideta kahdessa paikassa. Käsittääkseni se, että raha on olemassa, mahdollistaa vain sen, että vaikeimmat tapaukset voidaan hoitaa. Nyt, vaikka kuinka hurskastellaan, jos raha on 150 000 per työvoimapiiri, sillä ei kovin monta enää hoideta. Hoidettavien määrä erityisyksiköissä vähenee väistämättä. Käsitykseni mukaan ja todella tuntien ammatinvalinnanohjauksen kuntoutuspuolen toimintaa tästä asiasta ollaan aivan kauhuissaan siinä mielessä, että vaikka jostakin Kuopion kaupungista pyydetään erityisasiantuntijaa ja Kuopion kaupungissa on hyvät terveydenalan palvelut ja yliopistollinen keskussairaala, näkökulma on aivan erilainen kuin ympäri Suomenmaata. Tämä on ihan selvä huononnuks ja heikennys, vaikka muuta todistellaan.

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Niin kuin valiokunnan mietinnöstä käy selville, lähes puolet kyseisistä henkilöistä on ollut erityisohjauslaitoksissa. Nyt nämä henkilöt ohjataan työklіnikkatutkimusten kautta. Myös työvoimahallinnossa on jo tällä hetkellä paineita varmasti aivan riittävästi, koska työttömyys on sitä luokkaa, mitä se tällä hetkellä on. Nyt ei ohjata mitään lisäresursseja työvoimahallintoon, eli vastaavasti siellä paineet kasvavat. Lisäksi on todettava, että eduskunnassahan on käsitellyn alla valtion virkamiesten lomautuslait jne. Minun mielestäni olisi pitänyt kokonaisvaltaisesti lisätä resursseja sinne, missä on puutteita jo tällä hetkellä.

Ed. Rimmi: Arvoisa puhemies! Olisin tähän päällekkäisyydväittämään puuttunut, koska esimerkiksi vuonna 1991 työklіnikkatutkimuksiin lähetettiin 267 asiakasta ja näihin erityislaitoksiin, joiden asemasta tässä olen halunnut myös korostavasti puhua, lähetettiin 204 asiakasta. Haluan uskoa, että nämä on lähetetty tarpeiden mukaisesti. Erityisohjauslaitokset ovat hyvin pitkälle erikoistuneet tiettyjen asioiden hoitamiseen. Eikä siitä mihinkään pääse parhaalla tahdollakaan, että tämä on säästölaki. 3,4 miljoonaa markkaa aiotaan säästää tällä. En pidä pahana sitä, että säästetään, mutta se ei saa tapahtua näiden vähäosaisimpien vammaisten kustannuksella.

Ed. Komi: Arvoisa puhemies! On totta, että 204 asiakasta on käytetty säätiöiden ammatinva-

linnanohjauksen piirissä, mutta kyllä tämän lain tarkoitus on, kun edelleen jää voimaan mahdollisuus ostaa palveluita niissä tapauksissa, joissa se on välttämätöntä, että paikallisesti yhä useampi asiakas hoidettaisiin asiakasläheisesti ja vasta ne, joille se on välttämätöntä, laitettaisiin tutkimussäätiöiden palveluihin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

6) Ehdotukset laeiksi työturvallisuuslain muuttamisesta ja työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 113
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus laiksi siirtolaisvälityksestä annetun lain kumoamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 229
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 7

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus laiksi työnvälityslain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 230
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 8

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus laiksi kiinteistöjen myynnistä Vapo Oy:lle

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 221
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotus laiksi eräiden kiinteistöjen vaihdosta valtion sekä Oulun Rakennus Oy:n ja Kiinteistö Oy Lyötynparkin välillä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 243
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 52

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 52. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—4 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Ehdotus laiksi valtion pelastusoppilaitoksista annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 132
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 11

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 11. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 4 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Ehdotus laiksi kaapelilähetystoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 150
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 5

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 5. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Viime tiistaina oli tämän lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely ja useissa puheenvuoroissa, joita mikroaaltokaapelilaista käytettiin, vähäteltiin lain viestintäpoliittista merkitystä. Lähinnä ne ovat vähätelleet tämän muutoksen viestintäpoliittista merkitystä, jotka ovat puolustaneet lakia.

Kuuntelin aamupäivällä Yleisradion keskustelua, johon osallistui myös Kaapelitelevisioli-

ton edustaja, ja hän totesi, että ei Kaapelitelevisioliitto ole ajanut ns. mikrolakia. Herää vain kysymys, kuka tätä lakia nyt oikein ajaa. Kaapelitelevisioliiton edustajan mukaan nimenomaan liikenneministeriö ajaa tämän lain muuttamista. Mutta miksi liikenneministeriö ajaisi jotain sellaista, jota viestintäjärjestelmämme ei Suomessa kaipaa? Se jäi minulle epäselväksi.

Vielä tätä taustaa vasten, miksi lakiesitystä on ikään kuin pakolla runnottu eteenpäin ja vielä sellaisessa muodossa, joka poikkeaa selvästi siitä, miten samaiset mikroaallot on otettu käyttöön muissa maissa? Jos sitä ei kukaan tarvitse, miksi tällainen vyörytys?

Aivan kertauksena tuon esille lakiehdotuksen keskeisen ongelman. Sehän on se, että nyt väärässä laissa, kaapelilaissa, säädellään radiotoimintaan liittyvää viestintää. Olisi ollut viestintäpoliittisesti järkevämpää, että radioaalloilla tapahtuvaa viestintää olisi säädelty yleisradiolaisissa. Tämä on ensinnäkin väärässä laissa, ja toiseksi tähän liittyy vielä se, että lupa harjoittaa mikroaalloilla toimintaa on sääntelemätöntä eli luvan saa se, joka ensin aalloille ennättää. Tässäkin mielessä se poikkeaa muusta radiotoiminnasta. Kuitenkin mikroaallot ovat rajallinen luonnonvara. Jo tästäkin teknisestä syystä edellyttäisiin jonkinlaista yhteiskunnallista keskustelua ja toimilupaa. Valiokunnassa yhdellä äänellä vähemmistöön jäänyt ehdotus tähtääkin siihen, että kaikkea yleisradiotoimintaa aallonpituudesta riippumatta tulisi kohdella samoin perustein.

Kun nyt uusien radioaaltojen käyttöönnotolle ei haluta mitään harkintaa, on aivan mahdollista ja jopa todennäköistä, että uusi valtakunnallinen tai pikemminkin vain suuret kaupungit yhdistävä yleisradioverkko joutuu yhden omistajan haltuun. Tämä kehitys on jo voimakkaasti käynnissä. Tästäkin täällä edellisessä keskustelussa ed. Iivari puhui.

Mikroaaltojen käyttöönottoa on perusteltu sillä, että maaseutu saadaan tasa-arvoiseen asemaan kaupunkien kanssa. Asiantuntijoitteen mukaan tämä ei voi pitää paikkaansa, koska uusi tekniikka on niin kallista, että sitä ei kannata viedä haja-asutusalueille.

Jos puhutaan omistuspohjasta ja siitä, että viestinnän yhteydessä on merkitystä myös sillä, kuka viestimet omistaa, myös se, että valiokunnan enemmistö ei millään tavalla halunnut puuttua ketjuttamismahdollisuuteen, tukee keskittyntä omistusta viestinnässä. Esitimme lakiin

ketjuttamisen rajoittavaa pykälää, samanlaista, joka on jo paikallisradiolaissa.

Lain käsittelyn yhteydessä liikennevaliokunnan enemmistö ei ole halunnut keskustella lain viestintäpoliittisesta merkityksestä. On kuitenkin pakko nähdä se tosiasia, että Suomi on pieni kansakunta ja pienellä kansakunnalla on oltava näkemys siitä, kuinka parhaalla mahdollisella tavalla tyydytämme kansakuntamme monipuolisen ja moniarvoisen tiedontarpeen. Kysymys on ennen kaikkea kansallisesta edusta, kiristävässä kansallisessa ja kansainvälisessä kilpailussa.

En ymmärräkään, että ns. yltiöliberalismissa olisi mitään puolustettavaa sinänsä. Moniarvoisuudesta pidän kiinni, mutta en yltiöliberalismista, jos sillä ei saavuteta kuitenkaan niitä tavoitteita, mitä sillä sanotaan tavoiteltavan. Pitää myös pohtia, mihin kilpailun laajentaminen johtaa ja onko sillä todella toivottuja tuloksia, kuten juuri tiedonvälityksen monipuolistuminen ja erilaisten mielipiteiden entistä parempi esilletulo.

Olen vakuuttunut siitä, että viestinnän lisätarjonta silloin, kun se perustuu pelkälle kaupallisuudelle, pinnallistaa myös jo olemassa olevan tiedonvälityksen sisällön. Olen toki monta kertaa kuullut sen perustelun, että paikallisradioiden tulo viestintäkenttään on parantanut myös Yleisradion journalistista tasoa ja on pakottanut Yleisradion uudelleen ohjelmapolitiikkaan. Osaltaan tämä varmasti pitää paikkansa. Pirteyttä on tullut lisää ja varmaan myös halua puuttua monenlaisiin ja erilaisiin asioihin. Mutta päänsäkin on ollut kuitenkin se, että ohjelmat eri radioissa ovat samankaltaistuneet. On tullut enemmän pelkkää musiikki- ja puheohjelmaa.

Luulen, että sama tilanne tulee tapahtumaan tv:n puolella. Näennäinen monipuolisuus tulee yksipuolistamaan tarjontaa, ja pintajournalismi lisääntyy myös ajankohtaisohjelmissa. Tietenkään nykyisen Yleisradio-yhtiön ei pitäisi langeda tällaiseen loveen, mutta jos sen taloudellisia edellytyksiä tuottaa laadukkaita ohjelmia rajoitetaan, näin väistämättä tulee käymään.

Toinen vaihtoehto kilpailuun vastaamisessa on se, että tyydytään kuihtuvan toiminnan tiehen, jolloin tuotetaan vain kaupallisten asemien hylkimiä ohjelmia, erityisesti kielellisille ja muille vähemmistöille suunnattuja ohjelmia, koska kaupallisilla yhtiöillä ei ole halua tuottaa näitä.

Jos ajatellaan suomalaista tilannetta tällä hetkellä, Yleisradio käyttää omista resursseistaan 12,5 prosenttia väestömäärälle, joka on Suomes-

sa noin 5 prosenttia. On selvää, että jos Yleisradio joutuu tilanteeseen, jossa se radikaalisti joutuu supistamaan budjettiaan, jo oikeudenmukaisuussyistä on tehtävä leikkauksia nimenomaan ruotsinkieliseen ohjelmatarjontaan, koska se tällä hetkellä edustaa tuosta kokonaisresurssista, kuten sanoin, väestömäärään nähden aika isoa osaa. Mutta onko tällainen kehitys kansallisen etumme mukaista? Minun mielestäni meidän pitäisi kyetä tuottamaan nimenomaan monipuolista, laadukasta tietoa kaikille suomalaisille riippumatta siitä, kuinka pientä osaa he suomalaisista edustavat.

Jos kansanedustajilla tässä salissa on samanlainen käsitys, niin se toteutuu tulella mukaan esitettyihin muutoksiin, joita valiokunnassa vähemmistöön jääneet edustajat esittivät.

Tiedonvälitys on modernille yhteiskunnalle tärkeä viestintä- ja kommunikaatioväline. Se on myös demokraattisen yhteiskunnan kulmakivi. Siksi ei ole samantekevää, miten viestintä on järjestetty ja kuka viestimet omistaa, ei myöskään se, miten viestin sisällöt määritellään. Tästä huolimatta en ole alkuunkaan tyytyväinen siihen viestinnän sisältöön, jossa tällä hetkellä Suomessa eletään. Ei se, että puolustan tässä resursseja Yleisradiolle, tarkoita sitä, että olisin tyytyväinen siihen ohjelmatuotantoon, mitä siellä tarjotaan. Jotakin mielestäni kertoo se, kun tätä kritiikkiä esitetään, että silloin kun sosialidemokraatit olivat hallituksessa, me olimme sitä mieltä, että Yleisradio on kovasti puolueellinen ja tuo esille vain opposition näkemyksiä. Nyt olen huomannut, että suurimmalla hallituspuolueella, joka silloin oli oppositiossa, on vähän samantaisia näkemyksiä Yleisradion puolueellisuudesta. Minusta tämä tilanne on kuitenkin parempi kuin se, että aina hallituksessa olevat puolueet olisivat sitä mieltä, että heidän näkemyksensä tulevat jämäptissä järjestyksessä ja oikein heidän mielestään esille.

Yleisradiolla ja samalla toimiluvalla toimivalta MTV:llä on ohjelmatoiminnan säännöstö, joka edellyttää totuudellisuutta ja tasapuolisuutta ohjelmilta. Mitään tällaista säännöstöä ei ole kaapeliyhtiöillä eikä siten myöskään tulevalle kaapeleita ja mikroaaltoja yhdistävällä neljänellä valtakunnallisella verkolla.

Arvoisa puhemies! Suomessa uidaan nyt viestintäpolitiikassa vastavirtaan muun Euroopan kanssa. Ensiksikin, missään muussa Euroopan maassa ei radiolainsäädäntöä ole viety kaapelilaikiin niin kuin meillä. Tiedotusvälineiden omistamisesta ja ketjuttamisesta on myös lähes kaikissa

Euroopan maissa säännöksiä, meiltä nämä jäävät edelleen puuttumaan.

Ehdotan, että käsittelyn pohjaksi hyväksytään I vastalauseessa esitetty lakiehdotus.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mitä enemmän olen kuunnellut näitä erityisesti sosialidemokraattien taholta tulleita puheenvuoroja, sitä vakuuttuneemmaksi olen tullut siitä, että on kansan edun mukaista hyväksyä tämä laki. Kieltämättä kysymys on tietynlaisesta monopolisoitumisesta ja ketjuttamisesta, se saattaa olla mahdollista. Toisaalta tässä tietysti kuuluu taustalla ainakin demarien taholta Paasilinnan ääni, eikä siinäkään tietysti mitään pahaa ole.

Minä katselen asiaa lopputuloksen kannalta ja siltä osin, että tasapuolisuuden nimessä, jos jotkut saavat katsella tiettyjä ohjelmia ja toiset eivät saa, niin tätä ei-katsojien määrää on vähennettävä mahdollisimman vähäiseksi. Tasapuolisuus laajenee siinä tahdissa kuin katseltavuus lisääntyy. Eivät ihmiset niin tyhmiä ole tänä päivänä, että jos tulee huonoa ohjelmaa, katsovat sitä. Kyllä he osaavat vääntää nappuloita ja siirtää silloin Yleisradion ja MTV:n kanaville, jos katsovat, että ohjelma on ala-arvoista toisella puolella. Kun olen elämäni ainoan kerran käynyt pitkällä matkalla Yhdysvalloissa ja Kanadassa, niin vääntelin siellä nappuloita. Siellä oli silloinkin 38 eri kanavaa, taitaa olla tänä päivänä huomattavasti enemmän, ja kaikilta tuli ohjelmaa tuutin täydeltä.

Se, että tulee kilpailua ohjelmiin, myöskin terästä MTV:tä ja Yleisradiota tekemään hyviä ohjelmia tai sitten käy sillä tavalla, että ne menettävät asemiaan. Kaikenlaiset Manitois-ohjelmat saattavat sieltä hävitä. Se ohjelma on niin tyhmä, että se menee jo sen rajan yli, jolloin se on oikeastaan aika hyvä. Tällaiset näkemykset, herra puhemies.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Myllerin puheessaan maalaamat kauhukuvat eivät kyllä tällä lainsäädännöllä toteudu. Tämä on mielestäni, olen lukenut hyvin tarkkaan, pelkästään tekninen muutos, jolla tosiaankin, niin kuin ed. Aittoniemi sanoi, katsojalukumäärää hieman lisätään, suurin piirtein 200 000:lla, jos mikrot levitetään haja-asutusalueille.

Sinänsä puhuminen keskittymisestä on ihan paikallaan. Sen suhteen täytyy olla varuillaan niin hallituksen kuin eduskunnankin, mutta se

vaatii silloin oman lainsäädännön ja oman keskustelunsa. Tällä lainsäädännöllä sitä ei edes pystytty estämään, jos siihen halua olisikin.

Toinen asia: Keskittyminen on kaikkein pahinta tällä hetkellä nimenomaan televisioviestinnässä. Yle on suurin keskittymä, mitä tässä maassa on. Mielestäni on ihan oikein, että kilpailuvakin vaihtoehto sallitaan. Se, johtaako se myöhemmässä vaiheessa omistukselliseen keskittymiseen, on tulevaisuuden pohdinnan arvoinen asia.

Viestinnän sisältöön tällä lailla ei vaikuteta yhtään mitään eikä myöskään Yleisradion resursseihin, joista täällä on ollut puhe. Toki se edellyttää, että jos PTV:stä tai kaapelitelevisiosta tulee todella uusi valtakunnallinen kanava, se asetetaan samalle viivalle muiden, esimerkiksi MTV:n, kanssa. Tämä talo voi sen asettaa. Silloin maksut voidaan määrätä sillä tavalla, että sekä MTV:ltä että uudelta kanavalta, kaapelitelevisiolta, kerätään rahaa samalla mitalla, samalla tavalla, tiettyyn radorahastoon, jolla tuetaan Yleisradion ohjelmistoa.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Myller otti esille asian viestintäpoliittisen merkityksen. Hän on siinä mielessä aavistuksen verran väärässä, että koko kaapelitv-laki on sangen uusi. Mielestäni sen viestintäpoliittinen merkitys ratkaistiin vuonna 87, kun sallittiin ylipäänsä kaapelitelevisiolaki. Silloin on ollut paikka käydä sen iso viestintäpoliittinen merkitys läpi. Tällä lailla ei ole niin suurta viestintäpoliittista merkitystä.

Ed. Ukkola totesi, että laki saattaa tuoda kaapelitv:n piiriin noin 200 000 uutta taloutta. Sitäkin lukua pidetään viimeaikaisten tutkimusten mukaan aika suurena. Lähempänä totuutta lieenee 100 000 taloutta. Kun katsotaan, että nyt on noin 800 000 taloutta kaapelitv:n piirissä, niin tämä ei ole mitenkään dramaattinen lisäys.

Ed. Myller totesi myös, että tämä asia säädetään kaapelitv-laissa, ei radiolaissa, ja se on ainutlaatuista koko Euroopassa. Asian voisi kääntää tietysti toisin päin. Kun puhuimme esimerkiksi Eta-lainsäädännöstä ja EY:stä, kaikki — niin Yleisradio, MTV kuin kaikki muutkin viestimemme — olivat sitä mieltä, että Suomi on Euroopan sähköisen viestinnän johtavia maita. Mitkään eurooppalaiset lainsäädännöt eivät aseta meidän omia viestimiämme minkäänlaisten

ongelmien eteen. Mahtaakohan tämä johtua siitä, että meillä on ollut rohkeutta tehdä erilaisia päätöksiä lakiasioissa kuin muualla Euroopassa?

Toisaalta myös ed. Myller toi esille, että kaapeli-tv-lupa tai mikroaaltolupa myönnetään sille, joka ensimmäiseksi aalloille ehtii. Tämäkään ei faktisesti pidä aivan paikkaansa. Kyllä lupaehdoissa on hyvin tarkkaan määritelty, mikä edellytykset täytyy täyttää ennen kuin sidottua harkintaa noudattaen lupa myönnetään.

Alkuperäisen kaapeli-tv-luvan myöntää valtioneuvosto. Sekin olisi syytä muistaa.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle totean vain, että kun hän Yhdysvalloissa käänteli kanavia, niin mahtoiko sieltä löytyä eri kanavilta millään tavalla erilaista ohjelmaa? Joka tapauksessa Yhdysvalloissa on huomattavasti enemmän säädelty yleisradiotoimintaa kuin meillä ja erityisesti omistusta ja ketjuuntumista. Siellä ei tällaista yltiöliberalistista ajattelua ole hyväksytty niin kuin meillä tässä yhteydessä.

Ed. Ukkolan mielestä kysymys on teknisestä muutoksesta. Näinhän on asiaa haluttu esittää. Ihmettelen vain, jos kysymys ei ole viestintäpolitiikasta, miksi tätä asiaa on haluttu niin kovasti viedä eteenpäin. Niin kuin tänään kuulimme, kaapelitelevisiion edustaja kertoi, että he eivät ole mitenkään innostuneita tästä laista.

Ed. Rauramollesanoisin, että eurooppalainen lainsäädäntö on samalla tavalla kuin Yhdysvaltojenkin vähemmän liberaalia kuin se, mihin meillä ollaan nyt menossa. Siellä on lähes joka maassa rajoitettu omistusta. Missään ei myöskään ole sidottua harkintaa radioaalloilla niin kuin meillä.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Yleisradion tv-ohjelmista suomalaisen ohjelmiston osuus oli käyttööni saamiini viimeisimpien tilastojen mukaan edellisvuonna yli 60 prosenttia, MTV:ssä 37 prosenttia ja PTV:ssä noin 15 prosenttia. Tästä jo näkee sen, että mitä pelkistetymin kaupallista toimintaa televisiotoiminta on, sitä vähemmän se on suomalaista. Syy on selvä. Ulkomailta ostettu massaviihdeohjelma on halpaa. Kotimaisen tunnin ohjelman tuottamiseen menevällä rahalla voi ostaa 13 tuntia ulkomaista ohjelmaa. Tästä ei kuitenkaan pitäisi tehdä sitä

johtopäätöstä, että no hyvä, suositetaan sitten kaupallista toimintaa, koska se on halpaa. Ulkomailta tuotettu halpa ohjelmistohan ei ole sitä, mitä tarvitaan. Eihän se anna tärkeätä informaatiota kansalaisten käytettäväksi. Ei se anna välineitä hahmottaa oman maan ja maailman menoa. Saippuaopperat, murhatutkinnat, jo valmiiksi naurettu tyhjänpäiväisyydet eivät maailmankuvaa syvennä tai laajenna. Ne vain turruttavat.

Ainoa toivo onkin Yleisradiossa, kun tavoitteena on antaa suomalaisille ihmisille todellakin tärkeätä ja merkittävää informaatiota monipuolisella tavalla ja näin antaa heille aineksia analysoida maan ja maailman tapahtumia voidakseen vaikuttaa niihin.

Yleisradiossa on myös toivo, kun puolustetaan ja edistetään kansainvälistymisen tiedotusmaailmassa suomalaista kulttuuria, edistetään sitä ja saadaan hyvät teatteriesitykset, konsertit ja elokuvat syrjäisimpiinkin kyliin katseltaviksi tv-ruudun kautta.

Totta kai tarvitaan myös hyvää ja virkistävää viihdettä. Yleisradio muuten onkin ainoa väline myös siihen, että esimerkiksi suuret urheilutapahtumat näkyvät koko maassa eivätkä vain osassa Suomea. Tämä huomautus menee ed. Rauramolles, joka ensimmäisessä käsittelyssä piti PTV:n suurena saavutuksena ja suorastaan olemassaolon perustana sitä, että PTV viime keväänä lähetti MM-jääkiekkokisat eteläisen Suomen katsojille, mutta ei lähettänyt koko maahan eikä voikaan lähettää, koska PTV on jo luonteeltaan kermää päältä kuoriva firma. Tässä on tietysti kysymys myös siitä, että juuri tällaiset kaupalliset firmat valikoivat niille sopivia esimerkiksi urheilutapahtumia tai muitakin tapahtumia, maksavat niistä niin paljon, ettei täyden palvelun yleisradioyhtiöllä ole mitään mahdollisuutta eikä järkeäkään mennä siihen huutokauppaan mukaan. Rahat eivät riittäisi. Kaupallinen firma voi yhden tällaisen tapahtuman ostaa ja välittää, mutta se on todellakin vain sitä kerman kuorintaa.

Luulisi siis kaiken järjen mukaan, että liikenneministeriön ja liikennevaliokunnan, jotka myös viestintäpolitiikasta Suomessa vastaavat tai joitten pitäisi vastata ja joiden pitäisi siitä huolta kantaa, tavoitteena olisi kaikin tavoin turvata ja edistää Yleisradion toimintamahdollisuuksia, mutta ei. Kaupallisella pohjalla toimiva kaapeli-tv-toiminta tuntuu olevan jonkunlainen lempilapsi. Nyt sen reviiä laajennetaan sidotun harkinnan perusteella eli automaattisesti myös

siten, että se voi ottaa käyttöön vapaasti etenevät radioaallot eli mikroaallot. Näin näiden kaupallisten tv-toimijoiden reviiri laajenee siten, että kun se on nykyisin noin 800 000 taloutta, niin se lisäys on 200 000—400 000 taloutta.

Hallituksen ja liikennevaliokunnan enemmistön epäloogisuus on siinä, että ne tekevät radioaaltojen käyttöönoton kaapeliverkoissa toimiville, nyt siellä toimiville nimenomaan, automaattiseksi eli sidottuun harkintaan perustuvaksi. Joka siellä toimii, saa automaattisesti ottaa käyttöön myös laadullisesti uudenlaisen jatkeen viestinsä välittämiseksi eli mikroaallot eli radioaallot. Radioaallot ovat kaikille samat. Lupakäytäntö vain vaihtelee.

Täällä on puhuttu kaapeli-tv-laista ja siitä, että on hienoja periaatteita sisällään tällä kaapeli-tv-lailla. Niinhän täällä on. Ohjelmistostakin sanotaan 9 §:ssä oikein ylevästi, että kaapelilähetystoiminnassa ”on edistettävä sananvapauden periaatteita ja nojaututtava kansanvaltaisiin arvoihin, tuettava kansallista, alueellista ja paikallista kulttuuria, tarjottava tietoa ja mielipiteitä toimialueen asioista, edistettävä kansalaisten avointa keskustelua sekä noudatettava hyviä tapoja”. En väitä, että siellä noudatetaan huonoja tapoja. Mutta esimerkiksi alueellisuudessa ja paikallisuudessa nykyinen kaapeli-tv-käytäntö on täydellisessä ristiriidassa tämän lain kanssa. Mitä alueellisuutta tai paikallisuutta niistä löytyy? Joistakin harvoista poikkeuksista hitusen verran, mutta pääsääntöisesti ei mitään.

Väitänkin, että liikenneministeriö lyö laimin valvontatehtävänsä, mitä tulee kaapeli-tv-toimintaan. Valvonta on liikenneministeriöllä, mutta se ei ole tehtävänsä täyttänyt. Tämä on minun hyvin selvä kantani, kun olen asiaan sekä katselijana että tilastojen pohjalta perehtynyt.

Kaapeli-tv-lain osalta on ongelma myös siinä, että siinä on PTV:n mentävä aukko, joka on johtanut siihen, että tämä ohjelmayhtiö on käytännössä voinut jo ketjuunnuttaa toimintansa siten, että siitä on tullut eteläisen Suomen televisioverkko, maahamme neljäs televisioverkko, jonka toiminta-alue nyt nimenomaisesti laajenee. Viime kädessä kysymys onkin PTV:n etujen ajamisesta, kun tätä mikroaaltolakia niin kovalta vauhdilla ja mistään piittaamatta on eteenpäin viety. Nimenomaan sille tehdään lisää reviiriä.

Ei siinäkään mitään, jos näin tietoisesti päätetään, mutta tässähän edetäänkin sukkasillaan. Sille vain annetaan mahdollisuus tehdä tämä ilman, että kukaan käsittelee asiaa tai kukaan mitään päätöksiä tekee. Meille syntyy neljäs tv-

verkko kolmen lupien pohjalta toimivan verkon rinnalle ilman, että sillä neljännellä verkolla on mitään säädöksiä tai velvoitteita, joiden pohjalta se toimii. Se on rahamaailman verkko, joka siihen rinnalle nyt rakennetaan, jonka tehtävänä on myös tehdä rahaa, ja näyttää ainakin ohjelmiston perusteella siltä, että vain se on toiminnan motiivi ja lähtökohta.

Tässä käy käytännössä niin, että kun PTV:n reviiri kasvaa, ja se merkitsee sitä, että MTV:n saamat mainosrahat supistuvat. Tästä on sitten seuraamuksena, että Yleisradion rahoitusperusta uhkaa heiketä. Yleisradiollehan MTV tulouttaa satoja miljoonia vuodessa. Tältä osin pitäisi nimenomaan ylipäättäänkin elää selkeiden päätösten ja haluttujen lähtökohtien pohjalta eikä hiljakseen. Tältä osin seuraamuksena on se, että MTV ja PTV joutuvat erilaiseen asemaan. Tämä tilanne voidaan purkaa kahdella tavalla: Joko MTV:ltä otetaan pois Yleisradiolle tuloutusvelvollisuus ja siitä seuraa Yleisradion aseman heikkeneminen tai sitten PTV:lle ja muille näille kaupallisille toimijoille laitetaan rahoitusvelvollisuus suomalaisen ohjelmatuotannon tukemiseksi, mikä minusta on äärettömän tärkeä tavoite ja välttämättömyys.

Liikennevaliokunnan enemmistö kirjoitti mietintöön sen sorttisesti, että MTV:ltä otetaan pois Yleisradion rahoitusvelvollisuus eli velvoitus tulouttaa rahaa Yleisradiolle mainostuotoistaan. Niinpäinhän se on siellä liikennevaliokunnan enemmistön mietinnössä kirjoitettu. Siitä seuraa nimenomaan se, että Yleisradion asema heikkenee ja näin suomalaisen ohjelmatuotannon asema heikkenee. Tässä ei ole kysymys vain tekniikasta. Tässä on kysymys myös hyvin käytännöllisesti vaikuttavasta ratkaisusta.

Vasemmiston vastalauseessa esitetäänkin kahta muutosta.

Me lähdemme siitä, että mikroaallot ovat radioaaltoja siinä kuin muutkin radioaallot. Ei se aallonpituus ratkaise, mikä on radioaalto. Siksi lupakäytännön pitää olla sama eli pitää olla vapaata harkintaa valtioneuvostolla päätöstä tehdessään. Harkitaan tapaus kerrallaan, milloin on viisasta antaa toimijalle lupa ja milloin ei, mutta ei tämmöistä sidottua harkintaa, joka johtaa siihen, että jo olemassa olevat eli monopolit laajentavat reviiriään, ilman että siihen kukaan voi puuttua tai kukaan haluaakaan puuttua, niistä jotka päättävät, heidän osaltaan.

Toisekseen me ehdotamme, että ketjuuntuminen estetään. Kun kaapeli-tv-lakia säädettiin, täällä käytiin erittäin laaja viestintäpoliittinen

keskustelu ja siinä oli yleisimpänä ja ylevänäkin sanana "alueellisuus" ja "paikallisuus", tuo sanapari. Nyt se ei ole toteutunut lainkaan. Suomalaisen ohjelman osuutta hoidetaan — jos hoidetaan edes lain minimin mukaan, en ole siitäkään varma — siten että PTV:n ohjelmaa levitellään eri puolille maata semmoisenaan. Ehdotamme, että yksi ohjelmayhtiö, joita todellakaan ei säädellä mitenkään, jotka eivät tarvitse minkäänlaista toimilupaa lähtiessään liikkeelle ja toimiessaan, voi toimia vain kolmella alueella. Jos sitä laajemmalle reviirinsä levittää, tulkoon pyytämään toimilupaa. Sitten harkitaan, annetaanko sitä vai ei. Minusta tällainen ehdotus on nimenomaan monopolisoitumisen vastustamista eikä sananvapauden vastustamista. Näinhän paikallislähetysten lupakäytäntö on.

Minä odotan, että jokainen tärkeän informaation levittämistä ja kansallisesta kulttuurista huolta kantava kansanedustaja miettii vielä tätä asiaa ja tukee näitä liikennevaliokunnan vähemmistön muutosesityksiä, koska niissä on perusideana se, että Yleisradion asema turvataan ja eletään, niin kuin pitäisi muutoinkin elää, selkeästi samanlaisten säädösten perustalta silloin, kun samanlaisesta toiminnasta on kysymys.

Ed. Ukkolalle vielä huomautus keskittymisestä. En tiedä, miten ed. Ukkolan ajatus juoksee, mutta jotenkin aivan oudolta tuntui, että hän yhtäkkiä heittää semmoisen väitteen, että Yleisradio on suurin keskittymä Suomen tiedotuksessa ja on vain hyvä, että se jotenkin heikkenee. Eihän tästä ole ollenkaan kysymys. Kysymyshän on ristiinomistuksesta, siitä että lehtikonserni omistaa radiokanavan, tv-kanavan ja näin on totaalinen monopoli tietyllä alueella. Tällaisia tapauksiahan on jo olemassa. Pääkaupungin tilanteen tietää jokainen, mutta kyllä jo maakunnissakin on aika yleistä, että lehtitalo omistaa radiokanavan. Jos se ei ole uhka sananvapaudelle, niin en minä ymmärrä, mikä sitä uhkaa ylipäätään luo. Tästä on kysymys, ristiinomistuksen kieltämisestä, estämisestä ja sen turvaamisesta, että se riippumattomuus ja moniarvoisuus myös käytännössä toteutuu. Kun lehti-yhtiö omistaa paikallislähetystä, niin kyllä sen tietää, mikä ääni sieltä kuuluu. Samat toimittajat saattavat vieläpä samoista aiheista olla ohjelmia tekemässä. Silloin tietenkään ei kyllä moniarvoisuudesta kannata puhua mitään.

Ed. Kasurinen: Herra puhemies! Pari kommenttia tähän tänään käytyyn keskusteluun.

Ed. Aittoniemi näyttää poistuneen tästä seurakunnasta, ainakin henkilökohtaisesti. Hänelle haluaisin todeta sen, että jokaisen henkilökohdaiseen valintaan toki jää se, mitä itse kukin kuuntelee radiostaan tai mitä katsoo televisiossaan. Sen sijaan yhtenäinen kohtelu käsitykseni mukaan edellyttää, että myös näitä viestimiä kohdellaan suunnilleen samanarvoisesti. Kun me nyt keskustelemme kaapeli-tv:n oikeudesta laajentaa toimintaansa, niin minun oikeudenmukaisuuskäsitykseni mukaan myöskin kaapeli-tv-yhtiöillä tulisi olla velvollisuus osallistua radio-rahaston tai mahdollisen tv-rahaston kartuttamiseen.

Ed. Ukkolalle sanoisin, joka on juuri puheenvuoroa pyytämässä, että kun te perustelitte sitä, että tämä laki nimenomaan tuo lisää ohjelmatarjontaa haja-asutusalueille: Se ei lisää sitä tippaakaan. (Ed. Kekkonen: Päinvastoin!) — Se tulee päinvastoin vähentämään sitä. — Jos me olemme murtamassa nykyiseltä järjestelmältä selkärankaa sillä tavoin, että valiokunnan enemmistön tahto toteutuu ja MTV:n rahoitusvelvoitetta yleisradioyhtiölle vähennetään, niin kuin mietinnössä selvästi lukee, se tulee merkitsemään sitä käytännössä, että Yleisradion mahdollisuudet palvella maan eri osia tasapuolisesti tulevat olennaisesti heikkenemään. Tämä ed. Ukkolalle vastauksena hänen puheenvuoroonsa.

Arvoisa puhemies! Viittaan lain ensimmäisessä käsittelyssä käyttämäni puheenvuoroon, joten tässä vaiheessa vain muutama perustelu lisää sille, miksi kaapelilähetystoimintaa koskeva laki kaipaa täsmentämistä.

Kannatan ensinnäkin ed. Myllerin tekemää ehdotusta käsittelyn pohjasta.

Kun me kävimme täällä lain ensimmäistä käsittelyä useissa puheenvuoroissa viitattiin siihen, että täällä on useampi kansanedustaja, jotka ovat Yleisradion etäispäätteitä. Itse en esimerkiksi ole ollut missään vaiheessa Yleisradion hallinnossa mukana. Sen sijaan olen kyllä saanut edellisen hallituksen loppuaikoina vastata suomalaisesta viestintäpolitiikasta liikenneministeriössä. Mutta sekään ei tee minusta Yleisradion etäispäätettä.

Haluan edelleen siteerata asiantuntijalausuntoja, joille käsitykseni mukaan valiokunnan on kuitenkin oma kantansa aika pitkälle rakennettava tai ainakin sen tulisi rakentaa. Meillä oli mm. Teollisuuden Keskusliiton edustajat kuultavana. Seuraavassa suora lainaus heidän asiantuntijalausunnostaan: "Maassamme sähköistä joukkoviestintää koskeva lainsäädäntö on jaettu

toisaalta kaapelilähetystoiminnasta annettuun lakiin ja toisaalta radiotoimintaa koskeviin säädöksiin. Ensiksi mainittu laki koskee johtoja pitkin lähetettävää ohjelmatoimintaa. Radiolainsäädännön puitteissa säädellään radioaaltoja hyväksi käyttäen tapahtuvasta viestinnästä. Koska kaapelilinkkitoiminnassa ohjelmien lähettäminen tapahtuu radioaaltoja eli mikroaaltoja hyväksi käyttäen, tulee siitä edellä olevan joattelun mukaan säätää radiolainsäädännössä. Yleisradiotoiminnan ja muun ohjelmajakelun välistä rajaa Suomessa määriteltäessä ei myöskään tule poiketa yleisestä kansainvälisestä määrittelystä." Näin siis Teollisuuden Keskusliitto lausunnossaan valiokunnalle.

Haluan vielä palauttaa muistiinne ja mieliinne, missä toimintaympäristössä maamme sähköinen viestintä operoi. Meitä on runsas viisi miljoonaa ihmistä, meillä on ruotsinkielinen ja pieni saamenkielinen vähemmistö. Me olemme pohjoismaisessa ja eurooppalaisessa vertailussa pieni kielialue, koska kieleemme taitaminen rajoittuu pääosin tämän valtakunnan alueelle. Tämä käsitykseni mukaan asettaa erityisiä vaatimuksia sähköisten viestimien ohjelmatuotannolle; nämä käsitykseni mukaan tällä hetkellä on hoidettu kohtuullisen hyvin.

Tv:n kanavajaon toteuttaminen on loppusuoralla. Kolmoskanava tulee näkymään vuoden lopulla maamme pohjoisimmassa kolkassa. Ed. Rauramolle sanoisin, että tämä järjestelmä mahdollistaa sen, että maamme pohjoisimmassakin kolkassa voidaan esimerkiksi kolmoskanavaa hyväksi käyttäen lähettää maailmanmestaruuskisoja, joista edellisessä keskustelussa hyvin paljon keskusteltiin. PTV:n kautta lähetettynä ne valitettavasti rajoittuivat maamme asutuskuksiin ja niiden ihmisten etuoikeudeksi, jotka olivat taloonsa taikka taloyhtiönsä kaapelin ottaneet.

Kaiken kaikkiaan sanoisin, että jos meidän Yleisradiomme ja olemassa olevat yhtiöt hoitavat tällä hetkellä kansallisen tiedonvälityksen noin 2 miljardin markan panostuksella, se on myös käsitykseni mukaan aivan kohtuullinen panostus siihen, että meillä on mahdollisuus moniarvoiseen tiedonvälitykseen.

Ed. Tennilä puheenvuorossaan esitti, mitä ulkomailta ostettu ohjelmisto maksaa, eli mikä se on noin kymmenesosa siitä, mitä omatuottainen kotimainen ohjelmistomme maksaa. Tämä loogiikka ajaa kehitystä niin, että puhtain kaupallisin motiivein toteutettu ja toimitettu, ilman kulttuuripoliittista tahtoa toimitettu televisio-ohjel-

misto täyttyy ulkomaisista tuotteista höystettynä kaupallisilla mainoksilla. Kotimaisen ohjelmatuotannon ylläpitäminen vaatii kulttuuritahdon ja omat Suomen oloihin sovelletut ratkaisut. Näitä tulisi vaalia myös jatkossa.

Mielestäni asiassa on syytä erottaa kaksi asiaa. Kotimainen ohjelmatuotanto ja kotimaisen ohjelmatuotannon sisältökysymykset ovat kaksi eri asiaa. Kotimaista ohjelmatuotantoa ja sen osuutta on syytä puolustaa sähköisissä viestimisissä. Mitä tulee lähetettävän ohjelmistomme sisältöön, siihen tuskin koskaan olemme täysin tyytyväisiä. Aina löytyy arvostelua, joskus harvoin kiitoksenkin aihetta. Jos sisältöihin halutaan puuttua, siihenkin on maassamme pelisäännöt laadittu, ja niitä meillä jokaisella on myös oikeus ja mahdollisuus käyttää.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan todeta, että mikroaalloista tulisi säätää yleisradiolaissa. Koska mikroaallot ovat rajallinen luonnonvara, niiden käyttö tulee myös säilyttää luvanvaraisena. Toivottavaa on, että myös eduskunnassa vielä kerran mietitään, mihin tämä näin teknisenä lainsäädäntömuutoksena esitelty laki johtaa meidän viestintäpoliittisessa kentässämme. Sen seuraukset voimme nähdä vasta käytännössä, kun laki on voimassa. Pitäkäämme mielessä sekin, että viestintäkenttämme on melkoisessa uusiaossa edelleenkin.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! Ed. Kasurinen hyvin ansiokkaasti käsitteli niitä periaatteellisia ulottuvuuksia, mitä tähän lakiin liittyy. Jos vetäytyisin tässä päivänpolitiikkaan, niin kun tämä asia oli ensimmäisessä käsittelyssä, kuuntelin ministerien Norrback Pekkarinen puheenvuoroja, jotka olivat kuin eri maailmasta. Tuolloin pyysin puheenvuoron kysyäkseni asiaa, mutta puhemies ei ilmeisesti minun puheenvuoropyyntöäni huomannut. Voi olla, että osasy on lyhytkasvuisuudellani.

Mutta, herra puhemies, tämä kysymys ei tietenkään ole pelkästään tekninen. Tämä kysymys on mitä suurimmassa määrin kulttuuripoliittinen. Sitä ei voida ratkaista vain sillä, mikä on se tekniikka, millä ohjelmia välitetään.

Tässä suhteessa, kun huomaan, että ed. S-L. Anttila ansiokkaasti on puolustamassa oman viiteryhmänsä etuja täällä, totean olevani täysin ällistynyt Suomen keskustan käyttäytymisestä. Suomen keskustalla on todella pitkä ja komea aluepoliittinen perinne, joka on lähtenyt itseisarvona siitä, että Pihtiputaan mummu saa saman viestin, minkä juppi pääkaupungin sydämessä.

On käsittämätöntä, että juuri nyt tässä tilanteessa, jossa maaseutuväestö on suuremman uhan edessä kuin se milloinkaan on ollut, Suomen keskusta hylkää sen viestinnällisen tasa-arvon ajatuksen, jota se aika komeasti on ylläpitänyt tähän saakka. Tässä suhteessa minusta Suomen keskustan käyttäytyminen on enemmän kuin rintamakarkuruutta.

Herra puhemies! Tässä keskustelussa on aika usein puhuttu Yle-puolueesta, siitä, että Yle lobbaisi. Minusta se on ollut tavattoman loukkaavaa. Voin puhua vain omasta puolestani. Minua ei kukaan ole lobannut, enkä olisi sellaiseen alistunutkaan. Sen sijaan aivan muita lobbareita on ollut pilvin pimein tämän asian tiimoilla.

Kun ajattelen tätä asiaa, niin myönnän, että yksi viitekehys, johon sitoudun, minulla on, ja se on toimittajan ammatti. Olen aina lähtenyt siitä, että painettu sana on ajatuksen ase. Kyllä meidän jokaisen täytyy tajuta, että tällaisessa pienessä maassa, jossa väkeä on viisi miljoonaa ja suomea puhuu maksimissaan kuusi miljoonaa, mainosmarkat ovat tavattoman rajallinen luonnonvara. Jaetaanko nämä mainosmarkat sen kaltaiseen toimintaan, jota edustaa se hömpä, se mitätön televisiotuotanto, joka tulee kaapeleitse, joka tulee sähköisesti passiivisen vastaanottajan eteen, vai jaetaanko mainosmarkka sellaiseen viestintään, joka edellyttää ensinnäkin lukemisen aktia, siitä seuraten toivottavasti oivaltamisen riemua ja siitä seuraten toivottavasti ihmisen tietoisuuden kasvua?

Jälleen kohdistan sanani, ed. S-L. Anttila, Suomen keskustaan. Tämä kehitys nimenomaan rokottaa Suomen keskustan erittäin vahvaa, voimakasta painettua viestintää. Se on teiltä pois. Jäljelle jää jokin sellainen mainosjärjestelmä, joka on sisällytetty toimintaan, joka ei ala mistään eikä pääty mihinkään, joka edustaa sitä maailmankuvaa, joka on kaikkein karkeimmin sen maailmankuvan vastainen, mitä suomalaisen maaseutuväestö tällä hetkellä parhaimmillaan edustaa. On täysin käsittämätöntä, että Suomen keskusta perinteensäkin huomioiden voi mennä mukaan tämän kaltaiseen toimintaan.

Mitä tulee lehdistöön, viime viikolla elimme suomalaisen lehdistön kannalta sen synkän viikon, jossa Pohjanmaalla tehtiin lehdistöjärjestelyjä, ja sen synkän viikon, jossa entinen kansandemokraattinen, nykyinen vasemmistoliittolainen Hämeen Yhteistyö ajautui konkurssiin, ja kaikki merkit viittaavat siihen, että tämä kehitys

jatkuu. Viestintä keskittyy, viestintä ajautuu entistä pienemmän piirin käskyläiseksi. En tarkoita tällä sitä, että suomalaisessa demokratiassa määräiltäisiin, mitä kirjoitetaan, mutta sen verran marxilainen olen, että tiedän omistamisella ja sanomisen vapaudella olevan yhteytensä.

Herra puhemies! Kun työväenliike aikoinaan rupesi rakentamaan omia työväentalojaan, joltava periaate oli, että vain omassa talossa vain sana on vapaa. Tätä voisi yleistää niin, että vain omassa lehdessä oma sana on vapaa. Kun omat talot, omat lehdet, omat sanat katoavat, jäljelle jää aika lailla näennäisellä tavalla vapaa viestintä.

En yhtään yritä sanoa sitä, että niissä lehdissä jotka nyt toimivat, toimittajia määräiltäisiin. Ei varmastikaan. (Ed. Myller: Määräilläänpä!) — Minun tietooni ei ole tullut tapauksia, ed. Myller, joissa määräiltäisiin, mutta kammottavaa jos niin on. Minä kuitenkin uskon, että ei määräillä. — On aivan selvää, että omistamisen ja sanomisen suhde on olemassa. Se kytkentä on ja pysyy. Sen takia omistajien ja sanomisen suhteita täytyisi olla mahdollisimman paljon, jotta sanomista olisi myös mahdollisimman paljon. (Ed. Aittoniemi: Sen takia juuri!)

Marshall McLuhan, tämän vuosisadan suurin viestintäfilosofi, on sanonut, että väline on viesti. (Ed. Ukkola: Hän oli väärässä!) Siihen sisältyy suuri viisaus. — Jos tästä lähtökohdasta, että väline on viesti, lähdemme, niin onko se viesti, ed. Ukkola, Riemuperhe Riley tai Virginialainen? En katsele televisiota niin paljon, että pystyisin sanomaan, mitä ohjelmia siellä nykyään pyörii. Mutta ed. Ukkola, jos te tohditte väittää, että nämä ohjelmat ovat toistensa vaihtoehtoja, niin te olette totaalisesti väärässä.

Jos, ed. Aittoniemi, joka on tottunut käyttämään valtuuksiaan jahdatessaan vaikkapa rötösherroja, teidän rötösherrajahtinne selostaminen jää vain yhden viestimen varaan, voi olla, että siinä viestimessä on ihmisiä, joita ei teidän rötösherrajahtinne kiinnosta laisinkaan, mistä seuraa, että Suomen kansa ei tiedä mitään siitä ansiokkaasta toiminnasta, mitä te harjoittatte rötösherroja jahdatessanne. (Ed. Ukkola: Emme me ole vaalikarjaa!)

Herra puhemies! On ihan selvää, että näin pienellä kielialueella, missä elämme, viestinnän ehtojen täytyy olla jollakin lailla kansanvaltaisessa kontrollissa. Se kontrolli on parhaimmillaan ja pahimmillaan valtioneuvosto. Tässä mielessä mielestäni on käsittämätöntä, että lupia niin isoon, mieliä liikuttavaan toimintaan kuin

sähköinen viestintä annettaisiin periaatteella: Se toimii, joka ensiksi ehtii. Ei sellaista järjestelmää tämä kansa kestä, vallankin kun olemme yhdenytymässä Eurooppaan, vallankin kun olemme tilanteessa, jossa suomalainen identiteetti on kovempien paineiden alla kuin se on koskaan ollut. Me tarvitsemme kansallista viestintää, joka on sellaisen valvonnan alla, johon me tavalisest ihmiset pääsemme osallistumaan.

Tässä mielessä, arvoisa puhemies, tämä lakiesitys on susi jo syntyessään. Tässä mielessä tämä täytyisi, jos ei nyt vaikenemalla sivuutta, niin vaikkapa puhumalla sivuuttaa. Tässä mielessä, herra puhemies, tällä lailla tulee olemaan erittäin tuhoisa vaikutus Suomen kansan identiteettiin siinä myllerrysten maailmassa, jossa tällä hetkellä elämme.

Ed. Rauramo: Herra puhemies! Pyysin puheenvuoron voidakseni vähän laajemmin kommentoida puheenvuoroja, joita salissa on käytetty.

Jos aloitan ed. Myllerin puheenvuorosta ja vertaan sitä ed. Tennilän puheenvuoroon, siinä on yksi erittäin suuri ero. Ed. Tennilä kuitenkin rehellisesti myöntää, että hän haluaa tässä tapauksessa rajoittaa kilpailua. Jos ed. Myller on samaa mieltä, toivon, että hän sanoo ääneen, että hän haluaa tässä tapauksessa selvästi rajoittaa kilpailua.

Toinen asia, josta molemmat edellä mainitut puhuivat, oli, että he kovin mieluusti vertaavat USA:n sääntöjä viestintäpolitiikassa. Tekisi mieleni kysyä nyt jonkin verran tutkittuani asiaa, haluaisitteko todella, että Suomessa olisi ne säännöt, jotka USA:ssa vallitsevat?

Kuten todettiin myös, Suomeen eivät sinällään sovi kaikki eurooppalaiset lainalaisuudet. Meitä on tosiaan vain viisi miljoonaa asukasta.

Kun puhutaan kerman kuorinnasta, kyllä kai tässä on paras esimerkki se, jonka ed. Kasurinen toi esille: jääkiekon MM-kisat. Minun ajatuksieni ei mahdu se, että olisi menetelty väärin, kun Yleisradio ilmoittaa, että se ei aio kisoja ostaa periaatteessa mihinkään hintaan ja sen jälkeen PTV saa kisat ja lähettää ne Suomeen. Minusta oli hausempi katsoa kisoja PTV:n kautta Suomen ehkä parhaan urheiluselostajan Anssi Kukosen selostamina kuin katsoa niitä satelliitin kautta Eurosportista. Henkilökohtaisesti valitsin kotimaisen vaihtoehdon. Minulla oli molemmat mahdollisuudet valita, Eurosport tai PTV-kaapelitelevisio.

Jos sanotaan, että hintakilpailu jossain mie-

lessä epäreilua, tietysti se on saattanut olla Yleisradion mielestä epäreilua siinä tilanteessa, kun ei heillä ole ollut kilpailijoita. Mutta Yleisradio on tänä vuonna valmis maksamaan huomattavasti korkeamman hinnan kuin millä hinnalla heille kisoja viimeksi kuluvana vuonna tarjottiin. (Ed. Kekkonen: Onko tämä nyt tärkeintä?) — Tämä on yksi osa ohjelmapolitiikkaa ja sitä, minkälaisen vaihtoehdon tämä tuo.

Täällä on kiinnitetty myös erittäin paljon huomiota valiokunnan mietinnön siihen osaan, missä vertaillaan MTV:n ja PTV:n erilaista asemaa maksujen suhteen. Kyllä henkilökohtaisesti, kun tuossa vielä luin, kun siitä keskusteltiin ja asia otettiin esille, voisin tulkita sitä myös niin-päin, että jos tilanne on sen laatuinen, maksuja voidaan asettaa myös kaapelitelevisiolle. En pidä sitä niin yksiselitteisenä, että vain MTV:n maksut tämän takia poistettaisiin.

Ketjuuntuminen mielestäni tuntuu aivan käsitettömältä siinä mielessä, että paikallistelevisio on kuitenkin vallalla oleva muoto Suomessa. Tämähän tarkoittaisi vähintäänkin sitä, mitä ed. Kekkonenkin toi esille, että jos rajattaisiin kolmeen paikallis-tv-osastoon, kolmen kaupungin, Helsingin, Turun ja Tampereen, sen jälkeen näitä yhteisesti ostettavia asioita ei nähtäisi missään muualla kuin näissä. Kyllä olisi kuitenkin suotavaa, että ne miljoona taloutta, jotka tämän piirissä ehkä mikroaallon jälkeen ovat, saisivat kaikki nähdä kyseiset ohjelmat.

Toisaalta täytyy muistaa myös se, että jokainen henkilö, joka haluaa kaapeli-tv:n kotiinsa, joutuu maksamaan siitä noin kolme kertaa suuremman hinnan kuin on esimerkiksi päivittäin ilmestyvän sanomalehden vuosikerran hinta. Kyllä tässä on minun mielestäni käyttäjältäkin aika selkeä valinta. Kyllä hän on silloin valmis tällaisesta useampia tuhansia markkoja maksamaan. En jaksa oikein ymmärtää, että joku ihan pelkästä hömpästä, niin kuin täällä kaapeli-tv:n ohjelmasta sanotaan, olisi valmis tätä maksamaan.

Ed. Kekkonen tyrmäsi voimakkaasti sen, että Yle olisi lobbailut tässä asiassa millään lailla. Minä olen samaa mieltä ed. Kekkonen kanssa. Itse olen asiaa tulkinut samalla tavalla, että ei Yle lobbailut, mutta en minä nähnyt, että tässä olisi kukaan muukaan ainakaan minun suuntaani lobbailut sen enempää tai vähempää. Lähes kaikkien tahojen kanssa, myös Ylen kanssa, kävin neuvotteluja tästä asiasta ja olin Yleisradiossa kuultavana omista mielipiteistäni, ja he kertoivat omat mielipiteensä, samoin MTV. Jos

minua joku informoi, mikä taho tahansa, en välttämättä sitä pidä lobbailuna sanan siinä merkityksessä.

Kun puhutaan tästä asiasta kovin paljon, niin tulevaisuus on kuitenkin sellainen, että kaapelitelevisio ja mikroaaltotekniikka on nähdäkseni hyvin lyhytaikainen ratkaisu, koska lähetykset tullaan lähettämään satelliitin kautta, ja puhumme me täällä mitä tahansa, me emme voi niitä enää sen jälkeen estää.

Valitettavasti ed. Kasurinen on lähtenyt pois. Valiokunnassa puhuimme myös paljon siitä, että olisi pitänyt liittää mietintöön lausuma siitä, että olisi pikaisesti aloitettava yleisradiolain uudistus. Itse en ollut tämän takana johtuen aika paljon siitä, että edellinen liikennevaliokunta käsitellessään alan asioita esitti tällaisen toivomuksen. Silloin ed. Kasurinen oli asioista vastaava ministeri ja ei sanallakaan reagoinut liikennevaliokunnan suuntaan, mitä mahdollisesti on asian suhteen tapahtumassa. En tiedä, ovatko silloin SDP ja ed. Kasurinen ensimmäisiä sitten vaatimaan tämän suuntaisia toimenpiteitä. Nähdäkseni oli ainakin jollain tavalla mahdollisuus selvittää, mitä siinä asiassa olisi voitu tehdä.

Herra puhemies! Lopuksi haluaisin vielä kilpailusta tuoda toisenlaisen sdp:läisen näkemyksen, Yleisradion pääjohtajan Reino Paasilinnan näkemyksen. Kirjallisessa viestissä, jonka sain silloin, kun kävin Yleisradiossa kuultavana, hän toteaa seuraavaa: "Kilpailun avaamista ja sääntelyn keventämistä on viime vuosina pidetty hyvänä asiana yleisradiotoiminnassa ja sähköisessä viestinnässä. Tiettyyn rajaan asti näin onkin." Kuten jo lain ensimmäisessä käsittelyssä totesin, kaapelitelevision ja satelliittikanavien yhteenlaskettu katsojamäärä on 4 prosenttia koko television katsojamäärästä. Jos tämä on pääjohtaja Paasilinnan näkemys siitä, että tässä vaiheessa on kilpailua syytä ruveta rajoittamaan, kyllä silloin olen ehdottomasti sitä mieltä, että Ylen johdossa täytyy olla jotakin vikaa.

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Kun kuunteli ed. Kekkosen puheenvuoroa, minun piti oikein vilkaista ympärilläni, olenkohan oikeassa paikassa, eduskunnan täysistuntosalissa, etten vain olisi ollut ed. Kekkosen vaalitalaisuudessa kuulemassa marxilaista sananjulistusta.

On tietenkin hirveän kaunista, kun ed. Kekkonen perustelee omaa kantaansa kilpailun rajoittamisesta television puolella sillä, että se murtaa painetun sanan selkärangan ja nimen-

omaan se murtaisi alueella ilmestyvien lehtien taloudelliset mahdollisuudet.

Joskus 70-luvun puolivälissä, kun toimitukset siirtyivät ns. uuteen tekniikkaan ja kun oli nähtävissä tiedonvälityksen teknistyminen, satelliittien ja kaapelien tulo, arvioitiin, että painetulla viestinnällä ei olisi tulevaisuutta. Sitähän arvioitiin jo 60-luvulla. Ed. Kekkonen mainitsi Marshall McLuhanin, ja se kirjahan, Viesti on väline, jossa hän väitti näin, ilmestyi jo 60-luvulla. Mikään näistä ennusteista, mitä esitettiin niin 60-luvulla kuin 70-luvun puolivälissä ja loppupuolella, ei ole toteutunut. Painettu sana elää Suomessa niin kauan kuin meillä osataan lukea. Jos Viinanen romuttaa koululaitoksen, sitten asia on tietenkin toinen ja suomalaisista tulee lukutaidottomia.

Minä lehtitoimittajana en ole televisiomainonnasta sinänsä huolissani. Me olimme huolissamme joskus 70-luvun lopussa — 80-luvun alussa, mutta aivan toisin kävi. Jos mainontamarkat ovat supistuneet, ne ovat supistuneet kaikilla, myös MTV:llä, ja ne ovat supistuneet aivan muista syistä kuin siitä, että MTV on olemassa. Jokainen mainostaja tietenkin tekee päätöksensä, mihin hän mainosmarkkansa pistää. Ja hän pistää ne siihen välineeseen, joka on hyvä, tiedonvälityksellisesti hyvä ja sanonnallisesti hyvä. (Ed. Tennilä: Mikä on "hyvä"? — Ed. Kekkonen: Mikä on "hyvä"? — Kyllä te toimittajina tiedätte, mikä on hyvä. Välttämättä aina eivät Yleisradion ohjelmat ole hyviä. Ne voivat olla myös lehdissä. — Hyvä on väline, jolla tavoitetaan mahdollisimman paljon vastaanottajia ja joka antavaa mainonnalle ns. suurimman kontaktipinnan.

Millä ihmeellä televisiomainonta voisi viedä alueellisilta lehdiltä päivittäistavaroiden mainosmarkkoja? Ei ainakaan tässä vaiheessa. Tällä lailla ei tähän asiaan vaikuteta pennin vertaa. Sen sijaan, jos tätä lakia ei tulisi, voisi aivan hyvin jossakin vaiheessa olla tilanne se, että tulee satelliitit taivaalle. En tiedä, olisivatko satelliitit parempi vaihtoehto. Silloin todella sen Pihtiputaan mummon lapsenlapsille, jotka elävät nykypäivää, ed. Kekkonen, eivätkä missään 20—30-luvun ryysyrannassa ja jotka haluavat ehkä seuratakin muita kanavia kuin Yleisradiota, satelliittien välityksellä nämä kanavat ehkä tulisivat nopeammin ja tehokkaammin ja ehkä halvemmalla kuin kaapelitelevision kautta ja sen jatkeella, mikrotelevisiolla. Sitähän tässä on kysymys, eli mikrotelevisiolaki laajentaa katselupiiriä, mikä tällä hetkellä on kaapelitelevision pii-

rissä, jolla välitetään Eurosportia, kansainvälisiä satelliittiohjelmaa, joiden katsojamäärä on suhteellisen mitätön. Ainoa poikkeus on ilmeisesti jokin jääkiekkokisa, mutta sehän ei tapahdu Suomen sisäisellä kilpailulla vaan se on euroopalainen kilpailu. Eikö siinä käsittääkseni päätökset, mitä kautta jotkut jääkiekkokisat välitetään, välitetäänkö ne Yleisradion tv-ohjelmissa vai kaapeli-tv:ssä, tehdä jossakin muualla kuin Suomessa ja joidenkin muiden välillä? Saatan olla väärässä tässä asiassa. (Ed. Tennilä: Edustaja on täysin väärässä! — Ed. Kekkonen: Aivan poskellaan koko touhu!) — Tästä asiasta en mene takuuseen. — Mutta minä ymmärrän, että sosiaalidemokraatit ja myös ministeri Pekkarinen ovat hieman huolissaan tästä asiasta. Totta kai tämä murtaa puolueiden käsissä olevan tiedonvälityksen monopolin tulevaisuudessa, ei nyt mutta tulevaisuudessa. Minusta olisi hyvä, että se murtuisi joskus.

Sitten puutun ed. Tennilän puheeseen, jossa hän sanoi, että kun kaapeli-tv-keskustelua käytiin, silloin käytiin ylevää keskustelua alueellisuudesta ja paikallisuudesta ja ohjelman tarpeellisuudesta. Näin varmasti on käytykin. Ed. Tennilän puheenvuoro ilmeisesti oli tältä ajalta, se jonka hän piti tiistaina ja jonka hän tänä päivänä myös puhui. Ne paikalliset kaapeli-tv-yhtiöt, joita on ollut, ovat tietenkin surkeasti epäonnistuneet, koska ne eivät ole saaneet ilmoituksia eivätkä tule saamaan tulevaisuudessaan. Siinä mielessä tämä ei ole mikään uhka paikalliselle vahvalle lehdistölle.

Toinen asia on, että ei Ylenkään paikallisista ohjelmista ole lehdistö vaihtoehdoksi, ei ainakaan Oulun puolella. Niin radio- kuin vähäiset televisio-ohjelmatkin ovat sellaista nurkkakuntaista höpötystä, jota ei kukaan katso. (Ed. Kekkonen: Vaikea kuunnellakin aina joskus!) — Ja vaikea kuunnellakin joskus.

Ed. Rauramo sanoi, että tulevaisuudessa on kysymys siitä, että valinnan tekee käyttäjä. Tästä nimenomaan on tulevaisuuden viestinnässä kysymys. Enää ei voida säädellä eikä määrätä, että sinä luet tätä lehteä ja katsot tätä ja tätä televisio-ohjelmaa tai tätä ja tätä kanavaa, vaan 10 — 20 vuoden kuluttua käyttäjä, yleisö, tekee valinnan ja sille ei Yleisradio, MTV, kaapeli-tv eikä PTV voi yhtään mitään. Se on käyttäjä, joka ratkaisee, katsoja, kuuntelija ja lukija.

Jos ed. Kekkonen olisi tosissaan huolissaan graafisen, painetun, viestinnän tasosta, teekkää ihmeessä lakialoite, että MTV lopetetaan. Minä taatusti kannatan.

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa puhemies! Sekä ed. Rauramo että ed. Ukkola ovat tavattoman ansiokkaasti käsitelleet niin ed. Kekkonen kuin ed. Myllerinkin pitämiä puheita. Yhdyn niihin ajatuksiin, että ed. Tennilä rehellisesti myönsi omista ideologisista lähtökohdistaan sen, miksi hän ei esitystä kannata. Sen sijaan minusta, edustajat Kekkonen ja Myller, olisi tavattoman rehellistä, että myös te kertoisitte, että te ette ole luopuneet siitä, että yhteiskunnan pitää päättää ja ohjata, minkälaisista tiedonvälitystä ja televisio-ohjelmaa tässä maassa välitetään.

Nimittäin kysymys on mittakaavaeroista, minkä olisin toivonut tulevan enemmän esille. Ylen budjetti on yli 2 miljardia markkaa, MTV:n, jos tiedän oikein, noin 600 miljoonaa. Tämän sektorin budjetti on muutama kymmenen miljoonaa markkaa, eli on kysymys muutamien kymmenen miljoonan mainosmarkan uudelleen jakamisesta. Kilpailua me tarvitsemme. "Tulos taikka ulos" pitää olla periaate.

Sosiaalidemokraateille sanoisin: Te olette meidän EY:hyn, Euroopan unioniin. Siellä tulee kilpailu varmasti vastaan. Olisi hyvä nyt jo vähitellen Karl Marxin opeista siirtyä tähän päivään.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Mielestäni MTK:laisen suljetun talouden edustaja on viimeinen puhumaan Suomessa kilpailusta ja kilpailun vapauttamisesta. Samana päivänä, kun maataloudessa kilpailu vapautetaan, se on varmaan kaikkialla muuallakin vapautunut. Itse olen kuitenkin sitä mieltä, että kilpailu sinänsä ei ole mikään arvo, sillä kilpailulla pitää olla joitakin päämääriä. Nimenomaan viestinnässä kilpailulla, jos sillä on positiivisia päämääriä, ne ovat sananvapauden lisääntyminen ja monipuolisuuden lisääntyminen viestinnässä. Siinä mistä nyt puhutaan, mielestäni kysymys on siitä, että päinvastoin viesti samankaltaistuu, enkä silloin voi olla kannattamassa kilpailun lisäämistä. Mutta hyvä on: Jos nähdään, että lisää kanavia Suomeen tarvitaan, niin tehdään se sitten niin, että kaikilla on samat säännöt. Tästä on nimenomaisesti kysymys siinä ehdotuksessa, joka liittyy I vastalauseeseen.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Minä en todellakaan kannata uusliberalismia ja vielä vähemmän kannatan ed. Ukkolan edustamaa ... (Ed. Ukkola: Yltiö!) — Yltiöliberalismikin on jo lievä sana. Se on sellaista huhellusliberalismia, jossa ei ole enää päätä eikä häntää jäljellä. (Ed.

Kekkonen: Ei se ole edes liberalismia!) — Koska tällaisessa uusliberalistisessa ideologiassahan lähdetään rajoittamattomasta, sääntelemättömästä kilpailusta, se on ehkä kauniilta kuulostava oppi, mutta siinä käykin käytännössä aina niin, että voittajia eivät ole ollenkaan oikeat vaan useimmiten väärät.

Kun rahamarkkinoiden osalta toteutettiin uusliberalistinen ratkaisu, voittajia olivat kasinopelurit ja häviäjät ovat olleet suomalaiset ihmiset, jotka nyt maksavat pankkeja pystyyn, konkurssiin menneitä pankkeja käytännössä. Tämän suuren liberalismin aallon vaikutuksesta se tehtiin.

Tiedonvälityksen alalla seuraamuksia ei voi edes korvata, jos mennään sääntelemättömään kilpailuun, koska seuraamushan on se, että informaatio kapenee ja suomalaiselle kulttuurille käy huonosti. Niitä menetyksiä ei voi korvata, sillä sääntelemätön kilpailu tiedonvälityksessä johtaa taatusti massaviihteen voittoon kaikesta tärkeästä ja arvokkaasta informaatiosta, sillä se on halpaa. Totesin jo aluksi, että massaviihdettä voi ostaa niin halvalla, että jos tuotetaan tunti suomalaista ohjelmistoa, niin saa 13 tuntia samalla rahalla ostettua viihdeohjelmistoa. On selvä, miten silloin käy, jos pelkkä bisnes ja kaupallisuus on lähtökohtana.

Vielä kertaan nämä karut luvut. Yleisradion ohjelmistosta 60 prosenttia on suomalaista tuotantoa, MTV:llä 37 prosenttia, mutta teidän ihannoimallanne PTV:llä vain 10 prosenttia on suomalaista ohjelmatuotantoa. Minä olen suomalaisuuden kannalla.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! Ed. S-L. Anttila valitettavasti jo poistui. Mielestäni hyvin selkeästi puheenvuoroni alussa sanoin, että kysymys mitä suurimmassa määrin on kulttuuripoliittinen. Kulttuuri ei koskaan ole kilpailuasiasia. Hyvä taide ei koskaan synny kilpailusta, korkeintaan sisäisestä kilvoittelusta. Mutta sellaisena kilpailukysymyksenä, kuin ed. S-L. Anttila asiaa tarjoili, en ole koskaan kulttuuria mieltänyt.

Mitä tulee ed. Ukkolan eräisiin huomioihin, tokko koskaan kukaan on käsittänyt mitään asiaa niin väärin kuin ed. Ukkola tämän asiakokaisuuden, joka nyt on esillä. Hän sanoisinko suurin kirjaimin puhui meikäläisestä lukutaidosta. Ehkä kannattaa muistuttaa ed. Ukkolaa, että Yhdysvalloissa viimeisimpien tietojen mukaan on 27 miljoonaa lukutaidotonta aikuista ja keskeinen syy tähän lukutaidottomuuteen on yh-

teiskunnallisen viestinnän videoituminen, televisioituminen. Siinä on teille varmaan mielenkiintoinen tulevaisuuden näkymä, jota siellä Kalevassa voitte pohtia joskus tulevaisuudessa.

Mitä tulee jääkiekkoon, totta kai ratkaisut siitä, kuvataanko jääkiekkokisat, tehdään aivan jossakin muualla kuin Suomessa. Mutta se ratkaisu, näytetäänkö jääkiekkokisat Suomessa, tehdään vain ja ainoastaan Suomessa. Toivon vilpittömästi, että se ratkaisu tehdään mahdollisimman kontrolloidusti, kansanvaltaisesti, demokraattisesti ilman pienintäkään ohjailua minäkään arvopäämäärän hyväksi.

Ed. R a u r a m o : Herra puhemies! Aivan lyhyesti vielä ed. Tennilälle maksupoliittikasioista. Täytyy kuitenkin edelleen muistaa se, että jos joku henkilö haluaa katsoa vain PTV:tä, hän on velvollinen maksamaan kuitenkin myös Yleisradion lupamaksun, koska hänellä on tv-vastaanotin kotona. Yleisradio saa myös sellaisilta ihmisiltä lupamaksurahat, jotka eivät katso sekuntiakaan Yleisradion ohjelmia vaan ainoastaan ja vain PTV:n ohjelmia.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Ehkä hämärtyy se perimmäinen tilanne, johon ollaan tällä lailla menossa, eli se, että jos mennään ihan kaupalliselle puolelle, meillä on kolmosverkossa ensi vuoden alusta MTV, joka on toimiluvan alainen. Sitten meillä on hiljaksen syntynyt ja nyt laajeneva neljäs tv-verkko, joka kattaa Etelä-Suomen ja jolla ei ole mitään velvoitteita, ei mitään säädöstä, jonka pohjalta se toimii, eikä myöskään maksuvelvoitetta mihinkään suuntaan. Se on puhdasta rahastusta. Mutta sellainen verkko syntyy ihan askel askeleelta ilman, että kukaan siihen puuttuu tai nimenomaan haluaa puuttua. Tässä on ero. Mennään yleisradiolain mukaan, radiolain mukaan, katsotaan, mitä tarvitaan, ja tehdään vapaasti päätökset. Jos ollaan sitä mieltä, että neljäs verkko luodaan, niin luodaan mutta tehdään se tietoisesti eikä tällä tavoin sukkasillaan, niin kuin nyt tehdään.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Haluan vielä lopuksi puuttua siihen käsitykseen, joka on tullut esille, että laki jotenkin raunioittaisi paikallisten lehtien tai alueen ykköslehtien asemaa. En usko siihen vähääkään, koska minusta nämä arviot on vedetty suoraan esimerkiksi Yhdysvaltain tilanteesta, jossa sanomalehdillä ei ole minäkäänlaista asemaa siinä mielessä, että ne tilattaisiin kotiin. Suomessa tilanne on perinteisesti

pitkän aikaa ollut aivan toinen. Sanomalehdet tilataan kotiin, niistä luetaan päivittäiset makkar- ja kahvimainokset. Ei paikallisteleviio tai kaapeliteleviio pysty kilpailemaan tällä alalla. Esimerkiksi Yhdysvalloissa mainonta on jakautunut aivan toisella tavalla. Televisio on vahva, mutta sen rinnalla on suoramainonta. Suomessa taas suoramainonnalla ei ole mitään arvoa. Ihmiset laittavat mainokset suoraan roskeen. Olen ed. Ukkolan kanssa samaa mieltä siinä, että niin kauan kuin suomalaiset lukevat, pitävät lehtiä arvossa, kaapeliteleviioilla ei ole mahdollisuuksia tätä tilannetta suuremmin horjuttaa.

Tietysti asiaan liittyy suurempi ongelma MTV:n ja PTV:n rahoituksen kannalta ja erityisesti Yleisradion rahoituksen kannalta. Olen iloinen siitä, että ministeri Norrback on todennut, että mikäli PTV:n mainostulot jotenkin huomattavasti alkaisivat lisääntyä, niin hän on valmis ottamaan käyttöön sellaisen radorahaston, johon molemmat, sekä PTV että MTV, maksavat oman osuutensa yleisradiotoiminnan rahoittamiseksi.

Ed. Rauramo: Herra puhemies! Vielä väärinkäsitysten välttämiseksi ed. Tennilälle: Kaapeli-tv:kin on luvanvarainen. Ei siitä pääse yli eikä ympäri. Kaapeli-tv-lupa on viisivuotinen. Voimassaoloajan jälkeen voidaan tarkistaa, onko toimittu niiden säädösten mukaan, jotka valtioneuvosto ja eduskunta ovat hyväksyneet. Ne säännökset, joiden mukaan kaapeliteleviio toimii, on ed. Tennilä ollut aikoinaan hyväksymässä. Minä en ollut silloin vielä talossa. Ne on alkuvuodesta 87 hyväksytty. Se on luvanvarainen, ja lupa on viisivuotinen. Vuonna 93 nämä luvat tulevat uudelleen käsittelemään.

No, riittääköön ed. Tennilälle tällä kertaa.

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Minä en ole yleensä koskaan ymmärtänyt ed. Kekkonen ajatuksenjuoksua enkä ymmärtänyt nytkään. Yritän nyt kuitenkin vastata.

Ei Suomessa ole lukutaidottomia niin kauan kuin meillä nyt on koululaitos jotenkuten. Ei kai sentään ed. Kekkonen väitä, että Yhdysvaltain lukutaidottomuus johtuisi siitä, että siellä on nyt kaapeleita ja televiioita ja videoita. Se johtuu siitä, että siellä ns. julkinen koululaitos on huonossa jamassa. Siellä on köyhyyttä eivätkä lapset käy kouluja. Siellä ei ole tällaista onnellista, ihanaa järjestelmää, jota SDP on ollut mukana luomassa — kiitoksia siitä — kuin meidän oma koululaitoksemme. Mutta niin kauan kuin ed.

Kekkonen ei tee sitä lakialoitetta, että MTV romutetaan kokonaan, minä en usko hänen puheenvuoroaan siitä, että hän puolustaisi tässä asiassa nimenomaan painettua sanaa. Kun tämä lakialoite tulee, sitten minä uskon, ed. Kekkonen.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Vielä kerran vastauspuheenvuoro ed. Rauramolle. Kun kaapeli-tv-laki tehtiin, käytiin erittäin laajaa keskustelua, ja kauniit olivat ne ideat, joita silloin täällä esille tuotiin, ja hellittiin sitä ajatusta, että nyt syntyy paikallista ja alueellista tv-toimintaa. Tältä osin epäonnistuminen on minusta ollut täydellinen.

Mutta kaapeli-tv-laissa on se ongelma, että se ei koske ollenkaan ohjelmayhtiöitä eli PTV:tä esimerkiksi. On vain laki, joka koskee ohjelmien väittäjiä, mutta ohjelmayhtiöitä tämä laki ei koske ollenkaan, eli kaapeli-tv-laissa on tällainen todella iso virhe. Idea oli kyllä hyvä. Siinä oli sitä liberalismia, että annetaan kaikkien yrittää, mutta kenellekään ei tullut silloin mieleen, että voi syntyäkin tällainen monopoli, joka käyttääkin tätä aukkoa hyväksi ja levittäytyy koko Etelä-Suomen alueelle ja vähän muillekin isomille paikkakunnille. Kaapeli-tv-laissa on tällainen vika, että se ei koske ollenkaan ohjelmayhtiöitä, eli PTV:stä voidaan tehdä ilman mitään lupaa, velvoitteita ja säädöksiä neljäs tv-verkko Suomeen, mitä se käytännössä jo onkin.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Ed. Ukkolalle: En tee lakiesitystä, että MTV lakkautettaisiin. Toiseksi: En pidä itseäni syyllisenä siihen, että ed. Ukkola ei ymmärrä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Poisto päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 13) asia.

14) Ehdotus laiksi radiovastuulain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 239
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 7

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelu:

Ed. Rauramo: Herra puhemies! Tämä liittyy osittain käytyyn keskusteluun. Tässä esityksessä tullaan yleisradiotoiminnan harjoittajalle antamaan tiettyjä velvoitteita. Tässä sanotaan näin: "Yleisradiotoiminnan harjoittaja olisi pääsääntöisesti velvollinen oikaisemaan lähettämänsä ohjelmaan sisältyneen virheellisen tiedon. Oikaisuvaatimuksen tekijällä olisi myös oikeus nostaa kanne yleisradiotoiminnan harjoittajan velvoittamiseksi tekemään oikaisu." Tämä esitys liittyy Etään. Kun tässä nyt on puhuttu, että kaapelitoimintaa eivät säätele minikäänlaiset lait ja säädökset, niin tämä laki on ollut kaapeli-tv:llä voimassa jo kaapeli-tv:n synnystä eli vuodesta 87 lähtien. Kyllä kaapeli-tv:ssäkin on sellaisia lakeja ollut voimassa, jotka eivät ole koskettaneet Yleisradiota.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

15) Ehdotukset laiksi lääkelaitoksesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 172
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 37

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 37.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Ehdotukset laeiksi sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksesta ja terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 264
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 38

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 38.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

17) Ehdotus laiksi eräiden elinkeinoalojen valtiontakauksista annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 257
Talousvaliokunnan mietintö n:o 40

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 40.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Poisto päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 18) asia.

19) Ehdotus laiksi pienten ja keski suurten yritysten investointien korkotukilainoista annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 255
Talousvaliokunnan mietintö n:o 42

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 42.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

20) Ed. Aulan ym. lakialoite n:o 40 laiksi korkeakouluopiskelijoiden opintotuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. A u l a : Herra puhemies! Haluan laki-aloitteellani kiinnittää huomiota erääseen selvään puutteeseen, joka jäi uuteen korkeakoulu-opiskelijoiden opintotukilakiin. Virhe on se, että ei otettu huomioon opintorahan sovittamista lasten kotihoidon tuen kanssa siinä tilanteessa, kun kotihoidon tukea maksetaan vaihtoehtona kunnan järjestämälle päivähoitopaikalle. Opiskelijaperheen kohdalla tässä tilanteessa ei ole sitä valinnan vaihtoehtoa olemassa, joka kaikilla muilla perheillä on. Syy on se, että kun kotihoidon tuki otetaan huomioon muiden tulojen tavoin opintorahaa määrättäessä sitä vähentävänä, niin voi käydä etenkin etelän suurimmissa kaupungeissa niin, että opiskelija ei saa varsinaista opintorahaa ollenkaan, koska kotihoidon tuki vähentää sen aivan minimiin. Tämä koskee erityisesti niitä tapauksia, jolloin vanhemmat jostain syystä haluavat ottaa lapselleen yksityisen hoitopaikan. Tilanne voi tulla eteen esimerkiksi silloin, kun lapset ovat sairaita niin, että heitä ei edes sallita laitettavan kunnalliseen hoitopaikkaan.

Haluan tällä aloitteella saattaa opiskelijat tasavertaiseen asemaan muihin kansalaisiin näh-

den, niin että myös heillä on mahdollisuus valita lastensa hoitomuoto.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

21) Asetus 23 päivältä lokakuuta 1992 Suomen hallituksen ja Korean demokraattisen kansantasa-vallan hallituksen välillä tehdyn eräiden tiettyjen tekstiilituotteiden vientiä ja tuontia koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta (A 11)

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 17.05.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen